

Møte mandag den 21. mai 2012 kl. 12

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 87):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Torfinn Opheim, Anders Anundsen, Ine Marie Eriksen Søreide, Rolf Reikvam, Dagrun Eriksen, Rune J. Skjælaaen og Odd Einar Dørum om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12, 16, 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke Dokument nr. 12:10 (2007–2008), og grunnlovsforslag fra Øystein Djupedal, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12 og 16 med sikte på å avskaffe Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen og grunnlovsfeste landets statsskikk og menneskerettighetsforpliktelser Dokument nr. 12:2 (2007–2008), og grunnlovsforslag fra Alvhild Hedstein og Gunvald Ludvigsen om endringer i Grunnloven §§ 4 og 16 (om forholdet stat/kirke) Dokument nr. 12:20 (2007–2008), og grunnlovsforslag fra Inger S. Enger, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Anna Ceselie Brustad Moe og Kari Mette Prestrud om endringer i Grunnloven §§ 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke Dokument 12:25 (2007–2008) (Innst. 233 S (2011–2012), jf. Dokument nr. 12:2 (2007–2008), Dokument nr. 12:10 (2007–2008), Dokument nr. 12:20 (2007–2008) og Dokument nr. 12:25 (2007–2008))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Carl I. Hagen og Finn-Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Carl I. Hagen, om språklig fornyelse av Grunnloven (Innst. 276 S (2011–2012), jf. Dokument nr. 12:16 (2007–2008))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om endringer i kirkeloven m.m. (Innst. 292 L (2011–2012), jf. Prop. 71 L (2011–2012))
4. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner, Trond Helleland, André Oktay Dahl og Frank Bakke-Jensen om forsterket innsats mot hat og ekstremisme (Innst. 247 S (2011–2012), jf. Dokument 8:42 S (2011–2012))
5. Referat

Presidenten: Representantene Tor-Arne Strøm og Åge Starheim, som har vært permitterte, har igjen tatt sete. Det foreligger fire permisjonssøknader:

- fra representanten Øyvind Vaksdal om permisjon mandag 21. mai for å delta i møte i Europarådets parlamentariske forsamling i Paris
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon fra representanten Sonja Mandt i dagene 21. og 22. mai for å delta i møter i Nordisk råd i Helsingfors

- fra representanten Morten Høglund om omsorgspermisjon i tiden fra og med 21. mai til og med 1. juni
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Truls Wickholm fra og med 21. mai og inntil videre

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Akershus fylke: Tone Liljeroth

For Oslo: Karin Yrvin

For Rogaland fylke: Terje Halleland

For Vestfold fylke: Heidi Ørnlo

Presidenten: Tone Liljeroth, Karin Yrvin, Terje Halleland og Heidi Ørnlo er til stede og vil ta sete.

Representanten Bård Hoksrud vil framsette et representantforslag.

Bård Hoksrud (FrP) [12:02:00]: På vegne av representantene Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å utsette implementeringen av datalagringsdirektivet.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglemessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse at møtet om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Videre vil presidenten foreslå at Stortinget fraviker bestemmelsen i forretningsordenen § 43 første ledd og foretar votering etter at sakene nr. 1 og 2 på dagens kart er ferdigbehandlet, og deretter samlet votering etter sakene nr. 3 og 4 ved slutten av dagens møte.

– Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag, og det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [12:02:49]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Torfinn Opheim, Anders Anundsen, Ine Marie Eriksen Søreide, Rolf Reikvam, Dagrun Eriksen, Rune J. Skjælaaen og Odd Einar Dørum om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12, 16, 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke Dokument nr. 12:10 (2007–2008), og grunnlovsforslag fra Øystein Djupedal, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12 og 16 med sikte på å avskaffe Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen og grunnlovsfeste landets statsskikk og menneskerettighetsforpliktelser Dokument nr. 12:2 (2007–2008), og grunnlovsforslag fra Alvhild Hedstein og Gunvald Ludvigsen om endringer i Grunnloven §§ 4 og 16 (om forholdet stat/kirke) Dokument nr. 12:20 (2007–2008), og grunnlovsforslag fra Inger S. Enger, Trygve Slagsvold Vedum,

Per Olaf Lundteigen, Anna Ceselie Brustad Moe og Kari Mette Prestrud om endringer i Grunnloven §§ 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke Dokument 12:25 (2007–2008) (Innst. 233 S (2011–2012), jf. Dokument nr. 12:2 (2007–2008), Dokument nr. 12:10 (2007–2008), Dokument nr. 12:20 (2007–2008) og Dokument nr. 12:25 (2007–2008))

Marit Nybakk (A) [12:04:42] (ordfører for saken): Stortinget skriver i dag historie ved behandling av Dokument nr. 12:10 – oppfølging av stat–kirke-forliket fra 2008.

For det første vedtar vi den største endringen av Grunnloven noensinne siden 1814. Det i seg selv er verdt å markere.

For det andre blir nå Stortingets enstemmige beslutning fra våren 2008 om forholdet mellom kirke og stat grunnlovfestet. Stortinget følger opp innstillingen basert på det forliket – det såkalte stat–kirke-forliket – som ble undertegnet 10. april 2008. Det betyr at vi ikke lenger vil ha en statskirke. Samtidig skal Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forbli Norges folkekirke og fortsatt finansieres av det offentlige, slik det framgår av ny § 16 i Grunnloven.

Jeg vil berømme dem som i forrige stortingsperiode greide å komme fram til en enstemmig beslutning, et enstemmig forlik, om Kirkens framtid, basert på mer selvstendighet, delegering av myndighet, demokratisering, behovet for kontinuitet og trygghet og at Den norske kirke skal videreutvikles som en åpen og inkluderende folkekirke.

Jeg vil understreke hvor viktig det er at Kirken har bred forankring blant medlemmene. Det må innebære at flere deltar i kirkevalgene, og at alle medlemmene føler tilhørighet til sin kirke. Det må også bety at vi styrker Kirken som kulturbærer og kulturformidler. Det er når man føler trygghet for egne verdier at man kan forstå og ha respekt for andres valg, for andres kultur og andres verdier.

Jeg vil også benytte denne anledningen til å berømme Oslo domkirke og andre kirkers evne til inkludering og samhörighet etter 22. juli i fjor. Det er med stor takknemlighet vi uttrykker respekt for det arbeidet som da ble gjort.

Men kirken er også en møteplass for forkynning og tro i lokalsamfunnene, der mennesker kan søke indre trygghet i fellesskap med andre. Det skal vi også huske på.

Dagens grunnlovsendringer ville imidlertid ikke vært mulig hvis vi ikke hadde fått den store reformen som kirke-loven av 1996 medførte. Lovreformen ble fremmet av statsråd Gudmund Hernes, i Stortinget var Jon Lilletun saksordfører.

Avisen Vårt Land hadde 23. mars 1996 et oppslag fra debatten med følgende overskrift: «Den siste statskirkelov?» – med spørsmålstejn. Vårt Land forutså et nytt stat–kirke-utvalg og la til: «Det går neppe 15 år til neste gang statskirken står på Stortingets dagsorden». Så kan vi jo telle antall år!

Kirke-loven av 1996 betydde den største overføringen av forvaltningsansvar og arbeidsgiveransvar fra stat og kom-

mune til kirkelige organer så langt. I tillegg var Stortinget opptatt av økt indre demokratisering og en videreutvikling av en åpen folkekirke i lokalsamfunnet.

Det var som en følge av 1996-loven at valg til menighetsrådene ble lagt sammen med stortingsvalgene. Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen mente den gangen at valget burde legges til to dager og gjøres bedre kjent i lokalmiljøet gjennom kunngjøringer. Komiteen var også opptatt av en nominasjonsprosess som kunne fange opp bredden i Kirkens medlemsmasse. Det er verdt å merke seg at valgdeltagelsen den gangen, altså midt på 1990-tallet, var 2,9 pst. Det betyr faktisk at mye har skjedd – og at det går i riktig retning.

En vesentlig premis i kirkeforliket i 2008 var at det skulle – og skal – gjennomføres en demokratisk reform, slik at Kirkens organer får en sterkere legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. Det betyr reelle valgmuligheter, økt bruk av direkte valg – og fortsatt kirkevalg samtidig med offentlige valg.

Stiftelsen Kirkeforskning, KIFO, har foretatt en evaluering av kirkevalgene i 2009 og 2011. Valgdeltagelsen har økt til 13 pst. i 2011. Mange vil si at det er for lavt, men det er en formidabel økning. Undersøkelsen viser også at det trolig er mobilisert en bredere gruppe av kirkemedlemmer ved de to siste valgene. Det betyr at flere var klar over at det var kirkevalg, og det er viktig.

Så er det selvfølgelig slik at mange har hatt problemer med å forstå hvordan de skulle stemme, særlig til bispedømmerådvalget. Det skal vi ha respekt for. Det skal vi også jobbe videre med. Det er en utfordring til Kirken å sørge for at det skjer.

Jeg tror at interessen for valg i Kirken vil være avhengig av den rollen Kirken spiller i lokalmiljøet – som tros-samfunn og som kulturelt senter. Selv er jeg fortsatt full av takknemlighet over flere Oslo-kirkers engasjement for de oppsagte fra Nidar-Bergene og andre industribedrifter som forsvant fra byen her for 20 år siden. Hvis man går tilbake til avisoppslag fra den gangen, vil man se at daværende biskop Aarflot og daværende leder av Oslo faglige samorganisasjon sto sammen i arbeidet for industriarbeidsplassene, og for å ta seg av de ansatte som ble sagt opp.

Jeg tror nettopp at styringsansvaret og forholdet mellom kirke og kommunal forvaltning må organiseres slik at Kirken blir synlig og sentral i folks hverdag.

Det store flertallet av Kirkens medlemmer er på grasrotplan. Det er der demokratiet starter, det er der demokratiet må videreutvikles.

Det vil være uenighet om demokratireformen samlet sett er tilfredsstillende fulgt opp fra Kirkens side. Komiteen mener at det er tilfelle i henhold til kriteriene, slik de er formulert i kirkeforliket.

Komiteen forutsetter at regjeringen, på bakgrunn av behandlingen på Kirkemøtet i 2013 – altså i samarbeid med Kirken – kommer tilbake til Stortinget med egen sak om Kirkens valgordning. Det tror jeg blir viktig.

Blant de grunnlovsendringene som i dag vedtas, er det at flertallet i regjeringen ikke lenger behøver å være medlemmer av Kirken. Det gjøres ved å oppheve § 12 annet ledd. Like viktig er opphevelsen av § 27 annet ledd, om

at regjeringsmedlemmer som ikke bekjenner seg til statens offentlige religion, ikke deltar i saker som angår statskirken. Det såkalte kirkelige statsråd fjernes – og kirkestatsråden skal heretter ikke behøve å være medlem av den norske folkekirken. Så får vi se, som også statsråden sa i dag morges på NRK, om det er slik at framtidige regjeringer velger å ha en egen kirkestatsråd.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har fått store bunker med underskrifter mot endringene i Grunnloven § 2. Underskriverne mener endringene betyr avkristning av Norge – og noen går så langt som til å si at dette er et regelrett statskupp. Vi har også hørt og sett dem i dag. De har sunget og ropt, og de har vært i nærheten av Stortinget – og noen av dem er vel fortsatt utenfor Stortinget.

Endringen i § 2 innebærer at verdigrunnlaget i Grunnloven forblir vår kristne og humanistiske arv. Grunnloven skal sikre rettsstaten, sikre demokratiet og sikre menneskerettighetene. Til dem som er redde for hva endringene i § 2 vil bety: Vi endrer denne paragrafen i forvisning om at vi står fjellstøtt i vår egen verditradisjon – den kristne og humanistiske. Da er det ukomplisert å respektere andres livssyn og andres religion.

Vi befinner oss i et multikulturelt og multireligiøst samfunn – det betyr at vi også må ta hensyn til det. La meg legge til: Kirkens budskap er en dynamisk kraft også i vårt moderne samfunn og innenfor våre rammer, slik som det har vært gjennom ulike utviklingstrekk opp gjennom historien. Kirken må i dag forholde seg til en annen virkelighet enn for få år tilbake. Det gjør også dagens kirke, slik Oslo domkirke ble sentrum for sorgen etter 22. juli – i nært samarbeid med andre religioner.

De av oss som føler oss hjemme i Kirken, men samtidig etterlyser et samfunnsengasjement av og til, er representative for et stort potensial av framtidige kirkegjengere og framtidige velgere ved kirkevalgene.

Derfor må Kirken ha visjoner om et samfunn som har livskvalitet for alle, og respekt også for andres tro. Det betyr ikke at vi avkristner Norge, som telefoner, mailer og brev beskylder oss for. Tvert imot, § 2 står fjellstøtt, hvor vi baserer våre verdier på den kristne og humanistiske arv.

Den norske kirkes innhold og kristendommens plass i vårt samfunn endres ikke som følge av endringene i § 2. Jeg vil vise til at 80 pst. nordmenn er medlemmer av Den norske kirke.

I Arbeiderpartiet har vi alltid vært opptatt av en kirke som bryr seg i lokalsamfunnene, men også nasjonalt og globalt, en kirke som er i stand til å formidle omsorg, kjærlighet og tilgivelse på det personlige plan, men også en kirke som kan engasjere seg i de globale utfordringene, en kirke som viser varme, men – når det trengs – også harme. Det har vi også sett.

I Innst. 233 S behandler vi også Dokument nr. 12:2, 12:20 og 12:25 fra henholdsvis Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Senterpartiet. Flertallet vil i dag stemme disse ned i tråd med kirkeforliket fra 2008. Jeg regner med at de tre partiene selv vil begrunne hvorfor forslagene opprettholdes selv om de samme partier også stemmer for kirkeforlikets oppfølging.

Med dette anbefaler jeg komiteens enstemmige innstil-

ling om Dokument nr. 12:10 og flertallsinnstillingen til de andre tre dokumentene.

Anders Anundsen (FrP) [12:17:14] (komiteens leder): La meg først få lov til å takke saksordfører for kloke og velvalgte ord. Jeg slutter meg i all hovedsak til det som saksordfører har sagt.

Dagen i dag er en historisk dag for Kirken og for nasjonen. Etter århundrer med statlig styring av Den norske kirke skal Grunnloven endres slik at Kirken får sin velfortjente frihet fra statlig overstyring. Båndene mellom stat og kirke skal løses, men båndene mellom kirke og folk skal styrkes, ble det sagt etter kirkeforliket. Det er i grunnen godt sagt.

Jeg er, som det står i forslaget, en av forslagsstillerne blant mange og var selv en av grovarbeiderne i kirkekomiteen, som Vårt Land skrev om i dag. Selv om avisen ikke gir et helt presist bilde av hvordan disse forhandlingene i virkeligheten foregikk, er det interessant å se. Uansett gjorde disse grovarbeiderne en så god jobb at det ser ut til at et tilnærmet enstemmig storting slutter opp om forslagene i dag.

Vi vanlige kirkemedlemmer kommer neppe til å merke så veldig mye til disse endringene med det første, men at Kirken nå gis handlingsrom til å utvikle seg som selvstendig trossamfunn, mulighet til selv å utpeke egne ledere og til å videreutvikle relasjonene mellom Kirken og kirkemedlemmene uten statens klamme hånd, er et langt skritt i riktig retning. Som kirkemedlemmer vil vi også få større innflytelse gjennom nye valgordninger.

Jeg vil også gi ros og honnør til et samlet politisk miljø for den innsats og det mot som kreves for å gjennomføre slike store og viktige endringer. Siden anledningen byr seg så sjelden, vil jeg også særlig takke tidligere kirkeminister Trond Giske for det som til slutt ble en ryddig og ærlig forhandling, med sikte på et best mulig resultat for stat og kirke. Jeg vil også sende noen tanker til mine opposisjonskollegaer, som i nattlige forhandlinger, både under og etter kirkeforliket, har opptrådt ryddig og samlet.

Jeg ser av denne innstillingen og enkelte oppslag i mediene at Senterpartiet ikke vil stå inne for den inngåtte avtalen. Det er trist, og det bygger opp under en politikerforakt som jeg håpet at vi alle forsøkte å bekjempe gjennom å være ærlige og redelige i våre politiske gjerninger. Det er ikke vanskelig å forstå at det knirker i regjeringssamarbeidet fra tid til annen når Senterpartiet snur ryggen til avtalen som er inngått med deres egne ledere i front. Håndtrykket til en senterpartist er ikke lenger hva det var.

For Fremskrittspartiet har det vært viktig at vi som nasjon ikke skal miste vårt kristne fotfeste gjennom disse endringene i Grunnloven. I det som nå blir ny § 2, befestes vår kristne og humanistiske arv som vårt verdigrunnlag. Grunnloven har ikke tidligere hatt noen verdiparagraf, og med denne endringen tydeliggjør Stortinget hvilke verdier vår videre samfunnsbygging faktisk tar utgangspunkt i.

Jeg har sett at det er enkelte som har engasjert seg i å beholde Grunnlovens § 2 uendret, som vedtatt av grunnlovsfedrene i 1814. Det toget gikk allerede i 1851, da bestem-

melsen ble endret for første gang, slik at også jøder kunne få adgang til riket. Bestemmelsen er etter det blitt endret flere ganger, og en del som argumenterer med – både på utsiden her og andre steder – å henvise til at grunnlovsfedrene visste hva de gjorde i 1814, er nok ikke helt på det rene med hvilke konsekvenser det standpunktet faktisk har. Noen har også hevdet at Grunnlovens § 2 i dagens form gir Bibelen en slags rang som rettslig dokument. Det er nok basert på en misforståelse om hva § 2 egentlig rommer.

I dag er det tre elementer i Grunnlovens § 2. For det første sikres religionsfriheten. Det er en bestemmelse som kom inn i Grunnlovens § 2 så sent som i 1964. Denne bestemmelsen flyttes nå til ny § 16.

Det andre elementet er å gi statskirkeordningen en grunnlovmessig forankring. Det handler altså ikke om å oppstille skranker for statens alminnelige lovgivning, men den retter seg i det vesentligste mot staten eller Kongen som kirkestyrer.

Det tredje elementet som § 2 i dag omhandler, er oppdragerplikten. Det er en plikt etter Grunnloven at alle medlemmer av statskirken skal oppdra sine barn i samme tro. Det er en plikt som i lang tid har vært uten særlig reell betydning.

Jeg bruker litt tid på dette fordi jeg synes det er viktig, og fordi det i det offentlige ordskiftet er en del som bevisst forsøker å villeder rundt disse spørsmålene.

Det siste argumentet jeg har sett i rekken, er at disse endringene vi skal foreta i dag, skal være i strid med Grunnlovens § 112, fordi endringene angivelig er i strid med Grunnlovens ånd og prinsipper. Det er et syn som man selvfølgelig kan argumentere ut i fra. Dersom man faktisk mener dette, har man jo i vår vidunderlige rettsstat muligheten til å gå til søksmål mot staten for å få Høyesterett til uavhengig å vurdere dette.

Selv mener jeg dette vil være fånyttet, av to grunner. For det første mener jeg det vedtaket vi vil fatte senere i dag, klart er innenfor rammen av § 112. For det andre vil jeg se det som tilnærmet utenkelig at Høyesterett skulle sette et tilnærmet enstemmig stortingsvedtak om grunnlovsendringer i en normal konstitusjonell situasjon til side, som grunnlovsstridig.

Vi skal heller ikke miste av syne at Grunnloven § 2 bare er en av flere bestemmelser som endres i dag. Alle bestemmelsene som gir staten en beslutningsrolle overfor Kirken, endres.

Den nye religionsparagrafen, § 16, blir også forsøkt tolket på en litt snedig måte. Her skal angivelig bestemmelsen om at også andre tros- og livssynssamfunn enn Den norske kirke skal få økonomisk understøttelse av staten, bety en slags likestilling av alle religioner, i grunnlovmessig forstand. Det er relativt upresist. Verdigrunnlaget vårt skal fortsatt være kristent, det står i § 2. Men det er riktig at staten, som gir penger til ett trossamfunn, også må gi penger til andre tros- og livssynssamfunn. Det er en plikt vi allerede har i dag. Rammene for dette fastsettes naturligvis ved lov. Men å antyde, som enkelte har gjort, at det vil ha betydning for forholdet mellom religioner og endatil for korset i det norske flagg – som enkelte på sosiale medier har

argumentert sterkt for – er svært langt unna de faktiske forhold.

Det vedtaket som fattes i dag, er resultatet av en lang politisk prosess gjennom mange, mange år. Det har vært mange utredninger. Det offentlige ordskiftet har vært omfattende, og det har vært debattert i ulike arrangementer om dette i mange, mange år. Det resultatet som samtlige stortingspartier – unntatt Senterpartiet – står bak, er svært godt. Det er bra for Kirken. Det er bra for staten. Det er bra for å sikre vår kristne og humanistiske arv som grunnlag for den videre byggingen av landet – sammen med de grunnleggende prinsipper og de premisser som demokrati, rettsstat og menneskerettigheter legger. Dette er endringer vi bør være stolt av. Det er et historisk sus over de endringene som i dag vil bli vedtatt, og da er gratulasjoner på sin plass.

Jeg anbefaler således Fremskrittspartiets representanter om å følge innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen på alle punkter.

Per-Kristian Foss (H) [12:25:38]: Få grunnlovssaker har blitt behandlet så grundig i denne sal som nettopp spørsmålet om reformer i forholdet mellom staten og Den norske kirke. Dette spørsmålet har stått mer eller mindre permanent på dagsordenen i de siste 150 år.

Den 10. april 2008 ble det inngått en politisk avtale mellom alle partiene på Stortinget, det såkalte kirkeforliket, som Høyre støtter helhjertet opp om. Det dreier seg om endringer i syv av Grunnlovens paragrafer. I mellomtiden har vi hatt et stortingsvalg. Folk har kunnet si hva de mener – avtalen er lagt frem til offentlig debatt. Det overrasker meg derfor at så mange reaksjoner har kommet nå, noen dager før behandlingen, når vi har gått frem på grunnlovmessig måte: Dette har ligget ute til offentlig beskuelse og debatt i mange, mange måneder.

Det er viktig for meg å påpeke at det er en del elementer i statskirkeordningen som videreføres. Den norske kirke skal ha særskilt forankring i Grunnloven § 16, og Kirkens organisering skal hjemles i kirkeloven. Staten skal fortsatt lønne og ivareta arbeidsgiveransvaret for biskoper, proster, prester og andre kirkelig ansatte som ikke lønnes av kommunene. Staten skal videre sørge for at kommunene plikter å finansiere den lokale kirkens virksomhet.

La meg også si at for Høyre har denne saken hatt to sider. Den handler ikke bare om hvilken kirkeordning vi skal ha, den handler i vel så stor grad om hvilken stat Norge skal være, hvilket verdigrunnlag den norske stat skal ha. Dette uttrykkes i den nye § 2 i Grunnloven:

«Værdigrunnlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv.»

Stort tydeligere kan det ikke sies. De som snakker om en verdiløs stat, eller om en stat uten verdiforankring, kjenner ikke til bestemmelsen som skal vedtas i dag.

Tro er et veldig personlig anliggende, og det er unaturlig for en stat å holde seg med en statsreligion. Samtidig er vi av den oppfatning at det er helt naturlig at Den norske kirke har en spesiell stilling, gitt den arven og den tradisjonen som Norge bygger på, og den plass Kirken har hatt i vår historie.

Det er også viktig for Høyre å respektere Kirken som trossamfunn, ikke bare som en organisatorisk oppbygging for høytidelige anledninger i livet. Det betyr at Kirken selvfølgelig må ha stor selvstendighet i sitt indre styre, spesielt i lærespørsmål og i utnevning av egne ledere. Det er unaturlig for et trossamfunn å bli styrt av staten.

Høyre har også hele tiden ment at et sterkt statlig styre av Kirken holder Kirken tilbake. Demokratiseringsprosessen – og for så vidt også liberaliseringsprosessen – i Kirken har aldri gått raskere enn i de siste årene, der Kirken har fått økt selvstyre gjennom opprettelsen av trenivåmodellene, med menighetsråd, bispedømmerråd og kirkemøte. Demokratireformen handler derfor ikke om å innføre demokrati i Kirken, men om å videreføre adgangen til å delta i det demokratiet som allerede finnes.

Vi er svært fornøyd med den løsningen vi har fått, og synes det er bra at vi nå klarer å løsne båndene mellom stat og kirke, selv om de ikke forsvinner helt. Vi håper – og vi tror – at dette vil føre til tettere bånd mellom kirke og folk. Vi er glad for at det settes i gang en demokratireform, som Den norske kirke selv har ønsket og har jobbet med over lengre tid. Vi har i den forbindelse sett at en evaluering av kirkevalgene i 2009 og 2011 konkluderte med at valgdeltakelsen ved menighetsrådsvalgene har økt fra 3–4 pst. før demokratireformen til ca. 13 pst. i fjor, i 2011. Vi mener dette er en positiv utvikling, men det er fortsatt et stykke vei å gå.

Det forutsettes at regjeringen, på bakgrunn av Kirkens behandling av forslagene, kommer tilbake til Stortinget med egen sak om ny valgordning for Den norske kirke i løpet av våren 2013. Hovedmålet for Høyre er å sikre en kirke som er åpen, trygg og demokratisk. I stor grad er dette opp til Kirken selv i de kommende årene. Nå får den bedre muligheter, bl.a. gjennom selv å velge sine biskoper, til å bli nettopp dette i større grad enn i dag.

Vi bifaller derfor forslagene i Dokument nr. 12:10, og jeg råder Høyres representanter til å stemme for disse og mot andre forslag.

Hallgeir H. Langeland (SV) [12:30:58]: Eg tek opp SV sitt forslag, så eg ikkje gløymer det, og så seier eg at SV subsidiært kjem til å stemma for forliket.

Saksordføraren har gjort greie for det historiske augeblikket me har i dag, på ein god måte, og me har jobba med dette over lang tid. Ikkje minst har vår representant, Rolf Reikvam, gjort ein stor jobb, med utgangspunkt i mitt parti sitt syn på denne saka.

Det er klart at saksordføraren legg fram premissane her: Det vil framleis vera ei sterk tilknytning til staten, skattebetalarane skal framleis finansiera dette, og blir ein fødd, så blir ein fødd inn i den kyrkja me har i dag. Det er mange ting som står att med tanke på å få til dette reelle skiljet.

For SV sin del er me jo veldig for raske tog, men me konstaterer at stortingsfleirtalet kjører på dei gamle spora me har i Noreg, for dette går tregt. Det kunne gått mykje raskare viss ein hadde vedteke det SV foreslår i dag, nemlig skilje. Då blir det òg litt rart når det er nokon som påstår at det er eit statskupp som skjer i dag. Det hadde vore eit statskupp viss SV sitt forslag blei vedteke, trur eg, men

at eit fleirtalsvedtak i Stortinget skal vera statskupp, må eg seia er heilt nytt for meg på venstresida.

Grunnen til at me eigentleg ønskjer eit skilje, er at me opplever dette som ein måte å diskriminera livssyn og religionar på. Det at ein faktisk har ein offentleg statsreligion, gjer at nokre andre livssyn og religionar blir diskriminerte, for vår er betre enn dei andre. Derfor er vegen fram mot å få til dette reelle skiljet veldig viktig for SV sitt prinsipielle syn, ikkje minst med tanke på det mangfaldet me har i det norske samfunnet i dag, der me har mange ulike religionar representerte. Då meiner SV det er galt at det er ein som skal vera forfordelt. Me må ha ein reell religionsfridom, og me må ha ein valfridom og eit demokrati for alle i Noreg, ikkje slik at me prefererer ein religion.

Eg treng ikkje repetera alt det som er sagt av formalitetar når det gjeld paragrafar og slikt, av vår utmerkte saksordførar, Marit Nybakk, men eg har teke opp eit forslag som er mykje betre enn det eg må stemma på.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:34:08]: Dagens grunnlovsdebatt gjelder det framtidige forholdet mellom staten og Den norske kirke, slik det er formulert i kirkeforliket av 10. april 2008. I dagens innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen behandler en også det grunnlovsforslaget som representanter for Senterpartiet fremmet i Dokument nr. 12:25. Dette er forslag nr. 2 i innstillinga. Jeg tar her ved opp det forslaget og tilrår at Senterpartiets representanter stemmer for forslag nr. 2. Forslag til vedtak, IV i innstillingen, som er kirkeforliket fra 10. april 2008, vil flertallet i Senterpartiets stortingsgruppe stemme for, samtidig som stortingsgruppa etter sedvane stilles fritt i slike spørsmål. Etter en personlig krevende avveining mellom et forlik som fikk knappst mulig flertall ved Senterpartiets stortingsgruppebehandling i 2008 og de langsiktige konsekvenser som jeg erkjenner at forliket innebærer, med en gradvis endring vekk fra den breie folkekirke – som etter min vurdering er så verdifull – vil jeg stemme mot forliket.

Jeg er en av Senterpartiets stortingsrepresentanter som fremmer eget grunnlovsforslag i Dokument nr. 12:25. Der legger vi vekt på at Den norske kirke er en folkekirke med tusenårige røtter i landet, og ikke minst viktig er det at Den norske kirke også skal favne dem som vil leve et aktivt trosliv. Den norske kirke skal være åpen, inkluderende og møte enkeltmennesket i sin vesle tro og i sin store tvil, være et samlingsmerke ved nasjonale storhendinger og ulykker, og komme i møte dem som ønsker det i deres hverdag og ved milepælene i livet. Senterpartiet vil ha en romslig og inkluderende folkekirke, tros- og religionsfrihet og vern om menneskeverdet. Dette er byggesteiner i dagens og framtidens flerkulturelle Norge.

Kirke og den kristne, humanistiske kulturarven har preget land og folkeliv i mer enn 1 000 år, og må fremdeles være verdigrunnlaget for nasjonen. Kirkeordninga har vært politisk diskutert og vært gjenstand for en rekke utredninger gjennom de siste 150 årene, slik flere har vært inne på. Dette til tross, i Senterpartiet har vi ikke registrert at det er noe stort folkekrav om å endre dagens kirkeordning. Tvert imot opplever vi at folk flest oppfatter dagens ordning som velfungerende. Den norske kirke har som kirke

kesamfunn en meget høy og stabil oppslutning. Om lag 85 pst. av befolkningen er medlemmer. Legger vi tallene fra 2003 til grunn, slik Gjønnnes-utvalget gjør, blir 90 pst. av barn av medlemmer i Den norske kirke døpt. Konfirmasjonsandelen ligger på 68 pst., vigselandelen på 52 pst. og gravferdsandelen på hele 94 pst. Det vitner om en kirke som står sterkt i folket, og som fungerer godt. Det er i alle fall vanskelig å lese disse tallene som et faresignal som fordrer en ny og radikal omorganisering av Den norske kirke. Den sterke oppslutning bekreftes også gjennom høringsrunden til Gjønnnes-utvalget, der om lag 85 pst. av de lokalkirkelige organer hadde levert uttalelse, og der et klart flertall sa nei til Gjønnnes-utvalgets modell og ga sin støtte til å bevare de sterke bånd mellom stat og kirke.

Det er vel verdt å merke seg at i dette spørsmålet er det avstand mellom grasrota i Kirka og Kirkas lederskap, og også i en viss grad mellom enkelte partier og grasrota.

I stat–kirke-debatten er et av argumentene mot dagens ordning at den er diskriminerende overfor andre tros- og livssynssamfunn. Flere utredninger om statskirkeordninga har kommet til at den ikke er det. Sjølv Bakkevig-utvalget, som gikk inn for et skille mellom stat og kirke, konkluderte med

«at det strengt tatt ikkje er noko ved dei juridiske sidene av statskyrkjeordninga som direkte er i strid med menneskerettane».

Det er da interessant å registrere kommentarene fra mennesker med en annen religiøs tilhørighet som opplever grunnlovsforankringa som positiv. Det signaliserer at staten har en klar verdiforankring, og det er et uttrykk for at staten anerkjenner behovet for og verdien av det religiøse. At en i Norge gjennom statskirkeordninga eksplisitt anerkjenner religion som en del av det fundament som vi bygger vår statsform på, oppleves altså som betryggende for personer som bekjenner seg til andre religioner her i Norge.

Det kan i forlengelsen av dette være nærliggende også å nevne dagens økonomiske ordning, der alle livssyns- og trossamfunn får likt kronebeløp i tilskudd per medlem. Dette er sjølsagt også en helt nødvendig ordning for å oppfylle statens forpliktelser til å legge til rette for full livs- og trosfrihet.

Spørsmålet om en endring av kirkeordninga berører både grunnleggende konstitusjonelle forhold og enkeltmenneskers mulighet til religionsutøvelse. En konstitusjonell forankring av Den norske kirke gir en viktig referanse for tradisjon, tilhørighet og identitet for Norge som nasjon.

Bruk av merkelappen «folkekirke» er i seg sjølv ingen garanti for at Kirka i realiteten oppleves som åpen og inkluderende. For meg er det viktig å understreke at Kirka ikke kun består av de formelle kirkelige organer. Kirka er det fellesskapet som inkluderer alle døpte, som fortsatt velger å være medlemmer i Den norske kirke, uansett grad av tro og tvil. For meg er det derfor grunnleggende viktig å kjempe for at Den norske kirke også i framtida skal være en folkekirke, der det er plass til den lille tro og den store tvil. Jeg mener at dette best ivaretas gjennom en grunnlovsfestet statskirkeordning, der Kongen i statsråd er øverste kirkestyre.

La meg her understreke at Senterpartiet la til grunn at forliket med hensyn til demokratireform på ingen måte innebar en automatikk i overføring av bispeutnevninger. Resultatet av de kirkelige valgene og evalueringa av de igangsatte forsøkene skulle undergis en reell vurdering før Senterpartiet stemte for de aktuelle grunnlovsendingene om å overlate utnevninga av biskoper til Kirkas organer og avvikle kirkelig statsråd.

For Senterpartiet er det viktig at de institusjonaliserte ordninger fører til reell styrking av demokratiet i de kirkelige organer, slik at det gir en tilstrekkelig bred forankring hos medlemmene i Den norske kirke. I den sammenheng vil Senterpartiet understreke at det påhviler Den norske kirke et betydelig ansvar for å sikre sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos sine medlemmer.

Senterpartiet er spesielt opptatt av å sikre at Kirka fortsatt skal være 100 pst. offentlig finansiert. Vi advarer mot en ordning der det enkelte medlem skulle avkreves en form for egenbetaling for å være medlem i Den norske kirke. Ingen skal måtte ransake verken lommeboka eller graden av personlig tro for å aksepteres som fullverdig medlem i Den norske kirke.

Vi må alle reflektere over møtet mellom det historiske Norge og det Norge vi er nå, og det Norge vi vil utvikle videre. Er det slik at vi i den tida vi nå er inne i, bør trekke religionen mer ut av det offentlige rom, eller er det motsatt? Er det sånn at det som er en felles verdibasis i vår historie, nå bør tones ned, eller er det viktigere nå enn før at vi har en bevissthet rundt vårt verdifundament?

Det er ikke fra de nye befolkningsgrupper som har kommet til Norge, at ropet om å endre statskirkeordning har vært sterkt. Nei, kravet har kommet fra Kirkas ledelse og fra dem som ønsker seg et sekulært samfunn, Human-Etisk Forbund. De som skyver minoritetene foran seg for å gjøre Norge mer sekulært, har en dårlig sak, for det er ikke noe stort rop derfra om å fjerne det religiøse fra det offentlige rom.

Jesus sier i sin programerklæring, Bergprekenen:

«Salig er de fattige».

Dette var stikk i strid med den vanlige oppfatningen blant det religiøse lederskapet. Jesus behandlet alle likt – fattige samaritanere, tollere og hedninger. De eneste han hadde noen konflikt med, var det religiøse lederskapet. Det er først med pietismen og den liberale teologi på 1800-tallet at forestillingen om at noen er mer kristne enn andre, vokser fram. Den danske teolog P.G. Lindhardt, født i 1910, uttalte at troen er ikke noe du har, men noe du gjør.

Flere av dem som ønsker et løsere bånd mellom stat og kirke, har argumentert for at det vil føre til at Kirka vil kunne være mer kritisk mot makta. Hvis man ser på Den norske kirkes historie de senere årene, ser man at er det noen som har vært kritiske mot makta, har det nettopp vært Den norske kirke innenfor dagens ordning. Vi har sett det i Irak-krigen, vi har sett det i flyktningpolitikken, og vi ser det i miljøpolitikken – senest med biskop Erling J. Pettersen, som i Stavanger Aftenblad den 19. mai utfordret Statsoils generalforsamling meget kraftig under overskriften:

«Den som bygger sitt hus på tjæresand.»

Den norske kirke er særdeles fri. Den norske kirke har mange av de frieste og mest taleføre røstene. Har det vært noen sterke hindringer innenfor dagens ordning for biskoper og andre talspersoner for Den norske kirke til å være kritiske til makta, må det være basert på teori og ikke på virkelighet når man ser på det offentlige ordskiftet som vi har.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [12:44:06]: Den kirke-reform og de tilhørende grunnlovsendringer som vi i dag vedtar, samler bred støtte fra Den norske kirkes ledere. Det er ikke minst etter et ønske fra Den norske kirke selv at den nå får større selvstendighet. Både biskoper og demokratisk valgte organer hilser denne reformen velkommen.

Historien forteller om den enorme forandringen samfunnet vårt gjennomgikk i forbindelse med kristningen av vårt land. Da skjedde det et paradigmeskifte i Norge som savner sidestykke i hele vår historie. Med den nye troen kom også kristenretten inn i det norske lovverket.

Jeg tror vi i dag knapt skjønner hva dette betydde, nemlig gjennombruddet for et nytt syn på mennesket og menneskeverdet. Barn, kvinner og slaver ble løftet opp. Etter hvert ble det også et gjennombrudd for kristen nestekjærlighet og diakonalt arbeid. Det ble etablert sentre for omsorg i klostre, og det ble bygd hospitaler. Det var Kirken i Norge som organiserte undervisning og utdanning. Dette nådde jo et høydepunkt under pietismen, da vi fikk den første folkeskoleloven. I skolen ble det fra starten av bare undervist i kristendomskunnskap.

Det er ganske formidabelt å tenke på at dette var begynnelsen på det norske utdanningsverket, som igjen har vært fundamentet for framveksten av demokratiet, ja, som plattform i arbeidet med å bygge vår nasjon og det moderne Norge.

Også språk, litteratur og musikk har hatt mye av sin framvekst gjennom kristendommen og gjennom Den norske kirke. I tiden etter at vi fikk vår grunnlov i 1814, har det, som vi vet, skjedd enorme forandringer i samfunnet vårt, og det har skjedd vesentlige forandringer innenfor Kirken også.

Gradvis har statskirken fått økt selvstyre, med demokratisk valgte organer som menighetsråd, bispedømmeråd og kirkeråd med eget kirkemøte. Kirkemøtet er også lovgivende forsamling i indrekirkelige spørsmål. I all hovedsak har Kirkens egne organer overtatt ansvaret på det åndelige og teologiske området, riktignok på delegasjon, utenom utnevning av Kirkens øverste ledere.

Tilbakeblikket på historien er med og understreker for oss hvor sterke og dype røtter nasjonalkirken har i vårt folk. Det viser også hvordan folk og samfunn og kirke gjennom tiden er vevd inn i hverandre. Det viktigste for Kirkens framtid er kanskje ikke forholdet mellom stat og kirke, men mer forholdet mellom kirke og folk.

Forholdet mellom kirke og folk kommer særlig sterkt til uttrykk ved markeringen av store nasjonale begivenheter – i glede og i sorg. 22. juli var en viktig påminnelse om dette. Kirkens naturlige sentrale rolle ble lagt merke til, lagt merke til langt utenfor de kirkelige kretser. Begivenheter knyttet til vårt kongehus og andre anledninger berører

oss som nasjon. Her har Den norske kirke en sentral rolle. Det er fullt mulig å sikre at disse funksjonene også blir videreført i en framtidig kirkemodell – for dem som måtte være urolige for folkekirkens eksistens.

Med så tette bånd mellom stat og kirke og med en så stor majoritetskirke er tros- og livssynsfrihet særst viktig. Det er ett av de bærende prinsippene i vår grunnlov og samtidig en universell rettighet. Det påligger oss et stort ansvar for å legge forholdene best mulig til rette, slik at trosfriheten ikke krenkes, noe som jeg mener at den nye § 16 ivaretar på en god måte.

Tros- og livssynsfrihet er, sammen med ytringsfriheten, fundamental i et demokratisk samfunn. Det betyr at staten ikke skal blande seg inn i enkeltindividers tros- og livssynssfare. Det innebærer også at ulike trossamfunns indre anliggender må respekteres av staten. Staten må ikke blande seg inn i trossamfunns indre liv, virke og organisering.

Læringsmål og personalspørsmål, herunder utnevning av biskoper og proster, bør ikke avgjøres av politikere, men av trossamfunnene selv. Dette må også gjelde for Den norske kirke. Den norske kirke må respekteres som et selvstendig trossamfunn. Derfor er Kristelig Folkeparti nå glad for at vi i dag kommer til å vedta grunnlovsendringer som innebærer at utnevning av biskoper og proster overføres fra kirkelig statsråd til Kirken selv.

En forutsetning for denne kirkereformen var at det skulle igangsettes en demokratireform i Kirken, slik også Den norske kirke selv ønsket, og hadde jobbet med over lengre tid.

I kirkeforliket ble det slått fast hvilke elementer som skal gjennomføres:

- økt bruk av direktevalg
- kirkelige valg skal gjennomføres samtidig med offentlige valg
- reelle valgmuligheter

Dermed er dette en reform som skal vurderes ut fra struktur og ikke i form av et prosentmål for valgdeltakelsen.

La meg presisere: Det handler om at vi skal legge til rette for at alle medlemmer i Den norske kirke har mulighet til – og at det er lett og enkelt – å delta og være med på å påvirke Den norske kirke. Det dreier seg ikke om en plikt eller en mengde prosentpoeng.

Kirken har nå gjennomført to valggrunder. Forbedringspotensialet er absolutt til stede, særlig når det gjelder bispedømmerådsvalg. Svært mange stemmer ble forkastet fordi folk ikke skjønnte hva de skulle gjøre. Rangeringen alfabetisk hadde den virkning at det var enklere å bli valgt inn med et etternavn som startet med en bokstav tidlig i alfabetet, enn en bokstav sent i alfabetet. Jeg tror faktisk jeg ville ha blitt valgt inn i et bispedømmeråd, i og med at jeg har et etternavn som begynner på B. Det er helt klart at her er det et forbedringspotensial. Men viktigst av alt: Kirken selv er også klar over dette. De ønsker ikke en dårlig valgordning og vil ta nødvendige grep for å få dette i orden.

Jeg er veldig glad for at kirkestatsråden har slått fast at Kirken besto demokratitesten. Jeg synes det var ryddig av statsråden å sette ubegrunnet tvil til side. I forliket var det, i forståelse med Den norske kirke, enighet om at det

skulle gjennomføres en demokratiprosess. Det har Kirken gjennomført, og da skal også grunnlovsendingene vedtas.

La meg til slutt si litt om § 2 i Grunnloven. Forliket hadde som mål å gi mer selvstendighet til Den norske kirke gjennom å løse på båndene mellom staten og Kirken. Da måtte en naturlig også erstatte § 2 i Grunnloven, hvor det blir slått fast at «Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion», med en verdiparagraf for nasjonen.

Noen har uttrykt bekymring for at Norge nå går i enda mer sekulær retning, at Norge nå, med dette vedtaket, så å si blir avkristnet. Det er etter mitt syn en helt ubegrunnet bekymring. Tvert imot har partiene til slutt blitt enige om at kristendommen fortsatt skal være en viktig del av Grunnloven for det norske samfunnet – til stor ergrelse for enkelte.

Det var også enkelte partier som ønsket at kristendommen ikke skulle nevnes i Grunnloven. Det var situasjonen. Men vi i Kristelig Folkeparti hadde et ufravikelig krav da vi gikk inn i disse forhandlingene, og det var at kristendommen fortsatt måtte ha en sentral posisjon.

Gjennom forhandlingene fikk vi gjennomslag for dette, og jeg har lyst til å takke de andre partiene for at de til slutt ble enige med oss om det, og at det ble enighet om at § 2 skulle endres til:

«Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv. Denne Grundlov skal sikre Demokratiet, Retsstaten og Menneskerettighetene.»

Vi har dermed sikret en ny verdiparagraf som klart henviser til de kristne verdiene. Med ordet «forbliver» peker dette både bakover og framover, og gjennom å stå som første setning etter § 1 henviser verdiformuleringen til kongeriket Norge. Kristendommen preger vårt menneskesyn, våre verdier, våre lover, vår historie og vår kultur. En nyordning av forholdet mellom kirke og stat innebærer ikke at disse verdiene blir borte fra Grunnloven. Kristelig Folkeparti tror den nye paragrafen er et bedre verktøy for å sikre fortsatt forankring i det kristne verdigrunnlag enn den gjeldende og dermed også et bedre virkemiddel for å sikre at samfunnet fortsatt bygger på denne arven.

Helt til slutt: Jeg synes det er glimrende at tros- og livssynssamfunn og statens ansvar for å finansiere disse for første gang kommer inn i vår grunnlov. Dette er, som jeg har nevnt før, særs viktig i et samfunn med en majoritetskirke av den størrelsen vi har. Det går an å ha en tydelig verdiforankring og samtidig ha en inkluderende grunnlov. Jeg anbefaler Kristelig Folkepartis stortingsgruppe å stemme for kontroll- og konstitusjonskomiteens innstilling i denne saken.

Trine Skei Grande (V) [12:54:17]: Jeg mener også at dette er en viktig dag og en dag da det skjer veldig mye riktig i det norske stortinget. Det har vært en lang debatt, det har tatt lang tid, og for mange partier har det vært lange prosesser. Vi har hatt et stortingsvalg der folket kunne stemme ut fra disse forkunnskapene. Det gjenstår å se om de som stemmer imot i denne salen i dag, hadde dette som en stor del av valgkampen sin og lot dette prege det mandatet de fikk av sine velgere, men jeg skal la det ligge.

Det vi gjør i dag, er at vi gir Kirka tilbake til Kirka, slik at staten ikke lenger trenger å bruke Kirka for å utøve sin makt. For det er det som har skjedd historisk. Kristninga av Norge er ikke preget av den helgenglorien vi av og til trekker fram. Jeg tror ikke det var da det sto mellom sverdet og statens maktutøvere, Vårherre hadde sine beste dager i møte med det norske folk. Jeg tror at det nå er på tide at Kirka igjen får makta over seg sjøl, og at staten ikke lenger bruker Kirka i sin maktutøvelse over det norske folk. Og det er egentlig det vi avgjør i dag.

Det å ha en stat som er konfesjonsfri, har for meg ingenting med deltakelse av andre religioner i samfunnet å gjøre. Jeg hadde kommet til å stemme for akkurat det jeg stemmer for, om 100 pst. av Norges befolkning hadde vært medlemmer i Den norske kirke. Det at det fins andre trossamfunn i Norge, er helt irrelevant når det gjelder dette skillet. For meg er dette skillet prinsipielt. Jeg mener at staten ikke bør styre et trossamfunn. Det har ingenting med deltakelsen av de andre trossamfunnene å gjøre. Jeg hadde kommet til å mene det sjøl om alle hadde vært medlemmer av Den norske kirke. Det er ikke utgangspunktet for min stemmegiving i dag.

Jeg tror at alle partier har opplevd debatt innad i sine partier, og at de har opplevd et massivt kjøp de siste dagene når folk har oppdaget hva dette går ut på – sjøl om det har ligget ute til offentlig debatt, og sjøl om det har vært debatt i partiene i mange tiår.

Det er veldig lenge siden disse vedtakene ble gjort i Venstre første gang, og vi har hatt en debatt om utformingen av tros- og livssynspolitikk over mange tiår. Det som jeg har behov for å forklare når Venstre i dag stemmer for, er det som representanten Bekkevold avsluttet sin tale med. Det er et kompromiss mellom alle partier her. Det vi gjør når vi sier at vi bygger på kristne og humanistiske verdier, er å gå igjennom den samme prosessen som vi gikk igjennom når det gjaldt formålsparagrafen i skolen. Når Venstre stemmer for dette i dag, legger vi i det respekt for individet og toleranse for forskjellighet. De grunnleggende verdiene vi her snakker om, er nok verdier som vi i all objektiv kraft må si finnes i de fleste religioner og livssyn, men det viser til den historiske tradisjonen vi står i. For oss er det også viktig at Den norske kirke nå får bestemme sjøl i lærespørsmål og i utnevninger.

Det er viktig å kjempe for å ha den brede folkekirka. Det er viktig å ha en aktiv kirke med ulike syn. Jeg merker meg at mange av de mailene jeg har fått de siste dagene, presenterer folk som står for en kristendom som er ganske langt unna den kristendommen jeg står for. Likevel er jeg glad for at vi begge har plass i Den norske kirke. Det som er trist, er at mye av kampanjen bygger på så mange grunnleggende feil at det nesten bryter med noen av budene vi har lært oss. Men der hadde Anundsen en grunnleggende og god gjennomgang.

Bare for å forsikre alle: Venstre kommer ikke til å kjempe for et rødt, kommunistisk flagg uten kors for Norge. Såpass sterk tradisjon har Venstre for å kjempe for det flagget vi har i dag, at vi kommer heller ikke til å kjempe for noe annet – hvis det skulle betrygge noen som helst.

For meg er det viktig at vi har en fri kirke som også tør

å ha frie meninger. Jeg synes vi har hatt en periode nå da det har vært så viktig for kirkelige ledere å holde seg inne med makta for også å kunne inneha sine lederposisjoner, at det har gjort at vi har fått en kirke med færre meninger enn det en kirke og trossamfunn bør ha i den offentlige debatten. Jeg tror vi har godt av debatter der både trossamfunn og livssynssamfunn har klare meninger, og at det er godt for den politiske debatten. Noen av oss har en klokkeetro på debatten som foredlende når det gjelder politiske meninger, opinionsdannelse og opplysning av den enkelte borger. Da er det viktig å ha mange aktører, med mange forskjellige innfallsvinkler som gjør at debatten foredler de standpunktene vi er inne med.

Så har jeg behov for å si noe om støtteordninger til tros- og livssynssamfunn, som jeg mener er ganske grunnleggende. Jeg mener det er viktig, for å beholde bredden i ulike tros- og livssynssamfunn, at staten støtter den type aktiviteter godt og raust, som vi gjør i dag. Grunnen til at jeg synes det er viktig, er at vi ser at i de landene der tros- og livssynssamfunn ikke blir finansiert på en raus måte fra statens side, vil pengemakta få mer og mer makt. For meg er marerittet en kirke styrt av oljepenger fra Texas, og en muslimsk verden støttet av oljepenger fra andre oljeproduiserende land – noe som ville gitt pengene altfor stor makt i trossamfunn. Derfor mener jeg at medlemskap bør gi makt i trossamfunn. Medlemskap betyr da penger fra staten – støttet ut fra hvor mange medlemmer det faktisk er. Derfor mener jeg det er viktig at staten har rause finansieringsordninger, basert på medlemskap, til alle tros- og livssynssamfunn i et samfunn. Det vil gi bredere folkelig støtte til de ulike tros- og livssynssamfunnene.

Jeg mener at det sivile samfunnet bør støttes uansett hvem det er som står bak. De siste årtiene har staten i Norge monopolisert så mye av det inntektsgivende arbeidet for vårt sivile samfunn at det bør være statens oppgave å gjøre det, også av den grunn.

Jeg har sittet i menighetsrådet i Gamlebyen i flere perioder. Jeg fant det ganske frustrerende når man skulle velge biskop for Oslo, at den makta jeg hadde som menighetsrådsmedlem, var ingenting verdt i forhold til den makta jeg hadde som partimedlem, med en statsråd fra mitt fylkesparti. Det synes jeg er feil. Jeg synes det er mye viktigere at de som har folkevalgte verv i en menighet, har større makt enn de som har partipolitiske medlemskap, og kjenner en statsråd. Det førte til at min stemme som menighetsrådsmedlem var nesten ingenting verdt i oppsummeringa, mens min statsråd stemte sånn som jeg mente han skulle stemme.

Hvis du skal bygge opp demokratiet i Kirka, tror jeg at en av nøklene for å få kirkedemokratiet til å fungere ikke er valgordninga – det er makt. Når folk skjønner at den stemmeseddelen de legger i urna, betyr noe, vil sjølsagt stemmetallet øke. Men når folk ser at de stemmer på et menighetsråd som ikke har makt ved utnevning av biskopen i deres eget fylke, eller hvis de ser at de valgene de gjør, ikke har påvirkning på de tingene som er viktige for dem, blir det viktigere å være medlem av et politisk parti enn å sitte i et lokalt menighetsråd.

Jeg tror at kirkedemokratiet kommer til å styrkes når

kirkedemokratiet faktisk gir mer makt. Det er det som er nøkkelen for å få til en aktiv folkekirke med den bredden som vi faktisk ønsker. Det er ikke sånn at det er en stemmeplikt, og det er ikke sånn at det er en forutsetning for de vedtakene vi gjør, at stemmetallet skal nå bestemte prosenter. Men jeg tror det er en forutsetning for at stemmetallet skal nå høy deltakelse, at vi flytter makta nedover til Kirka.

Jeg vil ta opp de opprinnelige forslagene som Venstre har fremmet, som vi primært ønsker å stemme for her i dag, og som er våre primærstandpunkt. Det er klart at Venstre hadde ønsket et klarere skille enn det vi klarer å oppnå i dag. Vi mener at det å oppheve § 4, og få til en ny § 16, som vi har foreslått, ville vært en mye mer prinsipiell, ryddig og en klarere avklaring. Jeg mener nok ikke at det ville vært et statskupp, men jeg mener at det ville vært en veldig prinsipiell, ryddig og en grunnleggende liberal måte å formulere en konstitusjon på.

Jeg har lyst til også å si to ord om Senterpartiets rolle – fordi dette kanskje er mindre vanskelig for Venstre enn det er for mange andre partier i salen i dag. Våre medlemmer hadde nok ønsket at vi skulle ha gått lenger, ikke at vi går for langt i dag.

Da må jeg si: Når man blir enige, når man har en prosess der partiet setter sitt navn under, der man blir enig om at dette er et løp man skal kjøre sammen, og man forhandler, og gir seg i forhandlinger på mange punkter – som vi opplevde at vi gjorde når det gjelder vårt primærstandpunkt – er det rart å se at noen synes at det man ga seg på i de forhandlingene, ikke er noe verdt. Det er også rart at man som parti, samme hvor nær voteringa var på gruppemøtet, faktisk velger å signere en avtale som så ikke er noe verdt ved voteringa.

Venstre mener heller ikke at dette er det primære forslaget vårt. Venstre mener heller ikke at dette er det ideelle. Venstre mener også at vi ga oss ganske mye med hensyn til våre primære standpunkter i de forhandlingene. Men vi velger likevel å si at når Odd Einar Dørum på vegne av Venstre har satt sitt navn på, har vi stor respekt for det. Vi har så stor respekt at vi stemmer subsidiært for det som vi ga oss på i de forhandlingene. For når Venstre har signert et ark, skal det faktisk være noe verdt i denne salen.

Presidenten: Da har representanten Trine Skei Grande tatt opp det forslaget hun refererte til.

Helga Pedersen (A) [13:06:43]: Staten og Kirken har så lenge de har eksistert i Norge, måttet forholde seg til hverandre. Disse to grunnleggende institusjonene i det norske samfunnet har henholdsvis både kjempet om makten og støttet hverandre opp gjennom historien.

I dag tar Kirken et stort steg inn i en ny tid. Det er et skritt som først og fremst er et tegn på Kirkens store betydning i dagens Norge. Hvis Kirken var irrelevant, ville vi ikke ha behøvd å endre på noe som helst. Men sånn er det ikke. Kirken i dag oppleves som et felles samlingspunkt i sorg og i glede for svært mange mennesker. Åtte av ti nordmenn er medlemmer av Den norske kirke. Det er et veldig godt utgangspunkt for Den norske kirkes videre framtid. Men fra i dag av har Norge ikke lenger en statsreligion.

Sammen går vi inn i en ny tid og tar flere viktige skritt for å løse opp båndene mellom stat og kirke.

For det første bidrar vi i dag til Den norske kirkes trosfrihet gjennom at regjeringen ikke lenger skal utnevne biskoper og proster. Med det vil Kirken stå fritt i sine valg av religiøse ledere.

For det andre sikrer vi likere behandling av ulike religioner og livssyn. Det er nødvendig i et moderne samfunn som preges av mangfold, med mange ulike trosretninger og religioner.

For det tredje gjennomfører vi et historisk kirkeforlik som alle partiene på Stortinget har vært enige om. Jeg vil berømme forlikspartnerne og ikke minst Kirken selv for et konstruktivt og løsningsorientert samarbeid gjennom hele prosessen, og jeg er trygg på at de endringene som nå gjennomføres, har bred politisk og folkelig støtte.

Selv om grunnlovsendringene innebærer at vi ikke lenger skal ha en offisiell religion, vil Den norske kirke fortsatt stå i en særstilling. Den nye § 2 slår fast at Norges verdigrunnlag fortsatt skal være den kristne og humanistiske arv. Paragraf 16 slår fast at Den norske kirke skal forbli Norges folkekirke, og gjennom en egen kirkelov, en videreføring av dagens finansieringsordning og et fortsatt statlig arbeidsgiveransvar legger vi opp til et forpliktende samarbeid mellom stat og kirke også i fortsettelsen. Kirkeforliket innebærer med andre ord ingen fullstendig løsrivelse. Folk flest vil sannsynligvis ikke merke overgangen, og det er bra, men samtidig gjør vi viktige prinsipielle avklaringer som generasjoner framover vil mene var nødvendige.

For Arbeiderpartiet er det viktig å sikre en demokratisk, raus og inkluderende folkekirke over hele landet. Når makt skal flyttes i samfunn og kirke, er det avgjørende at demokratiet fungerer. Med frihet følger også et stort ansvar. En folkekirke er avhengig av å ha valgte organer med bred støtte og tillit blant medlemmene, og ettersom regjeringen ikke lenger skal utnevne biskoper og proster, blir det desto viktigere at Kirken sikrer at dette skjer på demokratisk vis.

Selv om flere ser ut til å bruke stemmeretten ved valg til menighetsråd og bispedømmeråd, står Kirken fortsatt foran noen uløste oppgaver knyttet til demokrati og deltakelse. Med mange forkastede stemmer og få reelle valgmuligheter ved siste valg mener vi at vi kan slå fast at Kirken er på god vei, men fortsatt et stykke unna målet. Det er et tema som vi vil komme tilbake til, og jeg har forventninger til at man klarer å rette opp de svakhetene som det er pekt på også i debatten her i dag.

Grunnloven slår fast at vi skal ha en folkekirke, og derfor er det også verdt å understreke at demokrati ikke bare handler om antall stemmer som avgis ved valg. Demokrati handler også om organisasjonskultur, beslutningskanaler og medlemmenes følelse av å bli tatt på alvor og tilhøre et sterkt fellesskap, både små og store.

Gang på gang ser vi Kirkens betydning både når nasjonen, lokalsamfunn og enkeltmennesket står overfor store prøvelser. Kirken spiller en stor rolle i folks hverdagsliv, ved de store anledninger og ved noen av de viktigste vendepunktene og dagene som markeres i vårt liv, fra dåp, konfirmasjon og bryllup til begravelse. Den rollen vil den nye folkekirken fortsatt spille – og jeg er

helt sikker på på en åpen og inkluderende måte – landet rundt.

Jeg vil ønske folkekirken lykke til videre med en ny ordning i en ny tid, og jeg synes det er på sin plass å si, som flere har gjort før meg: Gratulerer med dagen!

Ulf Erik Knudsen (FrP) [13:12:35]: Jeg har hatt et engasjement i statskirkesaken siden jeg ble politisk aktiv på 1980-tallet. Jeg kom inn på Stortinget i 1997, og noe av det første jeg gjorde som stortingsrepresentant og daværende kirkepolitisk talsmann for Fremskrittspartiet, var at jeg sammen med representantene Ursula Evje og Carl I. Hagen fremmet et forslag om at politikerne ikke skulle blande seg inn i Kirkens valg av ny biskop i Oslo. Det var i Dokument nr. 8:77 for 1997–1998. Forslaget ble avvist av stortingsflertallet den 6. mars 1998, i henhold til opptegningene som er på Stortingets utmerkede nettsider.

Fremskrittspartiets syn på Kirken har vært klart i mange år. Både samfunn, kirke og stat er best tjent med et skille mellom kirke og stat. En politisk styrt kirke mister etter vårt syn mye av sin legitimitet.

Dagens vedtak innebærer ikke en full frikobling av Kirken; fortsatt slås det fast et tydelig finansielt ansvar, og hjemlingen av folkekirken vil fremgå av § 16. Men det går i riktig retning.

Det er en massiv og bred oppslutning om de endringer som nå gjøres i Grunnloven. Motstanden mot endringene er kun kommet fra marginale grupper, som f.eks. Kristent Samlingsparti, Stopp islamiseringen av Norge, SIAN, og Norwegian Defence League, NDL, og i noen marginale kristne fundamentalistiske miljøer knyttet til bl.a. Ludvig Nessa.

I sum handler dette om noen promille av befolkningen, og det er bred enighet om de vedtak som gjøres i Stortinget i dag. Denne brede enigheten gleder meg selvfølgelig. Den viser at Stortinget med sine vedtak er på trygg grunn.

Flere av representantene som har hatt ordet før meg i denne debatten, har vist til at vi har fått en del henvendelser per mail, særlig den siste helgen – mange av disse med harde ord og påstander, svært sterke noen av dem. Vi er blitt beskyldt for landsforræderi, revolusjon og statskupp, for at vi er kriminelle, for at vi vil innføre islam i Norge, for at vi er historieløse, for at vi svikter dem som laget Grunnloven på Eidsvoll, for at vi er ugudelige, og for at vi vil innføre diktatur, osv. Sågar var det en som skrev til meg og flere andre stortingsrepresentanter i går kveld, advarte meg og sa at jeg ville ligge svært tynt an når jeg skulle dømmes av Jesus på dommens dag.

Jeg har overhodet ikke noe imot saklige argumenter, men svært lite har jeg til overs for de krenkende og fornærmende mailer og henvendelser og debattinnlegg vi har sett på nettet i den senere tid. Selv er jeg et kristent menneske, jeg ber til Gud hver dag, jeg går gjerne i kirken, og jeg er medlem av styret i det lokale KFUM. Når jeg får slike henvendelser som dem jeg har fått i det siste, må jeg si at jeg beholder min store sans for Gud, men en del av bakkemannskapene hans setter jeg store spørsmålstegn ved.

Jeg vil dra paralleller til den argumentasjonen som en-

kelte fremfører når det gjelder islamsk fundamentalisme, som vi ser i en del sammenhenger: Fundamentalisme skremmer meg, enten det er snakk om kristen fundamentalisme eller islamsk fundamentalisme.

Samtidig blir jeg litt fortvilet når jeg får disse henvendelsene, for det er åpenbart at svært mange mennesker har misoppfattet eller har blitt veiledet feil når det gjelder de påstander de har kommet frem til. Det er en del som har prøvd seg som hobbyjurister og bare lest de første par setningene av det som vi i dag skal vedta, og trukket sine konklusjoner av det. Da går det gjerne galt.

Min ærede kollega, representanten Anders Anundsen, redegjorde utmerket godt for hvordan § 2 i Grunnloven har utviklet seg i de årene vi har hatt denne, og jeg får håpe at noen i hvert fall tar den redegjørelsen til seg.

Avslutningsvis er det mitt håp og min tro at den klare forankring vi nå får i § 2 til et verdigrunnlag som er kristent og humanistisk, vil være et godt grunnlag for vårt samfunn fremover, og at de endringer som kommer etter dagens vedtak, blir en fordel for både samfunnet og Kirken.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:17:39]: Kirkeordninga vår har røtter langt tilbake i tida og er en viktig del av historien vår. Ved reformasjonen i 1537 innførte Danmark-Norge Luthers lære og brøt forbindelsen med Kirken i Roma. Den norske kirke ble så plassert under den dansk-norske konges autoritet, og fram til det vedtaket Stortinget i dag gjør, har Den norske kirke vært en statskirke, underlagt storting og regjering og med Norges konge som Kirkas symbolske leder.

La gå at statskirka antakelig ikke ville ha blitt innført dersom konstitusjonen vår ble skrevet i dag, men jeg kan likevel ikke se at dagens endringer bunner i et folkekrav om forandring av kirkeordning. Mitt inntrykk er tvert imot at folk flest synes dagens ordning fungerer rimelig godt. Det kom da også klart fram i uttalelsene fra høringen om Gjønnes-utvalgets innstilling, der hele 57 pst. av de lokalkirkelige rådene og kommunene ønsket at Den norske kirke skulle bli videreført som en statskirke.

Det er Kirkas øverste organ som har tatt initiativet og vært de sterkeste pådriverne for løsrivelsesprosessen. Det er forståelig nok at Kirka som eget trossamfunn ønsker en løsrivelse fra staten i den forstand at den særlig ønsker å utnevne sine egne ledere uten innblanding fra politisk hold.

I dag blir 85 pst. av alle fødte barn i Norge døpt. De fleste foreldre velger denne kristne handlingen for sine barn. En noe mindre andel velger riktignok å konfirmere seg, men likevel viser dette at det er stor tilslutning til statskirken. Mange ønsker en bekreftelse fra Kirka ved livets spesielle faser og hendelser.

Underveis i denne prosessen har jeg registrert at mange føler stor usikkerhet omkring hva det skiller mellom staten og Kirka vil bety. Utsagn som: «Jeg er ingen fast kirkegjenger, men dere må ikke ta kirka fra meg», er det flere som har sagt. Dette forteller at sjøl om en stor andel av Kirkas medlemmer har et noe distansert forhold til Kirka i det daglige, oppfattes Kirka allikevel som en viktig institusjon og holdepunkt for den enkelte.

At hele 85 pst. av befolkninga er medlemmer av Den

norske kirke, viser også tydelig at Kirka fortsatt har en høy oppslutning i folket.

Senterpartiets primære standpunkt om en videreføring av statskirkeordninga dreier seg ikke om å gi Den norske kirke privilegier eller støtteordninger som ikke gis alle andre tros- og livssynssamfunn.

For Senterpartiet er det viktig å understreke at Kirka ikke først og fremst består av de formelle kirkelige organene. Kirka er det fellesskap som inkluderer alle døpte, og de som fortsatt velger å være medlemmer i Den norske kirke, uansett grad av tro og tvil.

Jeg ønsker fortsatt en åpen, inkluderende folkekirke med stor takhøyde og med en positiv forkynning av Guds ord, der alle døpte skal føle seg velkommen uansett bakgrunn og forutsetninger.

Statskirkeordninga har vist seg både robust og fleksibel. Kirkeordninga gir nasjonen en verdiforankring, samtidig ivaretas Den norske kirkes funksjon som et trossamfunn. I debatten om stat-kirke har det fra tilhengere til en løsrivelse kommet synspunkter på at dagens ordning er diskriminerende overfor andre tros- og livssynssamfunn. Flere utredninger om statskirkeordninga har derimot kommet til at den ikke er det. Bakkevig-utvalget uttalte følgende:

«at det strengt tatt ikkje er noko ved dei juridiske sidene av statskyrkjeordninga som direkte er i strid med menneskerettane.»

En konstitusjonell forankring av Den norske kirke gir en viktig referanse for tradisjon, tilhørighet og identitet for Norge som nasjon. For Senterpartiet har det derfor vært et primært standpunkt å videreføre bestemmelsen i Grunnloven § 2 andre ledd første setning, som forankrer den evangelisk-lutherske religion som statens offentlige religion.

Så kan en kanskje spørre hva som konkret ligger i dette. Kan en stat ha en religion? Jeg vil mene at denne bestemmelsen har en viktig betydning idet den slår fast at det er et offentlig anliggende å støtte og beskytte Den norske kirke. Sammenholdt med § 2 første ledd som slår fast retten til full trosfrihet, mener Senterpartiet en grunnlovsfestet statskirke også har fylt funksjonen som en garantist for ulike religioners betydning i samfunnet – heller enn å være diskriminerende. En grunnlovsfesting av Den norske kirke, jf. Grunnloven § 2 første ledd, vil derfor fortsatt ha en viktig funksjon i vårt pluralistiske samfunn.

Endringa som i dag vedtas, er et resultat av det såkalte kirkeforliket. Den norske kirke er fortsatt forankret i Grunnloven, og Senterpartiet er samtidig glad for at det kristne og humanistiske verdigrunnlaget grunnlovsfestes i en egen verdiparagraf. Dette betyr en viktig verdimesig forankring av Grunnloven.

Dagens kirkeordning er også kritisert, ikke minst fra FNs menneskerettighetskomité, når det gjelder oppdragerplikten som er nedfelt i Grunnloven § 2 annet ledd, annen setning. Jeg er enig i at denne bestemmelsen kan være problematisk. En slik bestemmelse virker i dag utdatert og er uten reell betydning for selve statskirkeordninga.

En grunnlovsfestet oppdragerplikt vil også kunne tolkes som å være i konflikt med foreldreretten. Dette har da heller ikke vært et stridbart tema i diskusjonen om endringer

i kirkeparagrafene, men sett på som en naturlig og riktig opprydding.

Kongens anordningsmyndighet for kirkelig virksomhet er nedfelt i Grunnloven § 16. I de seinere åra er det i betydelig grad delegert myndighet fra Kongen i statsråd til Kirkas egne organer. Mens det tidligere var Kirkedepartementet som fastsatte alt fra tekststeder gjennom kirkeåret til avgjørelser i lærespørsmål, er det i dag delegert til Kirkas egne organer.

Kirkemøtet har fått delegert myndighet i liturgiske spørsmål, og med opprettelsen av Lærenemnda er også lærespørsmål sikret en behandling som ivaretar Kirkas behov for selvstendighet i slike spørsmål.

Jeg mener det er naturlig å fornye grunnlovsbestemmelsen i henhold til gjeldende praksis. På denne måten imøtekommes også Kirkas ønske om reelt sjølstyre i forhold som berører Den norske kirke som trossamfunn.

Kirkeforliket forutsetter at myndigheten til å tilsette biskoper og proster skal overføres til «kirkelig organ som kirkemøte eller bispedømmeråd». Avvikling av Kongens særskilte kirkestyre og kirkelig statsråd samt overføring av tilsettingsmyndighet fra kirkelig statsråd til kirkelige organer har vært spesielt krevende for Senterpartiet. Dette berører det Senterpartiet oppfatter er selve kjernen i statskirkeordninga.

Dagens ordning har bidratt til et mangfold i bispekollegiet og på den måten avspeilet den mangfoldige folkekirka. Gjennom nominasjonsprosessen har de valgte kirkelige organer hatt mulighet til å fremme sine kandidater og stemme over disse.

Partiets primære ønske har vært å lovfeste en prøveordning der kirkelig statsråd skulle velge en av de tre bispekandidatene som har fått flest stemmer gjennom valgprosessen. Denne ordninga ville balansert hensynet til Kirkas innflytelse over utvelgelse av egne ledere og Kongens ansvar etter Grunnloven. Dette er Senterpartiets grunnholdning.

En folkekirke må, som begrepet tilsier, innebære at kirke og folk må være så nært knyttet sammen som mulig. En slik sammenknytting skjer bl.a. ved et godt kirkedemokrati. Det har vært bred enighet om at oppslutninga om det kirkelige demokratiet har vært for dårlig. Lav oppslutning ved valg til menighetsråd og bispedømmeråd har vært en utfordring.

Til nå har nettopp statskirkeordninga ivaretatt mange av interessene til den tause majoriteten. Kongen i statsråd har sikret at Kirkas store flertall er blitt hensyntatt, og at mindre grupperinger ikke har fått frie tøylar. Mange historiske eksempler viser at dette har vært nødvendig og framtidrettet: fra synet på allmenn stemmerett til likestilling, kvinnelige prester og forholdene for homofile og lesbiske.

Senterpartiets primære standpunkt i denne prosessen har vært at det fortsatt er rom for å utvikle kirkedemokratiet innenfor rammene av en grunnlovfestet statskirke.

En viktig premiss for kirkeforliket var at det skulle gjennomføres en demokratireform i Kirka med endringer i valgordningene. Evalueringa av kirkevalgene i 2009 og 2011 er gjennomført. Den avdekker store utfordringer når det gjelder å få valget til bispedømmeråd og Kirkemøtet til

å fungere. Som representanten Bekkevold tidligere nevnte, trodde han at han kunne komme inn i bispedømmerådet. Jeg tror jeg hadde hatt mye større problemer som har et etternavn som begynner på W!

Kirkeforliket forutsatte at valgene skulle ha «sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene», og:

«Det bør gjennomføres forsøk med ulike ordninger som evalueres i samarbeid med kirkens organer, før Stortinget vedtar endelig ordning for valg til Kirkemøtet og Bispedømmeråd.»

Spørsmålet er om forutsetningen er oppnådd. Evalueringa konkluderer med at det er «betydelige svakheter når det gjelder velgernes reelle valgmuligheter etter at demokratireformen er gjennomført».

Senterpartiet er glad for at demokratiprosessen i Kirka til nå har gitt større oppslutning om de kirkelige valgene. Og det er viktig å si til dem som er bekymret for folkekirka framtid, at de må engasjere seg dersom de ønsker større innflytelse.

Sjøl om det er positive effekter av reformen, bl.a. høyere valgdeltakelse, er det grunn til å være kritisk til gjennomføringa av valgene til bispedømmerådene. Både selve resultatet av valgordninga med hensyn til representasjon og det store antallet forkastede stemmer viser at demokratireformen så langt ikke i stor nok grad sikrer god representasjon i de organer i Kirka som skal overta funksjonene som i dag ligger i kirkelig statsråd.

Så stemmer Senterpartiet likevel for å godkjenne også dette punktet som lå til grunn for kirkeforliket – dette under den forutsetning at det er Stortinget som skal vedta endelig valgordning.

Jeg ønsker Kirka lykke til med å finne en ordning som ivaretar dens medlemmer på en god måte. Valgdeltakelsen har gått opp, og jeg regner med at den også vil finne gode løsninger på en ny valgordning, som vi til slutt skal vedta.

Senterpartiet er glad for at Gjønnes-utvalgets forslag om medlemsavgift er lagt dødt. Jeg vil advare Kirka mot å forsøke å ta opp igjen spørsmålet om medlemsavgift i neste stortingsperiode. Senterpartiet ønsker ingen ordning med A- og B-medlemskap i Kirka, og viser til erfaringene fra Sverige etter innføring av kontingent.

Senterpartiet er også glad for at de endringene som nå gjennomføres, gir en rimelig balanse mellom å sikre fortsatt bånd til staten og samtidig imøtekomme Kirkas ønske om økt sjølstyre.

Endringene vi gjennomfører i dag, berører både grunnleggende konstitusjonelle forhold og enkeltmenneskets mulighet til religionsutøvelse. Jeg vil derfor påpeke det ansvaret som påhviler Kirka framover for også å ivareta den tause medlemsmassen blant Kirkas medlemmer når de nå skal gå veien videre.

Det ble framlagt et eget grunnlovsforslag fra enkeltrepresentanter i Senterpartiet i forrige periode. Jeg viser i den forbindelse til innlegget fra representanten Lundteigen. I og med at flertallet i Senterpartiets stortingsgruppe i dag støtter grunnlovsforslag nr. 10, vil flertallet i Senterpartiets gruppe ikke støtte grunnlovsforslag nr. 25.

Senterpartiet har som prinsipp og har også tradisjon for

ikke å binde gruppas medlemmer når det gjelder trosspørsmål. Derfor vil to av Senterpartiets representanter stemme mot grunnlovsforslag nr. 10 i dag.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Dagfinn Høybråten (KrF) [13:29:46]: Med grunnlovsforslaget som i dag ventelig får nødvendig tilslutning fra Stortinget, tas tre viktige skritt som har stor betydning for trosfrihet og verdiforankring i det norske samfunnet:

- statsmakten over Den norske kirke brytes ved at regjeringen ikke lenger er det øverste kirkestyre
- den økonomiske likebehandlingen av trossamfunn blir grunnlovfestet
- Norge har ikke lenger en statsreligion, men verdigrunnlaget forblir vår kristne og humanistiske arv

Med dette markerer Stortinget en tilslutning til de lange linjer helt fra kristenretten ble innført i Norge. Dette verdigrunnlaget har hatt forskjellige uttrykk, men det «forblir» det samme også etter disse grunnlovsendringene. Det var en veldig viktig del av det forliket som samtlige politiske partier ble enige om i 2008, og som nå kommer til avgjørelse.

Den norske kirke har som statskirke vært utsatt for politisk overstyring i spørsmål om utnevning av biskoper, og til tider også i lærespørsmål og i spørsmålet om Kirkens ordninger. Prinsipielt sett vil jeg si at det bryter med trosfriheten. Når enkelte regjeringer systematisk har brukt sin kirkemakt til å gå mot Kirkens klare votum, f.eks. ved utnevning av biskoper, har de vært i sin fulle rett til å gjøre det etter statskirkeordningen, men det har vært en uholdbar behandling av et trossamfunn. Paragraf 2 er selve grunnlaget for statens makt over Den norske kirke. Det er derfor helt nødvendig å endre § 2 på dette punkt om vi ønsker å gi Den norske kirke frihet fra statsmakten. Påstanden om at det ville vært mulig å avskaffe statskirken, men beholde statsreligionen faller etter min mening på sin egen urimelighet.

Med dagens grunnlovsvedtak markeres en historisk milepæl i mange generasjoners arbeid for reform av forholdet mellom stat og kirke. Noen har påstått at dette kommer omtrent som julekvelden på kjerringa – det er en endring som ikke er forberedt. Det kunne ikke vært galere uttrykt. Det er få reformer som har vært grundigere utredet, som det har vært flere høringer på, flere kommisjoner som har sett på, og flere diskusjoner om her i Stortinget enn nettopp forholdet mellom stat og kirke. Sivertsen-kommisjonen utredet dette på 1970-tallet, det kirkelige Bakkevig-utvalget gjorde det samme i 1998, og Gjønnnes-utvalget ble oppnevnt i 2003. Dette er bare de ferskeste utredningene. Gjønnnes-utvalgets utredning var på bred høring, inklusiv de grunnlovsforslagene som ble skissert av Gjønnnes-utvalget, og som til forveksling ligner det som ligger på Stortingets bord i dag. Deretter ble det politiske forhandlinger her i Stortinget, en egen stortingsmelding med grunnlovsforslagene ble fremmet, og det ble fremmet et forslag til ny kirkelov. Påstanden om at saken ikke er grundig nok utredet, savner ethvert grunnlag i virkeligheten.

Forslagene har også vært fremmet helt i tråd med den prosedyre Grunnloven forutsetter for grunnlovsendringer – selvsagt har de det. Derfor er påstandene om at dette skulle være et utslag av et eller annet slags statskupp, fullstendig meningsløse.

Kristelig Folkepartis representanter kommer samlet til å stemme for disse forslagene. Det gjør vi fordi de er helt i tråd med de vedtak vårt landsmøte gjorde i 2007 om endringer i forholdet mellom stat og kirke, og om den fortsatte verdiforankringen av Grunnloven i vår kristenarv. Vi var sentrale i forhandlingene som ledet fram til forliket, og vi er meget godt fornøyd med å ha fått gjennomslag på alle viktige punkter. Derfor gikk vi i vårt program, som våre representanter er innvalgt til dette stortinget på, inn for å gjennomføre stat–kirke–forliket etter den avtalen som ble inngått. Vi ser på det som et svært viktig resultat som endelig gir Den norske kirke sin rettmessige frihet som trossamfunn, men som også anerkjenner likebehandlingen av frikirkesamfunn og fastslår at det kristne verdigrunnlaget består.

For Den norske kirke betyr endringene at den som folkekirke fortsatt vil være forankret i Grunnloven. Den vil beholde sin finansielle støtte fra det offentlige. Men for første gang skrives frikirkesamfunnenes – de andre trossamfunnenes – rett til likebehandling inn i Grunnloven. Dette viderefører den linjen som Stortinget vedtok i 1969, da vi fikk loven om «trudomssamfunn og ymist anna». Det er likevel en historisk dag for Frikirke-Norge når dette skrives inn i Grunnloven. Jeg minner om at da Hans Nielsen Hauge begynte sin gjerning som forkynner i årene før 1814, støtte han kraftig sammen med Kirkens statsmonopol. Det kirkelige statsmonopolet på forkynnelse ble beskyttet av konventikkelplakaten. Hauge satt fengslet i ti år, fra 1804 til 1814, for å ha forkynt Guds ord, dømt for å ha brutt «konventikkelplakaten» av 1741. Denne loven forbød såkalte gudelige forsamlinger uten statens, dvs. sokneprestens, godkjenning. Men vekkelsesbevegelsene lot seg ikke stoppe, og loven ble opphevet i 1842. Det ga grunnlag for full forsamlingsfrihet i Norge, noe Grunnloven av 1814 ikke sikret.

Hauge måtte bak lås og slå fordi han nektet å bøye seg for den statsbeskyttede kirkemakten. Det er grunn til å minne om i dag at flere frikirkelige ledere i Norge led samme skjebne. De ble forfulgt av statsmakten ved de statskirkelige prester støttet av politimyndigheten, forfulgt og fengslet fordi de utøvde tro utenfor statskirkens rammer. Gjennom generasjoner har frikirkesamfunn på ulike måter opplevd stigmatisering, diskriminering og mobbing. Nå skrives det inn i landets grunnlov at de skal «understøttes paa lige Linje». Dermed settes et verdig punktum for en del av norsk historie som har vært alt annet enn verdig. Det er grunn til å merke seg at kirkeledere på tvers av trossamfunn ønsker disse grunnlovsendringene velkommen. Jeg tror dette er en viktig del av grunnen til det. At enkelte frikirkefolk nå kjemper en innbitt kamp for å beholde statskirken, undrer meg. Jeg respekterer det som et standpunkt, men det undrer meg.

I Grunnloven av 1814 ble § 2 skrevet inn ikke bare som en verdiforankring, men også som en beskyttelse av statens

religionsmonopol. Den inneholdt også bestemmelsen om at jøder og jesuitter ikke hadde adgang til riket. Denne bestemmelsen er for lengst endret. Men også på dette punktet presiserer de nye grunnlovsbestemmelsene en viktig del av trosfriheten som er en så dyrekjøpt verdi i et åpent samfunn. Vi har vårt kristne verdigrunnlag i Norge. Det «forbliver». Men vi gir alle trossamfunn den frihet de tilkommer etter menneskerettighetene, og vi understøtter dem «paa lige Linje».

Kristendommens impulser har gjennom århundrer gitt inspirasjon til forbedring av vårt samfunn og vår snart 200 år gamle grunnlov. Siden 1814 er faktisk flertallet av paragrafene i Grunnloven endret på lovlig vis. Slik har Grunnloven blitt mer i pakt med kristen etikk, mer i pakt med demokratiske prinsipper og mer i pakt med respekten for menneskers likeverd og frihet. Forestillingen om at det å endre Grunnloven nærmest er noe man må avholde seg fra hvis man elsker nasjonen Norge, faller også på sin egen urimelighet.

Grunnloven har vært gjenstand for løpende endringer her i Stortinget. Professor Eivind Smith skriver i boken «Konstitusjonelt demokrati» at grovt anslått har to tredjedeler av paragrafene vært endret innholdsmessig – ikke bare språklig – minst én gang. Heller ikke språket er som i 1814, det er som i 1903, da hele Grunnloven ble språklig modernisert – noe Stortinget skal diskutere etter denne saken.

Også grunnlovsprinsipper av stor betydning har blitt endret. Det er gjort ved formelle vedtak om grunnlovsendringer, men også ved uskreven sedvanerett. Uten slike endringer ville Grunnloven i dag vært diskriminerende og lite demokratisk. Grunnloven av 1814 diskriminerte ikke bare jøder og jesuitter, men ga heller ikke kvinner stemmerett, og den manglet religionsfrihet – selv om den sikret trykkefrihet og næringsfrihet. Det er grunnen til at Grunnloven § 2 har måttet endres ved flere anledninger.

Grunnloven av 1814 er altså allerede endret på viktige punkter – og til det bedre, om vi bedømmer det fra et kristent og demokratisk ståsted. Verken en grunnlov eller vanlige lover er uforanderlige eller perfekte i seg selv. Målestokken for å vurdere om en lov bør endres, kan ikke bare finnes i loven selv eller i et slags juridisk skjønn. Loven må også underlegges en etisk vurdering. Det er dragkamp om dette mellom ulike politiske interesser. Vi har sett det her i debatten i dag. Derfor vil Stortinget i dag ventelig forkaste SVs forslag om å fjerne den kristne verdiforankring fra Grunnloven. Det er ved å delta vi kan påvirke utviklingen.

Kristendommens impulser vil fortsatt være en kilde til å forbedre samfunnet vi lever i. Den kristne innflytelsen har vært – og er – en velsignelse for det norske folket. Det er ingen tilfeldighet at respekten for menneskeverdet og for humanistiske verdier har fått så stor drahjelp og tilslutning i den kristne sivilisasjonen. En humanisme uten kobling til det gudgitte menneskeverdet kan lettere komme på avveier. Derfor er jeg glad for at den fornyede tekst i Grunnloven § 2 bekrefter at verdigrunnlaget «forbliver» vår kristne og humanistiske arv.

Til alle som er urolige – en uro jeg kan forstå – vil jeg si: Verdigrunnlaget «forbliver». Det er en formulering som

ser bakover til det som var, det er en formulering som fastslår hva som skal være, og det er en formulering som viser framover. Den kristne og humanistiske arven «forbliver» verdigrunnlaget.

Det er i tråd med Kristelig Folkepartis program – som vi gikk til valg på i 2009 – og i samsvar med vår brede landsmøtebehandling av stat–kirke-spørsmålet i 2007. Jeg må personlig si at jeg er stolt av å ha vært med på å frambringe dette kirke–stat-forliket og få være med å votere for det her i stortingssalen i dag.

Marianne Aasen (A) [13:41:21]: Mange bruker i dag begrepet «historisk», og det er ikke tilfeldig. De endringene vi gjør i dag, vil endre forholdet stat–kirke i maktpolitisk forstand og radikalt historisk sett. Den neste biskopen og den neste prosten som skal utnevnes, vil bli utnevnt av Kirken selv. Det vil ikke skje hos Kongen i statsråd. Kirkestatsråd vil være historie, og statsråden med ansvar for kirkesaker kan være medlem av hvilket trossamfunn hun eller han selv vil.

Samtidig er dette endringer som ikke vil merkes ute i Kirke-Norge på kort sikt. Gudstjenestene neste søndag vil være akkurat som før. Den lokale presten vil være den samme, med sin lønn betalt over statsbudsjettet. Kommunene vil fortsatt ha ansvar for kirkebyggene og gravplassene, og som før blir man meldt inn i Kirken ved dåp – ikke født inn i den – som representanten Langeland feilaktig sa. Som før vil det offentlige finansiere Kirken.

Fram til i dag har det stått definert i Grunnloven hva statens religion skal være. Det har dessuten stått at de som bekjenner seg til den evangelisk–lutherske religion, er forpliktet til å oppdra sine barn i den samme religionen. Det er på tide å bytte ut disse formuleringene i Grunnloven. En formulering om at verdigrunnlaget skal forbli vår kristne, humanistiske kulturarv gjenspeiler i større grad de verdier og det etiske og religiøse ståstedet de aller fleste som bor i Norge i dag, har.

Hva får vi så i stedet? Vi får en folkekirke som støttes av staten. I det ligger det et stort ansvar for Den norske kirke i årene som kommer. Den posisjonen som Kirken har i folks liv, i små og store samfunn rundt omkring i hele Norge, forventer vi fortsetter. Det vil Kirken klare om den gjør seg relevant i folks liv, i både hverdag og til fest. I tillegg må demokratiet i Kirken utvikles videre.

Grunnlovsendringene som gjøres nå, henger nemlig nøye sammen med de endringene i kirkeloven som skal behandles senere i dag, etter at grunnlovsendringene er vedtatt, trolig. Et av punktene fra kirkeforliket var:

«Det bør gjennomføres forsøk med ulike ordninger» – dvs. valgordninger – «som evalueres i samarbeid med kirkens organer, før Stortinget vedtar endelig ordning for valg til Kirkemøtet og Bispedømmeråd.»

Ingen kan sies å være godt fornøyd med dagens valgordning – verken Kirken eller det politiske miljøet. Det ble lagt ned en solid innsats fra Kirkens side for å gjennomføre valgene, men likevel hadde det vært ønskelig med høyere valgdeltakelse. Det var mange som ikke forsto valgordningen, noe som førte til at altfor mange stemmer ble forkastet ved siste kirkevalg. Noe må derfor gjøres med

valgordningen, men ingen er på det nåværende tidspunktet helt klar på hvordan en godt fungerende og framtidig valgordning skal være. Derfor heter det i den enstemmige innstillingen, som senere i dag vil bli debattert her i Stortinget, at vi vil be regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av neste år med forslag til ny valgordning. Vi ber om at det holdes tett kontakt med Kirken og forlikspartnerne for å sikre en best mulig løsning.

Ny valgordning skal med andre ord på plass, men i tillegg har jeg behov for å understreke at det er svært viktig for Arbeiderpartiet at Kirkens medlemmer opplever og oppfatter Kirken som en åpen organisasjon hvor det er rom og takhøyde for å uttrykke sine meninger, og hvor prosesser skjer i en åpen og inkluderende atmosfære. Kirken må akseptere at det i en så stor organisasjon vil være ulike synspunkter på mangt og meget. Løsningen på interesse-motsetninger ligger i at alle opplever debattene fram mot beslutningene som reelle, åpne og demokratiske, og at alle får komme til orde og blir tatt på alvor.

Å bygge en kultur for åpenhet, hvor uenighet kommer fram i lyset, men hvor konklusjonene treffes på ekte demokratisk vis – ja, her ligger oppgaven. Skal Den norske kirke oppleves som en folkekirke, må den være der når folk trenger den. Og folk som vil engasjere seg i kirken, må få rikelig anledning til det engasjementet.

Noen hevder at det vi skal gjøre nå i dag, vil avkristne Norge, men religion og tro handler om mennesker og deres tro, ikke om hvordan moderne nasjonalstater organiserer trossamfunn og livssyn.

I et historisk perspektiv hang stat, kongemakt og religion nøye sammen. Mange land ble kristne ved at kongene deres ble kristne og innførte religionen sammen med utøvelsen av egen kongemakt, og ikke sjelden skjedde dette på svært brutalt vis. Eneveldet ble etablert i mange kongedømmer i Europa på 1600-tallet, også i Danmark og Norge. Eneveldet, eller det absolutte monarki, betydde at kongen fikk all makt. Tanken var at monarken kun sto til ansvar overfor Gud.

Under opplysningstiden ble ideen om det opplyste eneveldet etablert: Så lenge monarken var opplyst, ville det bli plass for reformer. Men etter den franske og den amerikanske revolusjon vant gradvis tanken om folkesuverenitet fram på bekostning av eneveldet. Vår grunnlov, som skal feires om to år, gjenspeiler jo dette. Men selv om grunnloven vår slo fast det radikale den gang, nemlig stemmerett og folkevalgt forsamling, slo den også fast at staten skulle ha en offentlig religion. Så var ikke tilfellet i andre land, som f.eks. Frankrike og USA, som hadde hatt disse omveltningene og skrevet nye konstitusjoner. Siden har den offentlige religionen vært med oss – som en av få nasjoner.

Religion handler om personlig tro. En stat er ingen person og kan derfor ikke ha en religiøs tro. Hvor kristent Norge er, avhenger av hvor mange som erklærer seg som kristne. Derfor blir det feil å påstå at Norge avkristnes. Med en statskirke som nå skal hete folkekirke, og som har nesten 4 millioner medlemmer, er det lite som tyder på at Norge avkristnes. I tillegg har vi mange frimenigheter som bekjenner seg til kristendommen. Dessuten er det slik at det er flere innvandrere som er med i ulike kristne menig-

heter, enn det er innvandrere som er muslimer. Det er med andre ord ingenting som tilsier at Norge avkristnes med dette.

Til sist vil jeg berømme dem som fikk på plass kirkeforliket i forrige periode. Det var et svært godt stykke politisk arbeid. Det var et ekte kompromiss. Man behersket det muliges kunst.

Kirken er viktig i Norge. Den har hatt en historisk rolle i mange, mange hundre år. Derfor er det svært viktig at vedtaket som nå skal fattes, har så bred støtte som overhodet mulig.

Kirken går nå inn i en ny tid. Disse endringene vil åpne for gode muligheter for Kirken til å utvikle seg videre. Den norske kirken har de beste forutsetninger for å lykkes med å bli en inkluderende og åpen folkekirke.

Svein Harberg (H) [13:48:55]: I dag har vi hatt en debatt der vi har hørt mange særdeles gode og grundige innlegg. Jeg skal derfor begrense meg til noen kommentarer.

Som flere har sagt, er det sånn at vi noen ganger i løpet av en stortingsperiode gjør endringer i Grunnloven. Det er nødvendig. Det ville være underlig om de som skrev Grunnloven i sin tid, hadde forutsett alle de utfordringer dagens samfunn gir oss.

Selv om det ikke er et ønske om til stadighet å endre Grunnloven, er det nødvendig å gjøre endringer. Vi gjør endringer her i salen, og det får vanligvis liten oppmerksomhet. Den debatten vi har i dag, har fått en del oppmerksomhet de siste ukene, men fikk stor oppmerksomhet da grunnlaget ble lagt, og det er bra.

Stat-kirke-forliket, som danner grunnlaget for lovendingsforslagene i dag, har hatt stor oppmerksomhet, har gjennomgått et solid politisk arbeid, har vært gjenstand for mange debatter, og har også, etter at avtalen ble skrevet, vært fulgt opp gjentatte ganger på Kirkemøtet, i debatter rundt om i relevante forsamlinger, og også i media. Ikke minst har jeg i dialog med enkeltmennesker som kommer til meg og snakker om det vi nå gjør, opplevd å få bekreftet at Kirken, og vårt forhold til Kirken, betyr mye for mange. Og det er godt å merke at i det alt vesentlige er det positive tilbakemeldinger. Det er glede over det som skjer. Det kan være behov for oppklarende spørsmål, men når det er kommet oppklaringer, er en trygg for at det er riktig, det som skjer.

Det unike ved disse lovendringene er altså det solide politiske arbeidet som ligger bak, at det er felles enighet og klare mål. Derfor er jeg trygg når vi vedtar disse endringene i dag. Jeg synes det er trygt og godt at et tilnærmet enstemmig storting står bak det, jeg synes det er trygt og godt at det er formuleringer som er godt forankret i det politiske miljø, i alle partier, jeg synes det er trygt og godt at vår solide kristne arv er grunnlaget for det videre arbeid, og jeg synes det er trygt og godt at Den norske kirke, den evangelisk-lutherske kirke, skal være vår folkekirke.

Jeg setter også pris på – og det er naturlig for oss som er politikere – debatt her i salen, og på forskjellige arenaer, om forskjellige meninger i forhold til de ting vi foretar oss, og de saker vi har oppe. Sånn har det også vært i debatten i dag, og det har jeg stor respekt

for. Noen vil gå lenger, noen vil gjøre det litt annerledes.

Så har det vært skuffende at en god del av de henvendelsene jeg har fått de siste ukene, har hatt en uverdigg form, som en ikke burde bli møtt med, og som i hvert fall ikke tjener saken, ikke minst fordi det tyder på stor mangel på kunnskap om dagens ordning. Det er stadig påstander som er helt uriktige i forhold til dagens ordning, om hvordan f.eks. likebehandlingen av trossamfunnene er, og hvordan dagens kirkestyre er. Det er direkte feil at kristendommen tas ut. Det er jo bare å lese §§ 2 og 16, så ser vi at den fortsatt er solid plantet i det lovverket vi nå vedtar.

Staten får et endret forhold til Kirken – det er riktig, og det er viktig. Vi som har jobbet med dette, er jo glad for det, fordi vi mener at det styrker Kirken som trossamfunn, det styrker trossamfunnene i Norge, og det skaper et ryddig forhold til staten. Når det da påstås at Kirken avkristnes, blir det en påstand som jeg ikke helt vet hvor kommer fra, for Kirken skal jo – heldigvis – bygge på det samme grunnlag.

Så var det fint at Marianne Aasen rettet opp den misforståelsen som stadig florerer i e-poster, men som også faktisk ble nevnt fra talerstolen her i dag, at man blir født som medlemmer i statskirken. Det er dåpen som er grunnlaget for å bli medlem i Den norske kirke. Slik vil det også være i Den norske kirke framover, i folkekirken.

Det er viktig å ta på alvor den enkeltes selvstendige rett til tro og livssyn. Av det kommer det også at vi må legge til rette for at de tros- og livssynssamfunn vi forholder oss til, og er medlemmer av, kan drive sin virksomhet uten at staten skal blande seg inn.

I dag tar vi viktige skritt. Jeg mener dette er en god dag for tro og livssyn i Norge. Det er en god dag for Kirken, og jeg slutter meg til dem som gratulerer Kirken med dagen. For meg er det en god dag, fordi verdigrunnlaget fortsatt er klart på plass i Grunnloven – det kristne verdigrunnlaget som vi tar med oss i dag.

Aksel Hagen (SV) [13:55:20]: Jeg er enig med Svein Harberg i at dette så langt har vært en interessant og klok debatt, og ser vi på talerlista, tyder det på at debatten vil fortsette på samme måten. Så skal jeg love at jeg skal ta en prat med Hallgeir H. Langeland etter debatten, slik at vi får det formelt på plass.

SV hilser også sjølsagt disse grunnlovsendingene velkommen. Det er virkelig på høg tid at vi realitetsorienterer lovverket, slik at det blir oppdatert i forhold til det som er «fakta på bakken»: Vi ønsker å videreutvikle oss som et liberalt og mangfoldig samfunn med hensyn til tro og livssyn. Da er det logisk at vi nettopp gjør de endringer som vi gjør her i dag.

Jeg ønsker også å uttrykke all ære overfor og takk til alle som har bidratt til de forslag til vedtak som vi skal stemme over senere i dag. Jeg tror at vi som ikke har vært med på det, knapt aner hvor krevende dette har vært.

I et moderne samfunn er det jo feil av staten å rangere én religion framfor en annen. Det er ikke en moderne stat verdig. Men det er like feil av en religion eller et livssyn enten å bruke staten for å gi seg sjøl en egen posisjon, eller

å bli ledet og styrt av den samme staten. Slik vil vi ikke ha det lenger, de langt, langt fleste av oss. Det blir feil for staten, og det blir feil for det enkelte tros- og livssynssamfunn. Derfor er det viktig og veldig avgjørende å legge merke til at Den norske kirke sjøl så klart understreker nettopp dette.

Så er det jo, som flere talere har vært inne på, mildt sagt litt omdiskutert hvor dramatisk denne seansen og de vedtak vi skal gjøre her i dag, er – fra å utløse/framskynde dommedag, eller gi oss et nytt 9. april, som det sto i et par av de e-postene som jeg fikk, til det motsatte, mer å være småflikking på eksisterende lovformuleringer.

Jeg tilhører dem som mener at det er et historisk vedtak vi gjør her i dag, som er godt forhåndsannonsert, som er veldig godt både utredet og debattert – som flere har vært inne på – og som slik sett knapt kan overraske noen. Vi gjør viktige endringer i seg sjøl, og vi gjør ikke minst endringer som viser en god retning som jeg tror etter hvert vil føre oss fram til den SV-ske posisjonen i saken om noen år. Sak nr. 3 senere i dag markerer et forsiktig skritt i den gode retningen.

Så har jeg lyst til å knytte noen direktekommentarer til Per Olaf Lundteigens innlegg og argumentasjon. Ei hovedtilnærming for Lundteigen er at om en skal lykkes med å realisere folkekirkevisjonen, trengs statskirke som et virkemiddel. Jeg er uenig, men jeg skjønner argumentasjonen, sjøl om den for meg står fram som veldig egoistisk på vegne av egen religion – altså: Min religion fortjener per definisjon å få en posisjon som ingen andre tros- og livssyn kan og skal ha, nettopp for å realisere det som er målet, min egen religion.

Ei annen hovedtilnærming i Lundteigens argumentasjon er at staten verdimeslig trenger å velge seg ett bestemt tros- og livssyn for liksom ikke etisk å forvitte. Det standpunktet forstår jeg rett og slett ikke. For det første har vi klare formuleringer inne i de forslagene som ligger her i dag. Jeg blir egentlig ganske lei meg for at alle de nordmenn som ikke er kristne, blir sett på nærmest som noe etisk eller moralsk annenrangs som en nærmest må sikre seg mot ved å fortsette en statskirkeordning.

Det som allikevel forundrer meg mest med den posisjonen som Lundteigen og hans meningsfeller inntar i denne debatten, er den manglende tillit som en gir til sin egen kirke, Den norske kirke; at den ikke vil klare seg hvis den ikke får den særlige oppmerksomheten fra staten. Det er å vise sitt eget trossamfunn en liten tillit.

I moderne samfunn skal tros- og livssynsspørsmål stå høgt på dagsordenen. Jeg er overbevist om at Kirken framover vil bidra tungt og interessant i så måte. Derfor gjør jeg som mange andre har gjort her i dag: Jeg ønsker Den norske kirke lykke til og vil gratulere med dagen. De samme gratulasjoner og lykkeønskninger har jeg lyst til å rette til staten, som jo også nå har spennende endringsarbeid framfor seg.

Christina Nilsson Ramsøy (Sp) [14:00:24]: Da Trond Giske presenterte kirkeforliket i Stortinget, ble ordet «historisk» brukt. For det er faktisk historiske endringer vi skal ta stilling til i dag. Endringene vi skal behandle i dag,

vil trolig endre både det norske samfunnet og Den norske kirke.

Det er alltid alvor rundt endringer i Grunnloven, og det påligger oss som representanter et stort ansvar. Spesielt i disse spørsmålene må vi se hva slags konsekvenser vedtak og endringer i Grunnloven vil få i framtiden – ikke bare om to eller fem år, men også 20 og 30 år fram i tid.

Jeg frykter at disse endringene er et første skritt for et fullstendig skille mellom stat og kirke. Derfor vil jeg stemme imot de endringene som ligger til behandling i dag.

Det er ikke noe folkelig engasjement for en endring av dagens ordning. Det ble også bekreftet gjennom høringene etter Gjønnes-utvalget, der hele 57 pst. av de lokalkirkelige rådene og kommunene ønsket at Den norske kirke skulle bli videreført som statskirke.

Derfor er det interessant at man samler så å si alle representanter fra alle partier bak å endre en velfungerende ordning som har stor oppslutning i folket, og som det ikke er et folkelig krav om å endre. Vi ser også at det fra Kirkens side er ledende organer som ivrer for et skille, mens det vanlige medlem ønsker en videreføring av dagens ordning.

Resultatet av høringene om å skille kirke og stat på begynnelsen av 1900-tallet og av flertallet i Sivertsen-utvalget i 1975 viser på den ene side at vi finner en elite, både i og utenfor Kirken, som av høyst forskjellige grunner ivrer for å skille kirke og stat. På den andre siden har vi et folkelig flertall som ikke ønsker dette.

Ved inngåelsen av kirkeforliket var det viktig for Senterpartiet at valgene skulle ha en sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene før Stortinget vedtar endelig ordning for valg til Kirkemøtet og bispedømmeråd.

Så er spørsmålet om forutsetningen er oppnådd. Evalueringen konkluderer med at det er «betydelige svakheter når det gjelder reelle valgmuligheter etter at demokratireformen er gjennomført».

Jeg var uenig i forliket den dagen det ble inngått, og det har ikke skjedd noe som endrer mitt syn i saken. For meg var ikke valgresultatet avgjørende, men det både bekrefter og styrker meg i troen på at det forslaget vi skal stemme over i dag, går i feil retning.

Kirken har en stor oppslutning blant folk og er der for oss i ulike faser i livet. Den samler oss også kollektivt som nasjon når vi opplever glede og sorg. Jeg tror at den brede oppslutningen handler om det tette båndet som i dag er mellom folket og Kirken. Selv om ikke alle av Kirkens medlemmer har et tett forhold til Kirken i det daglige, oppfattes Kirken likevel som en viktig institusjon. Det ser vi også ved at en så stor del av befolkningen er medlemmer av statskirken.

Forslaget om medlemsavgift i Den norske kirke er heldigvis blitt lagt død i denne omgang, men jeg vil ikke bli overrasket om det er et forslag som vil komme igjen. Dette vil være den første runden av mange. Jeg tror ikke vi trenger å vente i veldig mange år før noen tar til orde for at den ordningen som flertallet i dag stemmer for, er en dårlig mellomløsning. Det bekrefter for så vidt innleggene vi har hørt i dag. Da vil det komme forslag om enda større

avstand mellom stat og kirke og fjerning i enda større grad av Kirkens forankring i Grunnloven. Da vil det for mange være naturlig at spørsmålet om medlemsavgift kommer opp igjen. Det vil være en kirke som er ganske fjernt fra den åpne og folkelige kirken vi har i dag.

Til nå har statskirkeordningen ivret mange av interessene til den tause majoritet. Kongen i kirkelig statsråd har sikret at Kirkens store flertall er blitt hensyntatt, og at mindre grupperinger ikke har fått frie tøyler. Det bidrar til at mange føler seg hjemme i den kirken vi har i dag.

Så ser jeg at noen reagerer på at bl.a. jeg får stemme i tråd med min overbevisning, og imot dette forliket. Jeg må si at for meg vil det være mer alvorlig om enkeltrepresentanter skal tvinges til å stemme imot sin overbevisning i en så alvorlig og historisk sak, en sak som omfatter en grunnlovsendring. Jeg var imot forliket den gang det ble inngått, og jeg mener at det ikke er i strid med vårt partiprogram å stemme som jeg gjør. Der sier man faktisk at Senterpartiet vil vektlegge bl.a. valgdeltakelse i sin vurdering.

Så er det klart at det er lettere for dem som i utgangspunktet ønsker et skille mellom kirke og stat, å stemme for et kompromissforslag som går i den retningen, enn det er for meg å stemme for et forslag som etter min mening går i feil retning. Innleggene vi har hørt i dag, bekrefter at dette er det første skrittet. Om et par år vil vi få en ny debatt som går enda lenger i den samme retningen.

Det vil ikke være mulig å reversere det valget som blir tatt i dag. Nettopp derfor er dette et forslag jeg ikke kan stå inne for.

Vi har en levende folkekirke i Norge, med Kongen som øverste leder. Det er noe jeg har lyst til å beholde i framtiden.

Det er ikke med lett hjerte jeg velger å bryte med resten av min partigruppe i denne saken. Men jeg må følge min overbevisning, og jeg kan ikke stemme for det jeg oppfatter som første skritt i å nedlegge statskirken. (Applaus fra galleriet)

Presidenten: Presidenten ber om ro i salen.

Martin Kolberg (A) [14:06:36]: Det er selvsagt riktig, som veldig mange representanter allerede har sagt i denne gode debatten, at det er grunnlovshistorie og kirkehistorie som skrives i Stortinget i dag.

Vi gjør etter min mening en nødvendig endring i grunnlovsparagrafene som handler om forholdet mellom staten og Kirken. Den norske kirkes status endres fra å være statens religionsvesen til å bli ett av flere trossamfunn som understøttes av staten.

Er dette en svekkelse av Den norske kirke? Det er selvfølgelig et spørsmål som er veldig relevant for Stortinget å stille seg. Jeg merker på engasjementet i debatten at noen mener det. For mitt vedkommende vil jeg si – og jeg tillater meg også å si det på vegne av Det norske Arbeiderparti – at hvis det hadde vært tilfellet at det hadde vært en svekkelse av Den norske kirke å gjøre denne grunnlovsendringen, hadde vi ikke gjort det. Vi gjør det tvert imot fordi vi mener at dette er en styrking av Den norske kirke, og det tar med seg noe som det er helt nødvendig at vi i en moderne

stat i dag tar med oss, nemlig begrepene «demokrati» og «religionsfrihet».

Representanten Høybråten holdt et veldig tankevekkende innlegg. Han har sikkert et veldig sterkt engasjement med seg og er veldig inne i sin gjerning. Hele hans innlegg bar preg av det. Og han framhevet noe som jeg mener hele det norske samfunn – men la meg særlig si det vi kan kalle for det kristne Norge – skal merke seg, nemlig at denne grunnloven nå styrker hele den frikirkelige bevegelsen i Norge. Det er veldig betydningsfullt for dem som er engasjert i at Norge skal være et kristent samfunn.

For folkekirken skal jo også bestå i tillegg til dette, og det er vanskelig å forstå hvordan man skal kommentere motargumentene. Men at det vi sier – at det blir sagt som om det skal etableres som en sannhet – at vi gjennom de grunnlovsendringer vi formodentlig gjør om en time eller to, skulle bety en form for avkristning, eller at Den norske kirke nærmest skulle bli avvirket, er ubegrunnet og uriktig. Jeg kan ikke si det sterkere, jeg vet ikke hvilke andre ord jeg skulle bruke, men det er i alle fall det jeg mener.

Det vi imidlertid må innse, og det tror jeg vi bør innse alle sammen – både de som klapper for det forrige innlegget, og for oss alle – er at dette handler om utviklingen av Norge som et demokratisk samfunn. Det er det det dypest sett og på mange måter handler om, nettopp fordi vi klarer å beholde verdiparagrafen, samtidig som vi viderefører en kirkeordning som ivaretar veldig mange av de faktorer som dagens kirkeordning har etablert.

Dette er viktig, for det er ikke slik at alle kirker er fulle på søndag. Men det handler ikke om det. Det handler om Den norske kirkes betydning for oss alle i hverdagen, alle dagene, alle ukene og alle årene. Og det handler om tradisjoner vi søker når vi går til kirken, når viktige tradisjoner skal ivaretas i våre familier. Vi merker – som andre også har sagt, og som saksordføreren sa på en veldig god måte først i debatten – hvilken betydning Kirken har som kulturbærer når vi rammes av katastrofer og store vanskeligheter. Det er ingen tilfeldighet at Kirken da klarer å plassere seg inn i et bilde som får stor folkelig tilslutning. Og fra mitt ståsted vil jeg benytte anledningen til – selv om det ikke har noe direkte med saken å gjøre, men allikevel har ganske mye med den å gjøre – å uttrykke en direkte takk til Kirken for det engasjementet de hadde i forbindelse med den store nasjonale tragedien 22. juli.

Det er en folkekirke med stor F vi i dag vedtar, i den grad det går an å vedta en folkekirke.

Jeg har fulgt denne debatten fra et annet politisk ståsted, nemlig da jeg var partisekretær i Det norske Arbeiderparti. Og jeg ser at mange av Kirkens representanter er til stede her i losjen. Jeg har nikkert og hilst til mange av dem fordi vi i dag setter en sluttstrek for en lang dialog som vi har hatt, fordi denne dialogen var med på å legge grunnlaget både for en veldig god forståelse og også grunnlaget for det standpunkt som Arbeiderpartiet til syvende og sist har inn tatt, og som er bakgrunnen for at vi inngikk i kirkeforliket, og for at vi stemmer som vi stemmer i dag – selvfølgelig for komiteens forslag og for grunnlovsendring.

Jeg bruker bare en setning eller to på det som er veldig viktig, nemlig den saken som kommer senere i dag om

den videre håndteringen av demokratireformen spesielt. Og det er veldig viktig – og det har nesten vært en forutsetning for gjennomføringen av grunnlovsendringene – at vi får en prosess framover når det gjelder demokratisering av Kirken.

Gjennom dette innlegget ber jeg Kirkens representanter og Kirken som sådan merke seg Stortingets uttrykte vilje til virkelig å sørge for at demokratiseringsprosessen blir den gode legitimiteten for den videre virksomheten i Kirken. Det tror jeg er en av de viktige forutsetningene for at det vedtaket som i dag gjøres her i Stortinget, skal bli et virkningsfullt og godt vedtak, og at befolkningen i neste generasjon på en god måte skal slutte opp om den virksomheten som Kirken har.

Så også en kort kommentar fra min side om disse skarpe og tydelige røstene som vi har hørt alle sammen de senere ukene – også utenfor Stortinget i dag. Dette kalles altså en form for avkristning. Kommentarene her er allerede kommet. Det er grunn til å si, i forlengelsen av det jeg allerede har sagt, at det er en veldig urimelig betraktning. Jeg tror det er det beste uttrykket – det er en urimelig betraktning, fordi Grunnlovens verdiparagraf endres jo nettopp til, som det er blitt sagt:

«Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv.»

I tillegg sies det:

«Denne Grundlov skal sikre Demokratiet, Retsstaten og Menneskerettighetene.»

Det ville overraske meg veldig om disse ordene skulle bli kalt ukristelige.

Med all respekt vil jeg si til alle dem som mener disse tingene – da snakker jeg ikke om dem som er undrende eller tvilende, men som mener disse tingene: Selvsagt har de rett til å mene det – de har rett til å ytre seg på alle måter, de har rett til å sende de mailer og beskjeder til oss som de måtte ønske, det er helt i sin orden – men de burde egentlig konsentrere seg om å ha tro på det de selv tror på. Det er nemlig det Stortinget åpner for i dag – at de skal ha rett til å tro på det de selv tror på. Det er den viktige beskjeden til alle som deltar i dette.

Så en kommentar til Lundteigens innlegg. Lundteigen sier noe som jeg er veldig uenig i. Han sier at gjennom det vedtaket som formodentlig Stortingets store flertall vil fatte, vil vi fjerne religionen fra det offentlige rom. Det er en setning jeg ikke forstår innholdet i. Det er jo ikke slik at vi gjennom det vi gjør i dag, fjerner religionen fra den offentlige samtalen. Det er nesten tvert imot – nettopp fordi Kirken gis den innflytelsen som den gis, fordi den får en selvstendighet som er større enn den har hatt. Hans kollega fra Sør-Trøndelag, som hadde ordet før meg, hun sa akkurat det motsatte. At staten skulle ha et engasjement i Kirken, slik det var, var bedre for den store offentlige samtalen – jeg forstår ikke det. Jeg forstår ikke de argumentene, for jeg tror ikke de bærer. Det er nettopp demokratiseringen av Kirken som kan gi Kirken og den kristne utøvelse en større demokratisk plass i det norske samfunn. Jeg forstår ikke hva Lundteigen mener. Kanskje han vil forklare det senere i debatten. Uansett vil jeg markere en uenighet med ham i dette.

Arbeiderpartiet anerkjenner at tro og livssyn spiller en viktig rolle i det norske samfunn, både for enkeltmennesker og for fellesskapet. Religion skal være og er en privat-sak på den måten at man er fri til å tro hva man vil. Samtidig er religion og tro et anliggende for fellesskapet, fordi vi er hele mennesker, og vi legger ikke våre overbevisninger igjen hjemme.

Staten skal ikke i seg selv ha en religion, men staten skal støtte opp under det som innbyggerne synes er viktig. Derfor vil Arbeiderpartiet ha en aktivt støttende religionspolitikk som bidrar til at de ulike tros- og livssynssamfunnene kan drive sin virksomhet, og på den måten bidra til fellesskapet.

Alt dette er også Den norske kirkes vilje og aktive ønske. Vi vedtar en ordning som er et kompromiss mellom mange meninger og viljer, som statsråden har sagt, med sine styrker og svakheter, som hun også har sagt. Men det mest fundamentale er å vedta de nye formuleringene i § 2, slik Kirken også selv vil – slik Kirken også selv vil – og som et praktisk talt samlet storting nå vil gjøre. Hva er det? Det er en styrke for vårt demokrati, og en styrke for Kirkens stilling.

Men inngenting i dagens vedtak er det som er avgjørende for Kirkens posisjon. Det er om Kirkens representanter klarer å være relevante for befolkningen og representere sin tro og humanisme på en slik måte at det inngir tillit. Mitt ønske er at alle kristne, og særlig vår folkekirke, skal være med på å kjempe mot intoleranse og urettferdighet, og for rettferdighet og solidaritet. Respekt for andre religioner og den ekte trosfrihet er, slik jeg ser det, den viktigste oppgaven og forutsetningene for Kirkens legitimitet i den norske befolkning i de kommende generasjoner.

Arbeiderpartiet er glad for forliket vi i dag omsetter i vedtak i Stortinget. Vi er stolte av å videreføre en arv av de kristne og humanistiske verdier landet vårt er bygd på. Og vi kjenner oss glade og trygge når vi i slike viktige saker klarer å samle en så stor politisk bredde. Vi legger i dag grunnlaget for en framtid bygd på det beste i våre norske humanistiske tradisjoner.

Helt til slutt: Hadde ikke Stortinget i dag vedtatt de foreslåtte grunnlovsendringene, spør jeg at Kirken ville gått inn i en vanskelig tid. Det ønsker vi ikke. Resignasjon, tilbaketrukkethet og en stivnet organisasjon kunne blitt resultatet. Det ville vært svært beklagelig og uheldig for Kirken og for det norske samfunn. Også av den grunn er det viktig at Stortinget vedtar de foreslåtte grunnlovsendringene.

Dagrun Eriksen (KrF) [14:22:45]: Dette er en historisk, viktig og gledelig dag.

Maktkampen om hvem som skal styre, har pågått i lang tid i vår nasjon – og kanskje startet det allerede da Jesus veltet pengevekslernes bord på Tempelplassen for over 2 000 år siden. Det var ikke primært fordi han var imot shopping, men det var fordi penger gir makt, og makt bestemmer hvem som skal være herre i Herrens hus. Det var årsaken til et av de få harmfulle øyeblikkene vi så i Jesu liv.

Den 10. april 2008 inngikk partiene på Stortinget et for-

lik som tok store skritt for å frigjøre Den norske kirke som et trossamfunn. De skal nå selv få velge sine åndelige ledere. Det har til tider vært overkjøring fra statens side av Kirken som trossamfunn.

Etter intense forhandlinger her på huset kom de syv partiene på Stortinget fram til en endelig løsning. Jeg vil gå gjennom noen av punktene i avtalen – sett med våre øyne. Jeg synes også det er gledelig at det i stor grad er samsvar mellom Kristelig Folkepartis standpunkt og det som fikk gjennomslag.

Det største og viktigste grepet vi gjør, er å sikre at Den norske kirke blir et trossamfunn og får utnevne sine egne åndelige ledere.

Kristelig Folkeparti har alltid hatt det standpunkt at tros- og livssynsfrihet, sammen med ytringsfriheten, er fundamentalt i et demokratisk samfunn. Det betyr at staten ikke skal blande seg inn i enkeltindividers tros- og livssynssfære. Det innebærer også at ulike trossamfunns indre anliggende må respekteres av staten. Staten må ikke blande seg inn i trossamfunns indre liv, virke og organisering. Læringspørsmål og personalspørsmål – herunder utnevning av biskoper og proster – bør ikke avgjøres politisk, men av trossamfunn alene. Dette må også gjelde for Den norske kirke, og Den norske kirke må respekteres som et selvstendig trossamfunn. Derfor er vi glade for at avtalen sier at avtalepartene er enige om at det igangsettes en prosess, hvor partenes felles mål er at utnevning av biskoper og proster overføres fra kirkelig statsråd til kirkelige organ, som Kirkemøtet eller bispedømmeråd. Det skjer ved at vi i dag fjerner ordet «geistlige» i Grunnloven §§ 21 og 22.

I avtalen ble det slått fast at det skal gjennomføres en demokratireform i samarbeid med Den norske kirke, slik Den norske kirke selv har tatt til orde for, innen 2011. Avtalen slo fast hvilke elementer som skal gjennomføres. Det var økt bruk av direktevalg, kirkevalg sammen med offentlige valg, og reelle valgmuligheter. Dermed ble dette en reform som skal vurderes ut fra struktur, ikke i form av et prosentmål for valgdeltakelse.

Det er gledelig at Kirken – med liten tid og med relativt knappe ressurser – allerede har klart å gjennomføre to valg som i all hovedsak oppfyller demokratipunktene i avtalen.

Så til § 2. Kristelig Folkepartis standpunkt var at vi ikke kan være med på en endring av § 2, som en følge av stat-kirke-forliket, uten at den vil representere den kristne etikk og kulturarv som en viktig historisk arv, og som en fellesverdi i vårt norske samfunn. Kristendommen har preget vårt menneskesyn, våre verdier, våre lover, vår historie og vår kultur, og dette må fremdeles være en viktig del av grunnmuren for det norske samfunnet. En nyordning av forholdet mellom kirke og stat må innebære at disse verdiene blir beholdt i Grunnloven.

Derfor er jeg fornøyd med at § 2 nå endres til:

«Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv. Denne Grundlov skal sikre Demokratiet, Retsstaten og Menneskerettighetene.»

Vi har klart å sikre en ny verdiparagraf som klart henviser til de kristne og humanistiske verdiene. I tillegg understreker «forbliver» at det er det som har vært, som skal fortsette å være. Da vil §§ 1 og 2 – etter avstemningen

i dag – forhåpentligvis se sånn ut: A. Om Statsformen, § 1:

«Kongeriget Norge er et frit, selvstendigt, udeleligt og uafhængeligt Rige. Dets Regjeringsform er indskrænket og arvelig monarkisk.»

Og § 2:

«Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv. Denne Grundlov skal sikre Demokratiet, Retsstaten og Menneskerettighederne.»

Kristelig Folkepartis standpunkt har vært – og overskriften på vår landsmøtuttalelse var – at vi ønsker en fortsatt folkekirke forankret i Grunnloven. Men jeg er veldig enig i representanten Martin Kolbergs ord her, at det er ikke ved lover vi kan sikre at dette blir en folkekirke. Det er det opp til Den norske kirke og dets medlemmer å sørge for at den «forbliver». Vi kan bare frigjøre et trossamfunn fra overstyring fra statlig hold. Det er Kirken selv som må gjøre sin oppgave for å ivareta den relasjonen den har til det norske folk.

En naturlig følge av stat–kirke-forliket er jo også at kirkelig statsråd og kirkeordningen oppheves. Vi kommer litt tilbake til det når vi skal diskutere kirkeloven senere i dag. Men la meg allerede si at selv om man fjerner kravet til kirkemedlemskap, kan det være klokt at den som skal ha det formelle ansvaret for en grunnlovfestet folkekirke, fortsatt har et medlemskap i og kjennskap til Den norske kirke. Så skal jeg senere komme tilbake til hvorfor vi støtter at det ikke skal være et krav til medlemskap.

Kongens situasjon har også vært oppe i diskusjonen – Kongens bekjennelsesplikt. Den endres, sånn at Kongens rolle i å håndheve og beskytte Kirken fjernes. Dette er en nødvendig konsekvens av at kirkelig statsråd skal oppheves, men Kongen skal imidlertid i det nye forslaget fortsatt bekjenne seg til den evangelisk-lutherske religion.

Det var også viktig i forliket å snakke noe om finansieringsordningene. Det har vært en viktig del av alle de utredningene som har ligget til grunn før forliket ble inngått. Kristelig Folkeparti har alltid ment at det offentlige fortsatt må finansiere Den norske kirke og samtidig gi andre tros- og livssynssamfunn tilskudd etter sine medlemstall, samt arealtilskudd til kirkebygg. Spørsmålet om en eventuell framtidig medlemskontingent har Kristelig Folkeparti sagt ikke skal være et politisk spørsmål.

I avtalen ble det slått fast at dagens finansieringsordning for Den norske kirke skal videreføres, også finansieringsordningen som innbefatter andre tros- og livssynssamfunn. Ifølge forliket innebærer dette også at det ikke skal innføres medlemsavgift i Den norske kirke.

La meg også kommentere noe av det som Senterpartiet har framholdt her i salen, nemlig Senterpartiets forsøk på å ri to hester – eller skal vi si to kuer, siden vi har hørt kubbjeller som bakgrunnsmusikk til denne debatten i dag. Alle forsvarer retten til å stå opp for sin egen overbevisning, men spørsmålet er om man først kan sitte og forhandle og påvirke resultatet i sin retning, for så – i ettertid – å si at man ikke vil stemme for det? Det tror jeg er noe av bakgrunnen for noen av disse reaksjonene, ikke om man skal få lov til å stemme for egen overbevisning. Etter mitt syn

har Senterpartiet nå spilt seg ut av den rollen som de kunne ha hatt, med å fortsette å påvirke med sine standpunkter i den framtidige diskusjonen i denne saken. Man kan ikke både sitte og forhandle og trekke ting i sin retning, og så reservere seg i etterkant for å stemme for helheten. Det er det som noen av oss har prøvd å framheve.

Så til kontingenten. Den sikreste måten vi kan unngå kontingent i Den norske kirke på, er å sørge for at det finnes en raus finansiering av tros- og livssynssamfunn, herunder Den norske kirke. Da er det underlig å høre representanter fra Senterpartiet, som har sittet i denne regjeringen, og som har sviktet når det gjelder finansieringen av f.eks. trosopplæringsreformen, og som ikke har finansiert demokratiprojekter raust nok til at de kan fungere, være dem som er engstelige. Ja, ja, kanskje kjenner man seg selv best og dermed advarer om framtiden.

Jeg må vel også avlegge en visitt når det gjelder det å fjerne religion fra det offentlige rom, som Lundteigen var engstelig for. Det er nok et argument som hadde stått seg bedre uten Ola Borten Moes refs i forrige uke av en kirke som nettopp deltok i det offentlige rom, og som av nestlederen i Senterpartiet fikk refs fordi man blandet seg inn i det man anså som de politiske sfærer.

Jeg tror vi trenger en diskusjon når det gjelder tros- og livssynssamfunn og deltakelse i det offentlige rom. Jeg ser fram til den utredningen som nå foregår gjennom Ståsettsutvalget, og jeg tror vi kommer til å komme tilbake til disse diskusjonene.

Det er mange som ser med bekymring på det vi skal gjøre i dag. Jeg har sagt at det er en bekymring som jeg hilser velkommen. Det er viktig at folk bryr seg om hvordan vårt samfunn utvikler seg. Det er mange som har vært bekymret for at dette kan redusere kristendommens stilling her i vårt samfunn. Jeg har ikke vært opprørt over å få tilbakemeldinger fra de bekymrede røstene, men jeg har satt spørsmålstejn ved motivene til enkelte av de lederne som bevisst har drevet med feilinformasjon om hva som faktisk foregår, og hva som faktisk kommer til å bli vedtatt. Jeg setter også spørsmålstejn ved motivet, fordi dette kom ikke ved inngåelsen av stat–kirke-forliket, som var veldig kjent og som ble annonsert vidt og bredt i 2008, men kom nå etter jul i 2012. Da må det være lov til å spørre seg om motivet, og om det var motivert ut fra et ønske om å samle folk inn i en politisk eller religiøs kontekst til seg selv.

Den norske kirke har vist oss som har deltatt på Kirke-møtet, at de har en bred, demokratisk debatt. De har vist at de gjennom trosopplæring tar ansvar for å lære opp sine barn og unge. De er utålmodige etter å få fullfinansiert dette og ta det ansvaret.

Vi har en kirke som møter sitt folk i glede og i sorg, og som er et sted med rom for tro og samfunnsengasjement. Det som da vil skje, er at når folk har et engasjement for hvordan de ønsker at Den norske kirke skal være, kan de ikke lenger komme til Stortinget og til politikerne for å søke å få gjenklang for sitt engasjement. Dette engasjementet må de nå gå til Den norske kirke med og delta i debatten og være med å utvikle Kirken sånn som de ønsker at den skal være.

Jeg har avslutningsvis lyst til å takke de forhand-

lerne som var med den gangen, da vedtaket ble inngått den 10. april, og da debatten gikk i Stortinget den 13. juni: representantene Ine Marie Eriksen Søreide, Anders Anundsen, Odd Einar Dørum, Inger S. Enger, Rolf Reikvam, statsråd Trond Giske – og undertegnede – som gjennom nattetid og dagtid, gjennom kompromisser og tøffe forhandlinger klarte å komme fram til noe som vi tror på. Det er en glede å se at Stortinget i dag slutter seg til de foreslåtte endringene som vi kom fram til i 2008.

Dette er en historisk, og en gledelig, dag. Dette kommer til å bli bra.

Torfinn Opheim (A) [14:37:48]: Først vil jeg takke saksordføreren for en veldig god gjennomgang av komiteens innstilling, en innstilling som jeg støtter fullt ut.

Å forandre Grunnloven er en stor og viktig sak. Når vi i dag skal gjøre så vidt mange forandringer i loven, blir saken – om mulig – enda viktigere. Måten Stortinget behandler slike endringer på, er derfor også grunnleggende viktig. Vedtakene vi gjør, er ikke noe som skjer over natten. Det er heller ikke slik at endringene går upåaktet hen.

Bakgrunnen for at jeg starter mitt innlegg i denne debatten på denne måten, er ganske enkelt fordi jeg, i likhet med veldig mange andre representanter her i salen, har fått brev og, ikke minst, mailer hvor det forsøkes å skape et inntrykk av at dagens behandling ikke er demokratisk nok.

Jeg satt i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget i forrige periode. Der var forholdet mellom stat og kirke en stor og viktig debatt. Denne debatten varte ikke én dag, ikke én uke, ikke én måned, ikke ett år – nei, den varte i flere år. Debatten resulterte for min del i at jeg fikk reise til flere steder i landet og delta i debatter, på folkemøter, i skoledebatter osv. Den resulterte i store og viktige utredninger, både i departementet og i Kirken, og møtene ble veldig ofte referert i aviser og andre medier.

Ikke minst resulterte debatten i at alle de politiske partiene på Stortinget ble enige om et forlik. Under de diskusjonene som ble ført i forbindelse med utarbeidelsen av forliket, var det selvsagt også mange interne diskusjoner i de forskjellige politiske partier, slik at en var sikker på å ha partiet i ryggen når en kom til enighet med de andre partiene.

Forliket tar for seg nødvendige endringer i Grunnloven, endringer som vi i dag behandler.

I og med at jeg i ganske stor grad deltok i debatten i forrige periode, og samtidig stilte til valg for en ny periode, var det god anledning til å vrake eller å støtte mitt kandidatur ved siste valg. Det er slik demokratiet fungerer. Vi endrer altså ikke Grunnloven i én og samme valgperiode. Forslag til endring fremmes i én periode og vedtas i en annen.

I et forliks natur ligger det et kompromiss, det at de fleste forlikspartnerne både gir og tar. Ved at det vises vilje til å finne løsninger i stedet for å sette saker på spissen, hvor det helt åpenbart blir et flertall og et mindretall – eller en vinner og en taper – skaper dette forliket et fantastisk godt fundament. Fundamentet skal fungere slik. Det forliket vi har blitt enige om, det kompromisset som er skapt, det fundamentet som nå ligger her, støtter det viktige prin-

sipp at staten skal være en tilrettelegger for at hver og en av oss, som innbyggere i dette landet, kan velge å praktisere religion/livssyn.

Retten til religionsfrihet er grunnleggende og ukrenkelig for Arbeiderpartiet. Samtidig erkjenner vi den plass Den norske kirke har hatt, og vil ha, i det norske samfunnet – som tradisjons-, kultur-, verdi- og trobærer. Forslag til endring av de paragrafer som regulerer forholdet mellom staten og Den norske kirke, vil ivareta disse viktige elementene på en svært god måte. Ikke minst er det viktig at det er stor politisk enighet om disse endringene.

Relasjonen mellom stat og kirke slik den nå blir formulert i Grunnloven, stadfester at vi lever i et flerreligiøst samfunn, og der vi ønsker å synliggjøre at vi ikke kan diskriminere noen tros- og livssynssamfunn. Den endringen vi gjør, støttes også av Kirken selv.

Jeg hilser velkommen slutføringen av en lang prosess, der det konkluderes med at staten ikke skal drive med religiøs virksomhet, men skal ha en verdiforankring.

Jeg ønsker en folkekirke som er trygg og demokratisk og med bredere forankring og bedre demokrati enn tidligere. Lykke til.

Tor Bremer (A) [14:42:54]: Grunnlovsforsamlinga på Eidsvoll utforma Grunnlova i ei tid då det var heilt naturleg at dei ulike nasjonane tydeleg forankra sin konstitusjon i eit bestemt trusgrunnlag. Bakgrunnen for dette var naturlegvis dei sterke banda mellom religion og politikk, som prega alle landa i Europa på denne tida.

Det norske samfunnet har endra seg fundamentalt sidan den gongen. Religion er framleis ein viktig del av eit menneskes liv, men i eit fleirreligiøst samfunn som det norske må den evangelisk-lutherske trua ha ein heilt annan plass i statsforvaltninga enn det ho hadde i 1814.

Grunnlovsendingane som vert handsama her i dag, er endring i forfatninga til staten Noreg og i Den norske kyrkja. Den norske staten skal ikkje lenger vera konfesjonelt knytt til den evangelisk-lutherske religionen.

Samstundes er det viktig å ta vare på dei grunnleggjande verdiane og tradisjonane som har forma og utvikla landet vårt gjennom tusen år. Verdigrunnlaget – og det er det viktige poenget her – vil framleis vera vår kristne og humanistiske arv.

Religion er, som alle veit, ei sterk kraft. Han kan vera ein ressurs for å byggja fellesskap og verdiar i ei tid med endring. Det er difor viktig at samfunnet legg til rette for ein aktivt støttande religionspolitikk som fremjar viktige verdiar, som toleranse og respekt mellom menneske med ulike livssyn.

Dei framlagde endringane har stor innverknad på det konstitusjonelle grunnlaget for Den norske kyrkja. Prinsippet om trus- og livssynsfridom vil føra til avgrensingar i Stortingets regulering av Kyrkjias indre liv.

Endringane representerer eit nytt grunnlag for å vidareutvikla Den norske kyrkja som trussamfunn. Staten si oppgåve i framtida vert å understøtta Kyrkja på same vilkår som andre trus- og livssynssamfunn. For å sikra dette er det avgjerande nødvendig med ei skrittvis vidareutvikling av lovgrunnlaget for Den norske kyrkja. Eit naturleg første

steg kan vera å gjennomføra ei evaluering av kyrkjelova frå 1996.

Kyrkja, med sine nær fire millionar medlemmar, er ein viktig verdiformidlar i samfunnet vårt. Eg trur at endringane styrkjer Kyrkja i si rolle i samfunnet. I møte med ulike kulturar og religionar er kunnskap om eigen tradisjon og identitet det beste utgangspunktet for å møta andre med respekt og med toleranse. Kyrkja er ein viktig samfunnsinstitusjon for svært mange menneske. Det er eit viktig politisk mål for Arbeidarpartiet at Kyrkja er til stades i alle lokalsamfunn og tilgjengeleg når menneske treng det. Me kan gleda oss over at Kyrkja i dag yter tenester med høg kvalitet, både i glede og i sorg. Ei landsdekkjande og kvalitativt god presteteneste er her heilt sentralt.

For Arbeidarpartiet er det viktig at endringane i Grunnlova tek vare på Den norske kyrkja sitt mål om å vera ei open, inkluderande og demokratisk folkekyrkje. Men for å nå dette målet vil eg, frå Stortinget sin talarstol på ein viktig dag for utvikling av Den norske kyrkja, få understreka klårt og tydeleg: Den norske kyrkja har framleis ein veg å gå når det gjeld det interne demokratiet i det som skal vera ei open og demokratisk folkekyrkje. Eg seier ikkje no at demokratiet er uakseptabelt i dag. Det er akseptabelt i forhold til kriteria, slik dei er formulerte i kyrkjeforliket. Men eg seier det utifrå forståinga om at det nødvendigvis tek litt tid å byggja ein kultur for demokrati og å byggja demokratiske prosessar. Slik sett får me håpa – eller me får tru – at representanten Skei Grande blir bønnhørt med tanke på at demokratiet vil bli styrkt når no Kyrkja får den nødvendige fridomen.

For å konkretisera utfordringane og peika på viktige demokratiparameter vil eg nemna i stikkordsform valdeltakinga, veljarane sitt høve til å påverka nominasjonsprosessane, at det vil bli gitt reelle valmoglegheiter og naturlegvis utforminga av lettfattelege røystemetodar det er einigheit om. Ein må ha det for å unngå eit høgt tal på forkasta røystesetlar, slik me har sett i det siste.

Det finst einskilde som i dag meiner at desse grunnlovsendingane vil avvika kristendommen i kongeriket Noreg og innføra heidenskapen – kva no enn det kan vera – i både bygd og by. Nei, det er ei kraftig underkjenning av styrken og krafta i den norske folkekyrkja. Det er òg ein manglande tillit til Den norske kyrkja. Ein avvika ikkje den samlande, inkluderande folkekyrkja, desse grunnlovsendingane styrkjer den opne, inkluderande folkekyrkja, som alle har eit tett og godt forhold til. Eg er trygg på at grunnlovsendingane – som dei aller fleste støttar her i dag – vil styrkja kyrkja, dei vil styrkja forholdet mellom folket og kyrkja, og dei vil definitivt styrkja utviklinga av Noreg som eit demokratisk samfunn.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [14:49:34]: Jeg var leder av kirke-, utdannings- og forskningskomiteen i forrige periode da dette forliket ble snekret sammen. Det var en stor glede både å få delta i de forhandlingene og å få delta i diskusjoner om veldig mange andre religionsspørsmål akkurat i forrige stortingsperiode. Vi hadde bl.a. spørsmålet om ny formålsparagraf for skole og barnehage oppe, vi hadde også spørsmål om KRL-faget, eller nå RLE-faget,

oppe – i det hele tatt var det en god og bred dialog om religionsspørsmål i den perioden.

Poenget vårt når det gjelder både stat–kirke–forliket og også formålsparagrafdiskusjonen, var å sikre forankringen vår, å vite hvem vi er for å kunne være åpne i møte med andre, det var å gi et bilde av samfunnet vårt i dag, men det var også å peke en retning framover. Det er en historisk dag, hvor vi løsner båndene mellom stat og kirke, men knytter tettere bånd mellom kirke og folk. Det er også hyggelig å se mange fra forhandlingsdelegasjonen, eller store deler av forhandlingsdelegasjonen fra den gang på plass i salen eller i diplomatlosjen i dag, og at også andre som spilte en viktig rolle, som f.eks. Kirkerådet, også er til stede i dag.

Da vi forhandlet saken, og da vedtaket ble fattet, i 2008, var det stor entusiasme rundt det. Jeg tror alle partiene opplevde at de fikk mye tilbakemelding fra mange hold om viktigheten av det vi hadde vedtatt. Vi gjør nå det endelige vedtaket knyttet til en reform som på mange måter minner en del om den svenske gjennomførte fra år 2000. Vi gjør endringer som er klart i tråd med det Gjønnnes-utvalget la fram i sin tid. Man går altså et historisk steg i retning av å avvike statskirkeordningen, samtidig som man ønsker en styrket folkekyrkje.

For Høyre var det den gangen, som nå, viktig at vi hadde en bred politisk enighet i Stortinget. Alle partier ga, alle partier tok. Jeg vil derfor understreke veldig sterkt det Dagrun Eriksen sa i sitt hovedinnlegg, nemlig at i en sånn situasjon, der alle gir noe og alle tar noe, er det så viktig at den enigheten også blir stående når et nytt storting samles. Det var fundamentet for det vi ble enige om, og jeg kan ikke akkurat si at jeg synes det er positivt at noen av Senterpartiets representanter nå velger å gå bort fra den enigheten og det forliket vi alle står bak.

Spørsmålet om forholdet mellom stat og kirke, eller kanskje spesielt forholdet til Kirka, betyr veldig mye for veldig mange. Jeg kan ikke tenke meg at vi noensinne vil få et samfunn der religionens betydning ikke er til stede. Snarere tvert imot ser vi at både i det norske samfunnet og i veldig mange andre samfunn verden over, spiller religionen en stadig sterkere rolle.

For Høyre har denne prosessen, både nå og tidligere, hatt to sider. Den handler ikke bare om hvilken kirkeordning vi skal ha, men også hva slags stat vi skal ha. Tro er et veldig personlig anliggende. Derfor er det nokså unaturlig med en statsreligion. Samtidig er vi av den oppfatning at det er helt naturlig at Den norske kirke har en spesiell stilling, gitt den arven, den kristne humanistiske arven og tradisjonen Norge bygger på, og den plassen Kirka alltid har hatt og alltid vil ha i samfunnet.

For Høyre var også et veldig viktig og helt avgjørende poeng en helhet i avtalen vi vedtok. Det måtte altså være en sammenheng mellom det vi gjorde i forhold til Grunnloven § 2 og de øvrige bestemmelsene i Grunnloven. For Høyre var det f.eks. helt uaktuelt å se for seg en situasjon der vi opphevet Grunnloven § 2, men beholdt de øvrige paragrafene i Grunnloven om det kongelige kirkestyre. Med andre ord: Det var helt uaktuelt for oss å fjerne paragrafen om statsreligion, men likevel bevare en statsstyrt kirke. Det

var en logisk brist vi mente det ikke var mulig å leve med. Vi er derfor veldig godt fornøyd med avtalen. Det har vært en tydelig tilbakemelding fra de andre partiene i salen her i dag også, at man er veldig fornøyd med den avtalen og det forliket vi fikk til.

Det var også et helt sentralt poeng for oss i forhandlingene at det vi vedtok av endringer, skulle kunne ut i Kirka sjøl skulle få velge sine ledere.

For oss var det viktig å respektere Kirka som et trossamfunn. Det betyr at Kirka selvfølgelig må ha stor sjølstendighet i sitt indre styre – spesielt i lærespørsmål og utnevning av egne ledere. Det er unaturlig for et trossamfunn å bli styrt gjennom Grunnloven og av staten, som i dag.

Et sterkt statlig styre av Kirka som trossamfunn bærer på mange måter i en forestilling om at staten kan skape en bedre kristendom enn Kirka sjøl kan. Det er en forestilling vi fra Høyres side er dypt uenig i. Likevel har det vært en utvikling over tid i Kirka. Særlig når det gjelder utnevning av biskoper, har de kandidatene som utpeker seg i de kirkelige prosessene, også vært dem som blir valgt til slutt.

Høyre har hele tiden ment at et sterkt statlig styre av Kirka holder Kirka tilbake. Demokratiserings- og liberaliseringsprosessene i Kirka har egentlig aldri gått raskere enn de har gjort nå de siste årene. Det er også et økt sjølstyre i Kirka gjennom trenivåmodellen, hvor man har menighetsråd, bispedømmeråd og kirkemøte. Jeg tror at den utviklinga vi kommer til å se i årene framover etter de vedtakene vi fatter i dag, er en kirke som i enda større grad tar opp i seg det ansvaret og den rollen den har som folkekirke. Vi kommer til å få se menigheter som er mer liberale enn i dag, og vi kommer til å få se menigheter som er mer konservative enn i dag. Det er i så fall et utslag av påvirkning fra det folket Kirka skal være til for. Det er det positive med de endringene vi nå gjør.

I det daglige, i praksis, vil vi vanlige kirkegjengere merke veldig liten forskjell. Det er Kirkas medlemmer som er Kirka, som utgjør Kirka. Det er måten vi utøver vår tro på, gir uttrykk for vår tvil på eller samles i sorg og glede på, som danner rammen for Kirka. Det er møtet mellom Kirka og folket, det at Kirka er i stand til å gi relevante svar på de spørsmål vi står overfor, som bestemmer hvilken plass religionen har i samfunnet vårt.

Det er ikke sånn at Bibelen er et rettslig dokument som skal håndheves gjennom Grunnloven. Tvert imot er det vår opplevelse av tro, av tvil, av glede og sorg som avgjør om Kirka klarer å være den rammen rundt vårt liv som gir oss en mening. Det er det som avgjør hvilken posisjon kristendommen i dette tilfellet, eller religionen generelt, har i vårt liv.

Det har kommet noen tilbakemeldinger de siste dagene. Jeg er også, i likhet med mange her i salen, forundret over at de tilbakemeldingene ikke har kommet før – da vi virkelig forhandlet det som var grunnlaget for dette. Men jeg registrerer at de kommer nå, og jeg må nok si generelt at jeg syns det er vanskelig i de tilbakemeldingene å kjenne igjen den nestekjærlige kristendommen jeg kjenner eller den åpne folkekirke jeg er en del av.

Jeg tror og er helt overbevist om at de endringene vi gjør i dag, kommer til å fungere til det beste for folkekirke og

til det beste for oss som er en del av den. Som en som ble døpt etter eget ønske som tiåring, kan jeg skrive under på at det viktige for meg har vært åpenheten og nestekjærligheten og det at Kirka har vært i stand til å svare på relevante spørsmål i mitt liv og min tid.

Tord Lien (FrP) [14:58:58]: Den 21. mai 2012 er en historisk dag, som vi forhåpentligvis – og det er jeg overbevist om – med stolthet kommer til å se tilbake på. Jeg er i hvert fall veldig glad for å være til stede her i dag og delta i debatten, og jeg kommer også til å være glad i ettermiddag når jeg skal være med og stemme over denne saken.

Det har vært sagt veldig mye fornuftig av mange talere, så jeg skal prøve å fatte meg i korthet.

En av dem som, ikke overraskende, sa noe fornuftig, var komitélederen, Anders Anundsen, da han sa at det som faktisk skjer med det vi gjør i dag, er at båndene mellom kirke og stat svekkes, mens båndene mellom kirke og folk styrkes. Det er et utsagn jeg deler helt og fullt.

Som liberalist mener jeg at tro er et anliggende mellom en borger, det trossamfunnet den borgeren velger å være medlem av, og den eller de guder den borgeren og det trossamfunnet velger å holde seg med. Det har jeg levd etter de sju årene jeg har vært her.

I dag skal jeg gjøre to ting jeg aldri har gjort før. Jeg skal for så vidt bekjenne min tro fra denne talerstolen, og jeg skal sitere fra Bibelen. Da må jeg begynne med det siste. Mange av oss – sannsynligvis alle sammen – har fått forholdsvis mange bibelsitater på mail. Jeg kan ikke se at Matteusevangeliet har vært hyppig sitert, men jeg har lyst til å sitere derfra, fra kapittel 22. Når Jesus blir utfordret på å betale skatt, sier han bl.a.:

«Så gi keiseren det som tilhører keiseren, og Gud det som tilhører Gud.»

Det er et bibelsitat jeg liker, og som jeg synes passer godt inn i dagens debatt. Jeg vet ikke om det er helt i tråd med forretningsordenen i Stortinget å sitere fra Bibelen, men det er gjort nå. Jeg er ikke enig når representanten Skei Grande sier at vi flytter makten ned til Kirken, for det er ikke sant. Vi flytter makten ut til medlemmene av Kirken. Det synes jeg er et mer presist begrep, som jeg er veldig fortrolig med å stemme for.

Så var det trosbekjennelsen. Jeg har vært medlem av Kirken siden jeg ble døpt som barn, og har vært aktiv i denne kirken i mange år. Jeg er glad for og stolt av at jeg i dag er med og legger grunnlaget for at det trossamfunnet jeg er et stolt medlem av, skal få de samme rettighetene som alle andre trossamfunn i dette samfunnet tar for gitt, nemlig retten til å styre seg selv.

Det var det hele. Dette er en historisk dag.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Hans Olav Syversen (KrF) [15:02:26]: Det siste innlegget var jo et eksempel på at grunnlovsdebatter kan medføre mye positivt i denne sal!

Vi har hatt en lang debatt. Jeg skal ikke driste meg til å oppsummere den. Vi har også sett noen skillelinjer, f.eks.

at Sosialistisk Venstreparti har opprettholdt sitt forslag om å ta ut enhver henvisning til vår kristne arv i Grunnloven § 2, men heldigvis er de allikevel med til slutt og støtter oppunder stat–kirke–forliket.

Så har vi også hørt et par dissenterer – for å bruke det uttrykket, siden jeg selv tilhører dem, men ikke i denne sammenheng – i Senterpartiet som faktisk ønsker, og det er det som står i innstillingen, at politikernes rett til å overstyre Kirkens organer i bispeutnevnelser, skal stå ved lag.

Den kirkereformen og de tilhørende grunnlovsendringer som vi i dag vedtar, samler også bred støtte fra Den norske kirkes ledere. Det er ikke minst – og det må vi ha med oss – etter ønske fra Den norske kirke selv at den nå får større selvstendighet. Både biskoper og det demokratiske valgte Kirkerådet hilser reformen velkommen. De ser den som naturlig i sitt arbeid – å forkynne og å være tro mot evangeliet, ja være en livskraftig evangelisk-luthersk kirke med bred folkelig appell.

Vi har møtt mange reaksjoner. Jeg har fått mange SMS-er, e-poster og telefoner fra mange som er bekymret for de endringer som i dag skal skje. Vi har også hatt mange utenfor Stortinget, og jeg antar også en del på galleriet akkurat nå. Det er selvfølgelig fullt ut legitimt å gi uttrykk for bekymring over det som nå skal skje. Men la meg minne om følgende: Når man hevder at å endre § 2, som jo er kjernen i dette, strider det mot selve Grunnlovens bestemmelser, slik det står i § 112, altså at noe som strider mot denne lovs ånd og prinsipper, ikke kan vedtas. Det er det som har gitt grunnlag for å beskyldte enkelte her for å være kupp-makere. Da har jeg lyst til å minne om at hvis det var slik at § 2 skulle være uforanderlig slik den sto i 1814, ville det faktisk stått følgende også i dag:

«Jøder ere fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget.»

Det var teksten i den opprinnelige § 2, og skulle således stått i dag hvis § 2 var uforanderlig. Jeg har vondt for å tro at de som hevder at § 2 er uforanderlig, faktisk kan slutte seg til det som sto den gangen.

Det hviler derfor, synes jeg, også et ansvar på dem som i dag sier at det som vedtas, er lovstridig. Det er sterke anklager, og sterke anklager bør kreve en solid, saklig begrunnelse. Den har vi foreløpig ikke sett.

Grunnleggende sett innebærer denne type argumentasjon mot grunnlovsendringene en underkjenning av betydningen av det levende norske kristenlivet rundt i alle landets lokalsamfunn og den kristne kulturs vedvarende verdi for nasjonen og vårt folk. I et langt kulturhistorisk perspektiv er det lett å se at kristendommen har vært og er en vel-signelse for vårt folk. Den videreføres av langt mer enn en grunnlovsbestemmelse om at verdigrunnlaget forblir vår kristne tro. Den videreføres fremfor alt gjennom formidlingen av Guds ord, formidlingen av kristne verdier og tradisjoner, ja gjennom livskraftige kristne forsamlinger og menigheter over det ganske land. Å redusere evangeliets kraft til å være avhengig av verdslige paragrafer, fremstår for meg som en totalt fremmed kristendomsforståelse.

Sverre Myrli (A) [15:07:37]: Jeg har også mottatt mange e-poster om dagens grunnlovsforslag de siste da-

gene – for øvrig langt flere om denne saken enn om landbruksoppgjøret – og jeg værer, uten at jeg har gått systematisk til verks, at mange av dem som har sendt e-poster, og som ber oss om ikke å gjøre dagens endringer, sjøl ikke er medlemmer av statskirka, men av andre trossamfunn. Én skreiv at veien nå blir åpen for at Jens Stoltenberg kan innføre statskommunisme i Norge. Ettersom jeg kjenner den karen ganske godt, er jeg ganske sikker på at jeg kan berolige både dem som har sendt e-poster, og andre. En annen – jeg tror jeg vil kalle han en kjent religiøs aktivist – skreiv at hvis jeg stemmer for grunnlovsendringene, vil jeg på dommens dag havne et visst sted. Hvis så er riktig, kan vi fortsette diskusjonen der, for jeg er ganske sikker på at jeg havner på samme sted som han som skreiv e-posten. Men det er heldigvis bare én som dømmer i disse spørsmålene, og han er ikke til stede her i dag.

Norge skal ikke avkristnes. Jeg opplever snarere at det er stor oppslutning om Kirka i dag. For å ta en personlig erfaring: Da vår yngste datter skulle døpes i fjor, var det så lang venteliste på dåp i kirka vår at jeg måtte ta til takke med nabokirka – i det sognet bor det bare gamle folk, om-trent, og der er det langt færre fødsler. Det er jo et godt tegn på at mange søker til Kirka. Dessuten, om Norge er kristent eller ikke, er ikke noe Stortinget eller staten kan bestemme. Det er noe hver og en må gjøre opp med seg sjøl. Jeg opplever et sterkt engasjement for Den norske kirke og dagens statskirkeordning. Det må vi ta på alvor, og det må vi videreføre i den nye ordninga.

Mange sier at det er en historisk dag i dag, Ja, det er det. Å endre Grunnloven er bestandig historisk. I tillegg skjer det på selveste Jakob Jervells fødselsdag. Men det var også historisk, det som skjedde i 2008, med kirkeforliket, for det var jo da vi egentlig ble enige om det vi nå skal gjøre. Jeg syns det er en selvfølge at det vi sa fra alle partiers side i 2008, det står vi på også i dag.

Men jeg har noen kritiske merknader, og det gjelder demokratiseringsprosessen i Kirka. Jeg mener at den burde kommet langt lenger enn hva tilfellet er. Flere deltar i valg til kirkelige organer, ja, men det er klart at fra et utgangspunkt på nesten null skal det ikke så veldig mange økninger til før tallene i prosent høres dramatiske ut. Så vi må fortsette demokratiseringsarbeidet i Kirka.

Noen her har snakket om da de første skrittene mot å avholde valg i kirkelige organer sammen med andre valg ble tatt. Jeg husker de debattene. Det var faktisk stor motstand i deler av Kirka mot å gjøre det. Slike ting, som vi bærer med oss, gjør meg litt urolig for den videre prosessen vi skal ha. Jeg deltok også sist gang, som jeg har gjort så mange ganger før, ved valg på menighetsråd og bispedømmeråd. I over 20 år har jeg vært med på nominasjoner og valg til kommunestyre, fylkesting og storting, og jeg har deltatt som stortingsrepresentant som valgobservatør ved valg i andre land. Men jeg skjønnte ikke reglene for valg til bispedømmeråd, og siden jeg ikke hadde noen særlige preferanser, leverte jeg lista slik som den var. I ettertid er jeg blitt fortalt at lista ble forkastet, for det måtte gjøres endringer på lista. Det må jo være den eneste valgordning i verden hvor lista blir forkastet hvis man ikke foretar endringer. Da stiller jeg spørsmålet: Hvordan er det mulig å

gjøre noe slikt? I mine mest konspiratoriske øyeblikk har jeg faktisk vært inne på tanken at det er fordi mange i Kirka ikke vil ha mer demokrati og deltakelse. Men jeg tror ikke det er sånn. Jeg håper i alle fall at det ikke er sånn. Dette må Kirka ta på alvor – på dypeste alvor. Skal folk delta mer i Kirka, må det være praktisk mulig å delta mer.

Prøvesteinen på den nye kirkeordninga får vi ved de kommende tilsettingene av proster og biskoper. Etter min oppfatning er det svært viktig, når nå bispedømmerådene skal tilsette proster og Kirkerådet tilsette biskoper, at vi fokuserer på: Får vi ei breiere eller smalere kirke? Hva slags biskoper får vi nå? Vil vi med den nye ordninga kunne få biskoper som Berggrav, Schjelderup, Køhn og Stålsett – for øvrig, vil jeg legge til – biskoper som har stått langt fra alle dem som har sendt sinte e-poster til oss den siste tida.

Men så har jeg også tenkt: Kanskje ikke Kirka i dag heller er så brei som vi ønsker å framstille den? For tar jeg ikke feil, er vi nå faktisk i den situasjonen at samtlige av dagens biskoper er utdannet ved Menighetsfakultetet og ingen ved Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo. For øvrig er vel Det teologiske fakultet et fakultet som går helt tilbake til da vi fikk universitetet vårt i 1811 – Det Kongelige Frederiks Universitet. Det er ganske tankevekkende at vi har denne skjevfordelinga med dagens statskirkeordning.

Så til slutt: Jeg har framført noen kritiske synspunkter på hvor langt – eller rettere sagt kort – demokratiseringsprosessen i Kirka har kommet. I motsetning til Senterpartiet mener jeg at det ikke er noen grunn til å bryte kirkeforliket fra 2008. Det er snarere en inspirasjon til videre arbeid for å gjøre Kirka mer demokratisk. Kirka må ta dette på største alvor. Det er kun folks oppslutning om Kirka som viser om vi kommer til å få ei folkekirke, eller ikke.

Jeg kommer til å stemme for grunnlovsendingene i dag.

Svein Roald Hansen (A) [15:15:36]: Debatten rundt de historiske endringene vi skal gjøre i dag, synes jeg – både utenfor og i denne sal – har dreid seg om et par sentrale ting.

Den ene er frykten for at staten – eller rettere sagt samfunnet – skal gå seg vill. Det mener jeg det ikke er noen grunn til. Statens forankring i et bestemt norsk kirkesamfunn erstattes med en verdiparagraf, som mange har pekt på:

«Værdigrunlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv. Denne Grundlov skal sikre Demokratiet, Retsstaten og Menneskerettighetene.»

I mange land der det skjer omveltninger, frykter vi at en skal få en religiøst basert stat framfor en sekulær stat. En stat kan ikke ha en tro, det er mennesker som har tro. Statens rolle er å beskytte innbyggernes trosfrihet og religionsutøvelse. Men en stat skal ha et verdigrunnlag, og det sikrer vi altså i dag gjennom en ny § 2.

Så er det også noen som uttrykker stor uro for Kirken. Det mener jeg heller ikke det er grunnlag for. Jeg mener det er større grunn til uro for en kirke som ikke er herre i eget kirkehus – en kirke som må ha en stat å støtte seg på for å oppfylle sin misjon.

Den norske kirke blir fortsatt en kirke som vil stå i en særstilling blant norske kirke- og trossamfunn. Dens ansatte skal fortsatt være statstjenestemenn, med de pekuniære fordeler det innebærer. Men det å være statstjenestemann må også innebære visse forpliktelser, forpliktelser som altså ikke går til den kirken de arbeider i og for, men til den stat de er tjenestemenn for. Det mener jeg egentlig er en svakhet ved forliket.

Til gjengjeld får Kirken et oppdrag fra dette storting, nemlig fortsatt å være en folkekirke. For videre i paragrafen om statstjenestemenn heter det at den skal «understøttes som saadan av Staten». Staten vil altså fortsatt holde et øye med Kirken, for å si det sånn. Men det går nok bra, både med staten og med Kirken.

Selv er jeg metodist og tilhører en kirke som ikke har noen stat til å holde øye med seg. Det har likevel gått bra. Den har ikke utviklet seg i den retning mange frykter – at Den norske kirke skal bli for snever, og at døren inn i den skal bli for smal og for lav. Metodistkirken er fortsatt en åpen og sosialt sett liberal kirke.

Jeg mener at alle som frykter en utvikling som går i retning av at Den norske kirke blir for snever – for å bruke det uttrykket – må engasjere seg i utviklingen av denne kirken, og spesielt i andre fora enn i denne sal.

På papiret er Den norske kirke fram til nå statens kirke. Det er vel i grunnen bare på papiret, for i virkeligheten har Kirken vært medlemmenes kirke. Det er bare kirkens medlemmer som kan ivareta Kirken som den åpne, inkluderende kirke vi alle ønsker oss, og som folk føler seg hjemme i.

Lundteigen sa at vi skulle ha en kirke som også har plass for dem med liten tro og stor tvil. Jeg vil snu det rundt og si: Jeg har stor tro og liten tvil om at dette kommer til å gå riktig bra, både med staten, med samfunnet og med Den norske kirke.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [15:19:53]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Carl I. Hagen og Finn-Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Carl I. Hagen, om språklig fornyelse av Grunnloven (Innst. 276 S (2011–2012), jf. Dokument nr. 12:16 (2007–2008))

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:20:33] (ordfører for saken): Språklig fornyelse av Grunnloven er en lenge etterlengtet reform. Derfor er dagen i dag viktig, når dette behandles her i Stortinget.

Jeg vil først gi ros til det initiativ, og det arbeid, som Carl I. Hagen og Finn-Erik Vinje har tatt med det dokumentet som er lagt fram om språklig fornyelse av Grunnloven. Forslaget vedtas ikke nå, men i det arbeidet de har gjort, har en lagt et godt grunnlag for vedtak i det neste storting.

Det er en samlet komité som deler disse forslagsstil-

lernes syn, at Grunnlovens gammelmodige dansk-norske språkdrakt fra 1903 er vanskelig å lese i dag. Grunnloven bør moderniseres rent språklig for å bli et enda mer levende dokument i det norske folkestyret. En samlet komité trekker fram at den norske Grunnloven er verdens nest eldste konstitusjonen i kontinuerlig bruk. Den har blitt endret mange ganger siden 1814, men har likevel utgjort en stabiliserende kraft i norsk historie.

En gjennomgående språklig oppgradering av Grunnloven har skjedd én gang før, og komiteen understreker at denne type moderniseringer ikke er i strid med Grunnlovens ånd. I perioder har språklige endringer vært en rent administrativ sak, mens Stortinget i det siste har behandlet enhver språklig endring som en grunnlovsendringssak, etter Grunnloven § 112.

Regjeringspartienes medlemmer i kontroll- og konstitusjonskomiteen mener at Grunnloven må foreligge i begge de to offisielle målformene i Norge – bokmål og nynorsk. Av denne grunn alene – jeg understreker alene – avviser derfor disse medlemmer forslaget fra Hagen og Vinje. Det er urimelig at Grunnloven bare foreligger på en av de offisielle målformene i Norge. Det er ikke et tungtveiende argument at Grunnloven med versjoner på begge målformer kan medføre juridisk tolkningsstrid. En rekke land har grunnloven formulert på ulike språk. Canada, Finland og Sveits er eksempler på flerspråklige land der konstitusjonen på en sjølsagt og juridisk uproblematisk måte foreligger på landenes forskjellige offisielle språk – språk med betydelig større forskjell seg imellom enn mellom skriftspråkene bokmål og nynorsk.

Regjeringspartienes medlemmer ber presidentskapet legge til rette for å utarbeide Grunnloven i et tidsriktig skriftspråk på begge målformer – én versjon på bokmål og én versjon på nynorsk. Regjeringspartienes medlemmer legger til grunn at Stortinget ser på de to versjonene som likestilte på alle vis, at den språklige moderniseringa ikke endrer realitetene i Grunnloven, og at de to nye versjonene skal forholde seg til nøyaktig samme konstitusjonelle tolkningstradisjon.

Regjeringspartienes medlemmer forutsetter at både nødvendig juridisk og filologisk kompetanse blir benyttet, og at de oppdaterte versjonene blir fremmet som grunnlovsforslag før fristen for å fremme slike forslag går ut 28. september i år. Dermed kan grunnlovsendringene behandles tidlig i kommende stortingsperiode, slik at den språklig fornyede Grunnloven på begge målformer kan foreligge til 200-årsjubileet for Grunnloven i 2014.

Regjeringspartienes medlemmer mener dagens ordning med obligatorisk språksikring av grunnlovsforslag bør videreføres og tilpasses den nye ordninga med Grunnloven på begge målformer, slik at en settes i stand til å påse at også alle nye grunnlovsforslag heretter blir formulert på korrekt bokmål og nynorsk. Disse medlemmer – altså de fra regjeringspartiene – vil ikke bifalle forslaget i Dokument nr. 12:16. Jeg fremmer derfor følgende forslag: forslag nr. 1 fra regjeringspartienes medlemmer.

Både Fremskrittspartiet og Høyre melder at de subsidiært stemmer for dette forslaget. Dette er gledelig og synliggjør den brede forståelsen av hvor viktig det er at

Grunnloven foreligger på egne offisielle skriftspråk. Helt siden Stortinget gjorde jamstillingsvedtaket den 12. mai 1885, hvor Stortinget vedtok at

«Regjeringen anmodes om at træffe fornøden Forføining til, at det norske Folkesprog som Skole- og officielt Sprog sidestilles med vort almindelige Skrift- og Bogsprog»,

noe som senere medførte at siden landsmål, i dag nynorsk, ble et offisielt skriftspråk i Norge, har myndighetene hatt som politikk å legge til rette for at dette virkeliggjøres.

Når vi nå legger til rette for at Grunnloven skal foreligge både på bokmål og på nynorsk, vil det medvirke til å gjøre Grunnloven mye lettere tilgjengelig for folk, og derfor styrke grunnlaget for vårt folkestyre. At enhver norsk borger kan lese og forstå innholdet i Grunnloven, som vår nasjon bygger på, vil være viktig for å kunne medvirke til å styrke vårt demokrati. Det vil bli mye lettere å gjøre Grunnloven og dens innhold kjent for både unge og eldre når Grunnloven foreligger på våre to offisielle skriftspråk, nynorsk og bokmål.

I 2014 skal vi altså feire vår egen grunnlov gjennom 200-årsjubileet. Dette er et opplagt tidspunkt for vedtak om språklig modernisering av Grunnloven – noe som vil bli stående som radikalt – i samsvar med tida og forholdene.

Til slutt: Det er for meg noe oppsiktsvekkende at Kristelig Folkeparti og Venstre ikke kan stemme subsidiært for regjeringspartienes forslag. Kristelig Folkeparti mener at gjeldende språkform bør beholdes, kort og godt. Kristelig Folkepartis syn vil gjøre Grunnloven stadig mindre forståelig for vår ungdom.

Venstre er enig i at Grunnloven bør moderniseres. Samtidig mener Venstre at utfordringene ikke bare er et tungt språk, men at Norge har sakkert akterut innholdsmessig i forhold til andre lands konstitusjoner. Derfor mener Venstre at en språklig modernisering vil forverre en situasjon som allerede eksisterer: at vår konstitusjon framstår som et umoderne symbol istedenfor en rettskilde av høyeste rang. Vi i Senterpartiet er grunnleggende uenig i denne, for oss, ulogiske konklusjonen. Senterpartiet vil i framtida fortsette med å utvikle Grunnloven paragraf for paragraf, i takt med tidas krav.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen tok opp det forslaget han refererte til.

Marit Nybakk (A) [15:27:41]: La meg først vise til saksordførers utmerkede innlegg, og slutte meg til det han sa. Jeg vil også takke for utmerket saksordførerarbeid fra representanten Lundteigen side.

Noen betraktninger først: Språklig endring av Grunnloven er en vanskelig og ømtålig sak – og den har vært det lenge. Det viser også denne sakens forhistorie. Da daværende visepresident Carl I. Hagen tok opp spørsmålet i presidentskapet i forrige periode, ble saken avvist, mot Carl I. Hagens stemme. Hva var bakgrunnen for det? Rett og slett usikkerhet om mulighetene for at det går an å modernisere, eller oversette, Grunnloven til mer moderne språk-

bruk uten at enkelte paragrafer blir betydelig endret. Språk dreier seg også om nyanser, og det kan være vanskelig å få oversatt språk fra en tidsepoke til en annen.

Det kan derfor være grunn til å se på en del av de grunnlovene som forslagsstillerne Hagen og Vinje faktisk gir. De sier at Grunnloven foreligger i et foreldet språk, og at teksten av den grunn kan være vanskelig tilgjengelig for mange mennesker i dag. La meg legge til: Ikke minst for skoleungdom og studenter kan det være behov for å sette seg inn i Grunnlovens bestemmelser, i hvert fall på enkelte felter – noe som gjør at det er grunn til å se på hvordan man kan gjøre Grunnloven mer moderne.

Det står for øvrig ingenting i Grunnloven om hvilken språkform nye bestemmelser skal utformes i, selv om det har vært vanlig at alle nye bestemmelser, alle nye vedtak – f.eks. de vedtakene vi gjør her i dag – også fremmes på den eksisterende språkformen.

Det ble i 1903 gjennomført en oppdatering av skrive-måten av en rekke ord i Grunnloven. Samtidig fjernet man noen grammatiske inkonsekvenser som var kommet inn i lovteksten på 1800-tallet. Dette kan vi også lese i dokumentet. I en del tilfeller hadde man i 1800-tallets grunnlovsvedtak innført former som var mer moderne enn det man fant passende i 1903, og så restituerte man de gamle formene. Dette hører også med til historien.

Språkformen i Stortingets grunnlovsutgave av 1903 har siden vært betraktet som normen for utforming av nye grunnlovsbestemmelser.

Så ble det i 2006 fattet et enstemmig grunnlovsforslag, Dokument nr. 12:8 for 2003–2004, som inneholdt språklige rettelser i 15 paragrafer. Det betyr at det er ikke slik at vi sitter med en grunnlov som i språkform går tilbake til den opprinnelige Grunnloven av 1814. Likevel: Det har absolutt vært ytre skepsis mot en språklig fornyelse på grunn av fortolkningsproblemer – ikke minst har Arbeiderpartiets gruppe i utgangspunktet vært skeptisk til dette. Vi har underveis også vært inne på å drøfte mulighetene for å beholde Grunnloven i dagens utgave, men lage to såkalte skolebokutgaver, en på bokmål og en på nynorsk.

Med dette som utgangspunkt fant kontroll- og konstitusjonskomiteen grunn til å avholde høring om dette dokumentet, der framtreddende jurister og filologer var innkalt i tillegg til Språkrådet. Høringen dempet absolutt argumentene mot språklig modernisering og ga støtte til standpunktet om at språklig oppdatering bør være både på bokmål og på nynorsk – dette med unntak av Språkrådet, som mente Dokument nr. 12:16 for 2007–2008 ikke var språklig kvalitetssikret og derfor ønsket en offentlig utredning.

Dokumentet ble i høringen for så vidt juridisk godkjent, selv om det ikke er opplagt at det ikke trenger en ytterligere juridisk kvalitetssikring, som det ble sagt.

Som saksordføreren understreket, har regjeringspartiene, altså Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet, ment – og mener – at dersom vi nå skal ta det skrittet å modernisere Grunnloven, gjøre den språklig moderne, må det gjøres på begge målfører. Det går rett og slett ikke an i 2012 at Grunnloven bare oversettes til bokmål – eller moderne riksmål. Vi må ha Grunnloven på begge målfører dersom vi tar dette skrittet.

Komitéfertallet mener ikke dette i utgangspunktet. Høyre og Fremskrittspartiet støtter det opprinnelige forslaget, mens Kristelig Folkeparti rett og slett er imot en språklig fornyelse. Det kunne være interessant å trekke paralleller til Bibelen, som vel er modernisert ganske mange ganger, uten at det tilsynelatende har fått dramatiske konsekvenser for innholdet.

Det som er viktig for oss fra regjeringspartiene, er at vi utarbeider en oppdatert oversettelse til både bokmål og nynorsk, og at vi ber Presidentskapet om å se til at det blir gjort, slik at det vil være mulig å få lagt fram et grunnlovsforslag innen tidsfristen 28. september, som er fristen for å fremme grunnlovsforslag for neste periode. Det skyldes jo at vi har et 200-årsjubileum for Grunnloven i neste periode.

Så helt til slutt: For det første må de to utgavene være likestilt, altså bokmål og nynorsk. For det andre – for å berolige alle dem som er veldig skeptiske og konservative når det gjelder språkbruken i Grunnloven – skal den språklige moderniseringen selvsagt ikke endre på realiteten i den gamle grunnloven. Det er vel egentlig det som er det viktige i premissene for det vi gjør i dag.

Anders Anundsen (FrP) [15:34:48] (komiteens leder): La meg først få takke saksordføreren for et godt og grundig arbeid. Jeg vet at det har krevet mye arbeid å få til denne innstillingen. Jeg vil også si at jeg var enig i om ikke alt, så i hvert fall i mesteparten av det saksordføreren uttrykte i sitt innlegg.

Det forslaget vi behandler i dag, har svært bred støtte, både i språklige og i juridiske miljøer. Bakgrunnen er naturligvis at selv den mest interesserte fra tid til annen kan gå seg vill i Grunnlovens språkdrakt fra 1903.

I lange tider etter at Grunnloven fikk sitt endelige stempel i 1814, var den et svært viktig dokument for folket. Den hang bl.a. innrammet i mange av landets klasserom, den ga anvisning om våre grunnleggende rettigheter og plikter, den forklarte hvordan statsstyrelsen skulle fungere, og den ga innsikt i maktfordelingsprinsipper og demokrati.

Dersom en i dag hengte opp Grunnloven i en ramme eller tok den frem på et såkalt smartboard – som jeg tror det heter i dag – ville den gitt elevene svært lite fornuftig veiledning, ikke fordi innholdet er dårlig, men fordi språket for dem ville være fullstendig uforståelig.

Det er viktig å holde Grunnloven oppdatert, og de siste årene er det gjort mange viktige og store endringer i Grunnloven som har sikret bedre samsvar mellom den faktiske rettslige og konstitusjonelle situasjonen, og det som står innskrevet i Grunnloven. På den måten er Grunnloven på mange områder reformert innholdsmessig, og alt tyder på at det vil skje flere viktige endringer i Grunnloven, både i dag og ikke minst i neste periode. Da er det meningsløst at en språkdrakt skal være til hinder for at borgerne skal forstå innholdet i den.

Fremskrittspartiet er opptatt av at avstanden mellom Grunnloven og folket skal være så liten som mulig. Da må også språket fornyes når det er behov for det, på samme måte som i 1903, da forrige store språkreform ble gjennomført. Forskjellen på språkdrakten fra 1903 til

1814 er betydelig mindre enn forskjellen fra 1903 til i dag.

Noen hevder, også i denne innstillingen, at det er fare for innholdsmessige endringer ved en slik språklig reform – bl.a. har Kristelig Folkeparti en merknad om dette. Det er et spørsmål som kontroll- og konstitusjonskomiteen har tatt svært alvorlig, og vi har, som saksordføreren og forrige taler nevnte, avholdt kontrollhøring om dette spørsmålet. Jeg tillater meg å legge til at vi jobbet en del med å finne avvikende røster innenfor de juridiske miljøene i dette landet, men vi fant ingen, så et tilnærmet samlet juridisk miljø avviste denne påstanden fundamentalt. Jeg har nå med en viss interesse merket meg at Kristelig Folkepartis stortingsgruppe besitter betydelig større juridisk kompetanse enn den vi kan finne i universitetsmiljøene. Jeg tar det til orientering og ser spent frem til den redegjørelsen Kristelig Folkeparti skal ha her om litt.

En annen litt underlig sak etter min oppfatning er at Venstre mener at språkformen i Grunnloven må være gammeldags og uforståelig inntil en gjennomfører en større innholdsmessig reform. Det er heller ikke så lett å forstå, for selv om en ønsker innholdsmessige endringer i Grunnloven, kunne det ha vært en fordel at borgerne kunne lese og forstå det som allerede står der i dag, og forstå behovet for de innholdsmessige reformene.

Det er også blitt en litt merkelig konstruksjon på regjeringspartienes side, men der er det en betydelig positiv endring, som også representanten Nybakk gjorde rede for i stad. Jeg synes det er godt at regjeringspartiene har fremmet det forslaget i innstillingen, som Fremskrittspartiet vil støtte subsidiært.

Fremskrittspartiet mener det er viktig at Grunnloven skal spille en rolle i folks liv. Det blir enda viktigere dersom en skal inkorporere flere menneskerettigheter i Grunnloven i neste stortingsperiode, og det ligger det jo an til. Det er ikke et argument mot språklig reform at en er grunnlovskonservativ. Jeg kjenner nesten ingen som sier at de ikke er grunnlovskonservative, for alle er jo grunnlovskonservative helt til det kommer et forslag de synes er bra nok til at det skal vedtas. Da er man ikke nødvendigvis så grunnlovskonservativ lenger. Det er bra, for vi trenger en levende grunnlov. Det hadde bare vært enda bedre om borgerne også kunne lese og forstå innholdet i den levende grunnloven.

Derfor vil Fremskrittspartiet at dette forslaget bifalles. Det er gjort et grundig arbeid av Finn-Erik Vinje med språklige endringer som burde tilfredsstille de aller fleste. Vi mener at den endringen kan gjøres nå, at vi ikke trenger å vente til neste stortingsperiode. Selv etter en stund mente til og med Språkrådet i denne høringen at forslaget språkdrakt var å foretrekke fremfor dagens, til tross for at de ikke var blitt hørt på forhånd.

På denne bakgrunn tillater jeg meg å ta opp forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre i innstillingen. Jeg vil også peke på at vi vil støtte det nest beste forslaget, hvilket i denne saken er mindretallsforslaget fra regjeringspartiene, som forhåpentligvis vil kunne gi oss anledning til å få endret og modernisert språket i Grunnloven innen grunnlovsjubileet i 2014.

Presidenten: Representanten Anders Anundsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Per-Kristian Foss (H) [15:40:33]: La meg begynne med å gi honnør til professor emeritus Finn-Erik Vinje som har skrevet det utkastet som nå foreligger, og som alle i Stortinget – iallfall i komitéinnstillingen – er enige om er et godt forslag. Men det skal ikke vedtas nå. Det kan jo få en til å undre seg over en slags form for språklig konservatisme som kanskje er litt lite utbredt i det politiske liv, men underlig er det iallfall. Det er en samlet komité som skriver at det å fornye Grunnloven språklig, absolutt er i tråd med Grunnlovens ånd. Det står for en samlet komités regning. Det er en samlet komité som også sier at de på tross av alle mulige ettersøkninger ikke har funnet et eneste menneske som sier at det foreliggende forslaget åpner for nytolkninger av Grunnloven eller forandrer Grunnlovens innhold. Det er bare Kristelig Folkeparti som har sett det. Vi andre har ikke sett det, og det finnes ikke en fagmann som hittil har meldt seg, som har sett dette. Så jeg ser med spenning frem til Kristelig Folkepartis gruppes innlegg. Men komiteen har under sitt arbeid med saken ikke funnet et eneste holdepunkt for det. Så langt deler jeg altså saksordføreren innlegg, som på disse punktene var helt i tråd med komiteens innstilling.

Høyre er enig i at Grunnloven bør foreligge på nynorsk, slik regjeringspartienes forslag går ut på, men vi kan nå vedta det foreliggende forslaget. Vi har klart oss uten en nynorskversjon i snart 200 år, og spørsmålet er om vi da kan vente et par år på å vedta en nynorskversjon også. Jeg synes faktisk vi kan gjøre det. Vi stemmer da for forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet og subsidiært for forslaget fra regjeringspartiene, som vil igangsette en prosess med sikte på en nynorsk utgave som ikke skal åpne for noen fortolkningsproblemer i forhold til en bokmålsutgave. Det er en krevende prosess. Jeg håper at den kan gjennomføres slik at forslaget kan vedtas i neste periode – altså leveres inn innen 28. september dette år – men det gjenstår å se. Men vårt forslag er altså at vi vedtar det foreliggende forslaget – et forslag som faktisk alle mener er godt, bør også kunne vedtas.

Hallgeir H. Langeland (SV) [15:43:23]: Representanten Per-Kristian Foss var inne på dette temaet som har vore veldig sentralt for fleirtalet, nemlig at viss me skal gjera dette, må me likebehandla dei målformene me har i Noreg, og få nynorsk og bokmål samtidig. Det er veldig ryddig, synest eg, av Framstegspartiet og Høgre subsidiært å støtta det forslaget, men at dei primært går for utgangspunktet til Carl I. Hagen og professor Vinje. Men det er ikkje tvil om at desse to, altså Vinje og Hagen, har bidrege til at me kom raskare i gang med den prosessen som no fører til at me får denne fornyinga av Grunnlova. Ein må berre innrømme at hadde ikkje det lege føre, hadde det utvilsamt vore problematisk å koma så langt som me har kome i dag, der eit breitt fleirtal går for å fornya Grunnlova i begge målformer.

Det er ikkje noko problem rundt omkring i verda når det gjeld tolkingsmoglegheiter, viser det seg, og heller ikkje

dei juridiske miljøa peikar på dette som ei veldig stor problemstilling. I Sveits, som mange kjenner godt til, er det mange forskjellige språk som er veldig forskjellige frå bokmål og nynorsk. Fransk og tysk og fleire andre språk som dei har i Sveits, kan ein ikkje måla på same måten. Tolkingsmoglegheitene må openbert vera større enn forholdet mellom nynorsk og bokmål.

Så me går for dette – ikkje minst med utgangspunkt i høyringa som me hadde, der mange høyringsinstansar var krystallklare på at det er mogleg å få til dette innanfor den tidshorisonen som no fleirtalsforslaget legg opp til.

Det er klart at det er mykje kjekkare for ein nasjon å feira eit 200-årsjubileum der ein har Grunnlova i to likeverdige målformer, enn å feira den med ein bokmålsversjon – og berre det. Det seier seg sjølv at det ville vekka reaksjonar i ein del miljø rundt omkring i Noreg. Når me køyrer dette opplegget som dei raud-grøne foreslår, så unngår me det.

Saksordførar Lundteigen har på ein glimrande måte gjort greie for arbeidet og for korleis me har kome fram til den konklusjonen me har. Eg vil berre oppsummera med å seia at eg òg gler meg til å høyra Kristeleg Folkeparti si utgreiing om kvifor ein går imot denne moderniseringa. I saka før kan ein vera med på eit kyrkjeforlik, men når det gjeld *språk*, kan ein ikkje vera med på eit språkforlik. Det blir spennande å høyra kva representanten frå Kristeleg Folkeparti seier om dette. Eg reknar òg med at representanten frå Venstre gjer greie for kvifor ein opptrer annleis i eit språkforlik enn i eit kyrkjeforlik, når det er moglegheit for å få eit så breitt fleirtal, slik det er oppsummert.

Så er det altså to likestilte målformer me kan feira i 2014, og det endrar ikkje noko på realitetane i dagens grunnlov.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [15:46:42]: Det er godt å registrere at det uttrykkes forventningar til hva Kristelig Folkeparti skal si og hvorfor vi mener det vi mener. Jeg synes det er veldig flott!

Jeg vil også takke saksordføreren for et grundig arbeid med denne saken, selv om vi har konkludert forskjellig. Det er lagt ned et betydelig arbeid, og jeg takker saksordføreren for det.

Grunnloven er det øverste rettslige grunnlaget i Norge. Lovverket vårt for øvrig skal ikke være i strid med Grunnloven. Både lover og andre vedtak som fattes i Stortinget, kan prøves rettslig mot Grunnloven, noe som også gjøres i noen tilfeller. Grunnloven har også en symbolverdi og er et slags nasjonalt klenodium. Dette henger nok også sammen med at Grunnloven så sterkt knyttes til 1814 og Norges selvstendighet.

Språket i Grunnloven er gammeldags, og samtidig er det et særegent og høytidelig språk som det knyttes pietetsfølelse til. Selv om det ble foretatt en full språklig oppdatering av Grunnloven i 1903, er språket og enkelte ord og uttrykk vanskelig å forstå for mennesker i dag. Dette skaper problemer når det skal fremmes forslag til grunnlovsendringer. Ofte blir det språklige feil som det kan ta flere år å få rettet opp, på grunn av prosedyrene rundt hvordan

Grunnloven kan endres. Jeg tror dette er en problemstilling vi alle er enig i.

Kristelig Folkeparti har imidlertid – på tross av argumentene for en språklig fornyelse – kommet til at vi ønsker å beholde gjeldende språkdrakt. I noen tilfeller vil det kunne være et skjønnsspørsmål om en språklig endring bare er språklig, eller om meningsinnholdet også kan ha blitt endret, for selv mindre språklige endringer kan endre betydningen og innholdet i en paragraf og dermed også tolkningen av den. Det er godt å høre at også Arbeiderpartiets stortingsgruppe har vært opptatt av dette, og vært bekymret for dette, selv om vi da kommer til to forskjellige konklusjoner. Kristelig Folkeparti vil gå imot at foreliggende forslag vedtas, og vil også stemme imot forslaget om å få utarbeidet nye, oppdaterte språklige versjoner av Grunnloven på bokmål og nynorsk.

Når det gjelder utredningsforslaget, har jeg noen betraktninger rundt akkurat det. Det er nå kort tid igjen til siste frist for levering av grunnlovsforslag til behandling i neste stortingsperiode. Selv om jeg har forståelse for at det har en symbolverdi å vedta endringene i 2014, synes jeg det er viktigere at jurister og språkeksperter som skal gjøre dette arbeidet, får den tiden de trenger. Forslagene som skal utarbeides, vil – om de blir vedtatt – kanskje være grunnloven vår i de neste 100 år. Da bør ikke tidspunktet, eller tidspress, være avgjørende. Det må være viktigere at ikke meningsinnholdet endres, og at Grunnlovens særegne og høytidelige preg blir ivaretatt.

Trine Skei Grande (V) [15:50:49]: Venstre er et parti som er for forlik. Vi var veldig for klimaforliket – vi fikk gjennomslag for mange viktige ting. Vi var veldig for det kirkelige forliket – vi fikk gjennomført mange viktige ting. Vi fremmet et forslag om språklig fornyelse og innholdsfornyelse av Grunnloven her i Stortinget for kort tid siden – og vi fikk ingenting. I debatten ble det nærmest litt latterliggjort at man fremmet en sånn type forslag. Vi er vel litt forundret over entusiasmen over dette forslaget her, når det går bare på språk og ikke på innhold, mens man nærmest latterliggjorde at man også ville se på innholdet når man først skulle se på språket.

Vi mener det er litt meningsløst bare å ha en språklig fornyelse uten at man også moderniserer innholdet, og går igjennom det punkt for punkt og ser om det henger sammen med både statsskikken som vi har, og med de andre elementene. Derfor følte ikke Venstre noen forpliktelse til å stemme for dette forslaget. Vi anser det ikke akkurat som et forlik, og anser det heller ikke for å være en prosess der vårt forslag ble tatt med inn i den.

Vårt hovedankepunkt mot forslaget slik det nå foreligger, er at man nå egentlig skal opptre med tre grunnlover: Man skal ha en ny bokmålsversjon, en ny nynorskversjon og hvis man er uenig om tolkninga, skal man gå tilbake til den gamle grunnlovsformuleringa. Det er å gi oss tre grunnlover, og det er jeg skeptisk til. Hvis man først vedtar en ny grunnlov, så har man vedtatt en ny grunnlov. Man har ikke den gamle grunnloven å gå tilbake til i tolkningsmonn.

Venstre er også veldig positiv til at man lager en ny-

norsk versjon, sjøl om vi er litt skeptiske til å si at man skal klare det før man har prøvd å klare det.

Så er det sånn at Grunnloven er en lov. Lover dømmes vi ut fra. Bibelen er det ingen som dømmes ut fra. Der er det helt andre makter tillagt å dømme. Så det å bruke Bibelen som sammenligningsgrunnlag i forhold til Grunnloven syns jeg kanskje er litt søkt.

Grunnloven vår hadde hatt godt av en språklig fornyelse, men den hadde hatt godt av en ordentlig revisjon av innhold også. Det forslaget fra Venstre ble nedstemt nesten uten debatt. Vi ser ikke noen grunn til å gjøre bare en språklig fornyelse, hvis man ikke også har en større revisjon samtidig som gjør at alle punktene og alle delene av vår statskikk også hadde kommet med i en sånn revisjon.

Jette F. Christensen (A) [15:53:56]: Grunnloven må vere eit levande dokument i det norske folkestyret. Den norske grunnloven er, som saksordføreren så godt sa det, den nest eldste konstitusjonen i kontinuerleg bruk i verda. Regjeringskonstellasjonen i kontroll- og konstitusjonskomiteen er for at Grunnloven skal sikrast betre tilgjenge, og meiner det er viktig at den gjennomgår ei språkleg endring.

Likevel går me, som representanten Nybakk sa, imot det forslaget som ligg på bordet, og det er av den enkle grunn at når me skal fornye språket i Grunnloven, bør det gjerast på begge målføre. Målføra er likestilte i Noreg på alle måtar, og derfor meiner me at det er uryddig å vedta noko som har den konsekvensen at eit målføre får sin grunnlovsversjon lenge før eit anna. Det er ikkje, som representanten Foss sa, underleg å meine det. Det er riktig.

Forslaget me legg fram, legg opp til at dei nye versjonane blir lagde fram som grunnlovsforslag innan 28. september 2012, og at Stortinget tilstrever å vedta dei to nye utgåvene i jubileumsåret 2014.

Etter så mange år med ein grunnlov i ei språkdrakt som er så langt frå dei offisielle skriftspråka, er det viktigare å oppretthalde likestillinga mellom dei skriftspråka me opererer med, enn å vedta ei endring som kan undergrave den likestillinga.

Under høringa som blei halden, var det ingen av dei kunnige som kunne seie at det er nokon reell fare for at Grunnlovens innhald blir endra ved ein språkleg revisjon ut frå det som er foreslått. Likevel bruker Kristeleg Folkeparti både i innlegget sitt her og i merknads form det som grunnlag for å meine at den gjeldande språkforma bør behaldast. Sidan den grunngevinga er tilbakevist av ekspertar som ei unødvendig bekymring, kva er då dei andre årsakene til at Kristeleg Folkeparti ikkje vil gå inn for forslaget? Juristar og språkeksperter har sagt at omsetjinga lèt seg gjere innan fristen. Juristar seier at det ikkje vil medføre ei endring juridisk. Det er noko av grunnen til at me heldt høring, at me hadde den bekymringa. No fekk me bevis for at det ikkje var nødvendig å vere bekymra. Så eg lurar på om representanten Bekkevold kan kome og fortelje ein gong til om Kristeleg Folkeparti baserer sitt syn på bekymringar som er blitt tilbakeviste.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Slik Stortinget er blitt enig om, går vi til votering i sakene nr. 1 og 2 før vi går videre på dagsordenen.

Dag Terje Andersen gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Vi er nå klare til å gå til votering.

Vi starter med å votere over sak nr. 2. Grunnen til det er at i og med at sak nr. 2 gjelder den språklige endringen i Grunnloven, ville vi, hvis vi gjorde det i omvendt rekkefølge, faktisk stå i fare for å endre Grunnloven rett etter at vi hadde vedtatt endringer. Derfor fastslår vi språkformen først, og innholdet etterpå.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Per Olaf Lundteigen på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- forslag nr. 2, fra Anders Anundsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre

Forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Høyre, lyder:

«Dokument nr. 12:16 (2007–2008) Grunnlovsforslag fra Carl I. Hagen og Finn Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Carl I. Hagen, om språklig fornyelse av Grunnloven – bifalles.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 12:16 (2007–2008) Grunnlovsforslag fra Carl I. Hagen og Finn-Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Carl I. Hagen, om språklig fornyelse av Grunnloven – bifalles ikke.

Presidenten: Det voteres ved navneopprop. Navneoppropet starter med representant nr. 1 fra Oslo.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 95 mot 69 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.13.14)

De 95 representantene som stemte for innstillingen, var: Marit Nybakk, Jan Bøhler, Heidi Sørensen, Marianne Marthinsen, Hadia Tajik, Trine Skei Grande, Håkon Haugli, Akhtar Chaudhry, Karin Yrvin, Hans Olav Syversen, Tore Nordtun, Eirin Sund, Dagfinn Høybråten, Torfinn Opheim, Arne Bergsvåg, Hallgeir H. Langeland, Ingrid Heggø, Erling Sande, Tor Bremer, Terje Aasland, Lene Vågslid, Sigvald Oppebøen Hansen, Geir Jørgen Bekke-

vold, Bendiks H. Arnesen, Anne Marit Bjørnflaten, Tove Karoline Knutsen, Irene Lange Nordahl, Gerd Janne Kristoffersen, Arild Stokkan-Grande, Christina Nilsson Ramsøy, Susanne Bratli, Gunn Karin Gjøl, Jorodd Asphjell, Arne L. Haugen, Heidi Greni, Øyvind Håbrekke, Dag Terje Andersen, Heidi Ørnlo, Steinar Gullvåg, Lars Ege-land, Svein Roald Hansen, Irene Johansen, Thor Erik Forsberg, Wenche Olsen, Line Henriette Hjemdal, Freddy de Ruiten, Kjell Ingolf Ropstad, Kari Henriksen, Dagrun Eriksen, Alf Egil Holmelid, Sverre Myrli, Marianne Aasen, Gunvor Eldegard, Siri Hov Eggen, Rannveig Kvifte Andresen, Are Helseth, Borghild Tenden, Knut Arild Har- eide, Martin Kolberg, Lise Christoffersen, Torgeir Micael- sen, Nina Mjøberg, Per Olaf Lundteigen, Helga Pedersen, Kåre Simensen, Ingalill Olsen, Knut Storberget, Anette Trettebergstuen, Thomas Breen, Olov Grøtting, Tone Me- rete Sønsterud, Karin Andersen, Hilde Magnusson, Dag Ole Teigen, Magne Rommetveit, Laila Dåvøy, Tove Lin- nea Brandvik, Kjersti Toppe, Audun Lysbakken, Jette F. Christensen, Else-May Botten, Tove-Lise Torve, Jenny Klinge, Rigmor Andersen Eide, Tor-Arne Strøm, Anna Ljunggren, Eirik Sivertsen, Janne Sjelmo Nordås, Lillian Hansen, Geir-Ketil Hansen, Torstein Rudihagen, Tore Ha- gebakken, Stine Renate Håheim, Anne Tingelstad Wøien, Aksel Hagen.

De 69 representantene som stemte for forslaget, var: Per-Kristian Foss, Siv Jensen, Ine M. Eriksen Søreide, Mi- chael Tetzschner, Peter N. Myhre, Nikolai Astrup, Ketil Solvik-Olsen, Bent Høie, Solveig Horne, Siri A. Meling, Terje Halleland, Arve Kambe, Bente Thorsen, Åge Star- heim, Bjørn Lødemel, Bård Hoksrud, Torbjørn Røe Isak- sen, Øyvind Korsberg, Elisabeth Aspaker, Robert Eriks- son, Lars Myraune, Per Sandberg, Linda C. Hofstad Helleland, Tord Lien, Anders Anundsen, Svein Flåtten, Per Arne Olsen, Ulf Leirstein, Ingjerd Schou, Jon Jæger Gåsvatn, Vigdis Giltun, Ingebjørg Godskesen, Svein Har- berg, Åse Michaelsen, Peter Skovholt Gitmark, Henning Skumsvoll, Tone Liljeroth, Jan Tore Sanner, Kari Kjøn- aas Kjos, Sonja Irene Sjøli, Hans Frode Kielland As- myhr, Sylvi Graham, Ib Thomsen, André Oktay Dahl, Ulf Erik Knudsen, Trond Helleland, Jørund Rytman, Anders B. Werp, Jan-Henrik Fredriksen, Frank Bakke-Jensen, Per Roar Bredvold, Gunnar Gundersen, Arne Sortevik, Erna Solberg, Gjermund Hagesæter, Øyvind Halleraker, Karin S. Woldseth, Eivind Nævdal-Bolstad, Laila Marie Reiert- sen, Harald T. Nesvik, Elisabeth Røbekk Nørve, Oskar J. Grimstad, Mette Hanekamhaug, Kenneth Svendsen, Ivar Kristiansen, Jan Arild Ellingsen, Torgeir Trældal, Morten Ørsal Johansen, Olemic Thommessen.

Følgende 4 representanter var fraværende: Christian Tybring-Gjedde (forf.), Per-Willy Amundsen (forf.), Eva Kristin Hansen (forf.), Snorre Serigstad Valen (forf.).

Presidenten: Det gjenstår da å votere over forslag nr. 1 fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber Presidentskapet bidra til å få utar- beidet oppdaterte språklige versjoner av Grunnloven på

bokmål og nynorsk. I dette arbeidet skal det legges til grunn at de to versjonene skal være likestilte og at den språklige moderniseringen ikke skal endre realiteten i den gamle (någjeldende) Grunnloven. De nye versjo- nene må foreligge slik at de kan fremmes som grunn- lovsforslag innen 28. september 2012. Stortinget bør tilstrebe å få vedtatt de to nye utgavene i jubileumsåret 2014.»

Presidenten understreker at vi ikke stemmer over et grunnlovsforslag, men et forslag til videre oppfølging tatt inn i innstillingen.

Fremskrittspartiet og Høyre har varslet at de subsidiært støtter forslaget, mens Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de ønsker å stemme imot.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble bifalt med 151 mot 12 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 16.15.22)

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Vi skal nå votere over forslag til end- ringer i Grunnloven vedrørende statskirkeordningen.

Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Hallgeir H. Langeland på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Per Olaf Lundteigen på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 3, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Det voteres alternativt mellom innstillingens I og for- slag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 fra Sosialistisk Venstreparti lyder:

«Dokument nr. 12:2 (2007–2008) – grunnlovsfor- slag fra Øystein Djupedal, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12 og 16 med sikte på å avskaffe Grunnlovens bestemmel- ser om statskirkeordningen og grunnlovsfeste landets statsskikk og menneskerettighetsforpliktelser – § 2 al- ternativ 2, § 4, § 12 og § 16 alternativ 2 – bifal- les.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komi- teens innstillinger til I.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 12:2 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Øystein Djupedal, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12 og 16 med sikte på å avskaffe Grunnlovens bestemmelser om statskirke- ordningen og grunnlovsfeste landets statsskikk og mennes- kerettighetsforpliktelser – samtlige alternativer – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 153 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.16.40)

Presidenten: Forslag nr. 2 fra Senterpartiet lyder:

«Dokument nr. 12:25 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Inger S. Enger, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Anna Ceselie Brustad Moe og Kari Mette Prestrud om endringer i Grunnloven §§ 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke – bifalles.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling til II.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 12:25 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Inger S. Enger, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Anna Ceselie Brustad Moe og Kari Mette Prestrud om endringer i Grunnloven §§ 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Senterpartiet ble innstillingen bifalt med 162 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 16.17.38)

Presidenten: Forslag nr. 3 fra Venstre lyder:

«Dokument nr. 12:20 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Alvhild Hedstein og Gunvald Ludvigsen om endringer i Grunnloven §§ 4 og 16 (om forholdet stat/kirke) – bifalles.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling til III.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 12:20 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Alvhild Hedstein og Gunvald Ludvigsen om endringer i Grunnloven §§ 4 og 16 (om forholdet stat/kirke) – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Venstre ble innstillingen bifalt med 161 mot 2 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.18.26)

Presidenten: Vi skal så votere over innstillingens IV, og siden bifall til dette romertall innebærer at det blir gjort

endringer i Grunnloven, vil det bli votert ved navneopprop.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 12:10 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Torfinn Opheim, Anders Anundsen, Ine Marie Eriksen Søreide, Rolf Reikvam, Dagrun Eriksen, Rune J. Skjælaaen og Odd Einar Dørum om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12, 16, 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke – bifalles.

Presidenten: Navneoppropet starter med representant nr. 11 fra Rogaland.

Votering:

Komiteens innstilling til IV ble bifalt med 161 mot 3 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.26.18)

De 161 representantene som stemte for, var: Arve Kambe, Bente Thorsen, Hallgeir H. Langeland, Ingrid Heggø, Erling Sande, Åge Starheim, Tor Bremer, Bjørn Lødemel, Terje Aasland, Bård Hoksrud, Lene Vågslid, Torbjørn Røe Isaksen, Sigvald Oppebøen Hansen, Geir Jørgen Bekkevold, Bendiks H. Arnesen, Øyvind Korsberg, Anne Marit Bjørnflaten, Elisabeth Aspaker, Tove Karoline Knutsen, Irene Lange Nordahl, Gerd Janne Kristoffersen, Arild Stokkan-Grande, Robert Eriksson, Susanne Bratli, Lars Myraune, Gunn Karin Gjøl, Per Sandberg, Jorodd Asphjell, Linda C. Hofstad Helleland, Tord Lien, Arne L. Haugen, Heidi Greni, Øyvind Håbrekke, Dag Terje Andersen, Anders Anundsen, Svein Flåtten, Heidi Ørnlo, Per Arne Olsen, Steinar Gullvåg, Lars Egeland, Svein Roald Hansen, Ulf Leirstein, Irene Johansen, Ingjerd Schou, Jon Jæger Gåsvatn, Thor Erik Forsberg, Wenche Olsen, Vigdis Giltun, Line Henriette Hjemdal, Freddy de Ruiten, Ingebjørg Godskesen, Svein Harberg, Kjell Ingolf Ropstad, Åse Michaelsen, Kari Henriksen, Peter Skovholt Gitmark, Dagrun Eriksen, Henning Skumsvoll, Alf Egil Holmelid, Sverre Myrli, Tone Liljeroth, Jan Tore Sanner, Marianne Aasen, Kari Kjønaas Kjos, Sonja Irene Sjøli, Gunvor Eldegard, Hans Frode Kielland Asmyhr, Siri Hov Eggen, Sylvi Graham, Rannveig Kvifte Andresen, Are Helseth, Borg-hild Tenden, Ib Thomsen, André Oktay Dahl, Knut Arild Hareide, Martin Kolberg, Ulf Erik Knudsen, Trond Helleland, Lise Christoffersen, Jørund Rytman, Torgeir Micaelsen, Anders B. Werp, Nina Mjøberg, Helga Pedersen, Jan-Henrik Fredriksen, Kåre Simensen, Ingalill Olsen, Frank Bakke-Jensen, Knut Storberget, Anette Trettebergstuen, Per Roar Bredvold, Thomas Breen, Olov Grøtting, Gunnar Gundersen, Tone Merete Sønsterud, Karin Andersen, Hilde Magnusson, Arne Sortevik, Erna Solberg, Dag Ole Teigen, Gjermund Hagesæter, Øyvind Halleraker, Magne Rommetveit, Laila Dāvøy, Karin S. Woldseth, Tove Linnea Brandvik, Eivind Nævdal-Bolstad, Audun Lysbakken, Jette F. Christensen, Laila Marie Reiertsen, Else-May Botten, Harald T. Nesvik, Elisabeth Røbekk Nørve, Oskar J.

Grimstad, Tove-Lise Torve, Jenny Klinge, Rigmor Andersen Eide, Mette Hanekamhaug, Tor-Arne Strøm, Kenneth Svendsen, Anna Ljunggren, Ivar Kristiansen, Jan Arild Ellingsen, Eirik Sivertsen, Janne Sjelmo Nordås, Lillian Hansen, Geir-Ketil Hansen, Torgeir Trældal, Torstein Rudihagen, Tore Hagebakken, Morten Ørsal Johansen, Stine Renate Håheim, Anne Tingelstad Wøien, Olemic Thommessen, Aksel Hagen, Marit Nybakk, Per-Kristian Foss, Siv Jensen, Jan Bøhler, Heidi Sørensen, Ine M. Eriksen Søreide, Marianne Marthinsen, Hadia Tajik, Trine Skei Grande, Michael Tetzschner, Håkon Haugli, Peter N. Myhre, Akhtar Chaudry, Karin Yrvin, Nikolai Astrup, Hans Olav Syversen, Ketil Solvik-Olsen, Tore Nordtun, Bent Høie, Solveig Horne, Eirin Sund, Dagfinn Høybråten, Siri A. Meling, Terje Halleland, Torfinn Opheim og Arne Bergsvåg.

De 3 representantene som stemte mot, var: Per Olaf Lundteigen, Kjersti Toppe og Christina Nilsson Ramsøy.

Følgende 5 representanter var fraværende: Svein Gjelsesteth (forf.), Christian Tybring-Gjedde (forf.), Per-Willy Amundsen (forf.), Eva Kristin Hansen (forf.) og Snorre Serigstad Valen (forf.).

Sak nr. 3 [16:26:54]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om endringer i kirkeloven m.m. (Innst. 292 L (2011–2012), jf. Prop. 71 L (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke gis anledning til replikkordskifte.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er representanten Svein Harberg, som er sakens ordfører. Presidenten ber om at det blir ro i salen, sånn at vi kan høre hva saksordføreren har å si i sakens anledning.

Svein Harberg (H) [16:27:50] (ordfører for saken): Det er en spennende dag med spennende debatter, og det er riktig og viktig at de vedtak vi gjør i Stortinget i dag, er gjenstand for debatt.

Den saken vi nå behandler, begrenser seg i all hovedsak til å være en konkret oppfølging av de grunnlovsendringene vi nettopp har vedtatt, men den er også viktig som oppfølging av den delen av avtalen mellom de politiske partiene fra 2008, stat–kirke–forliket, som ikke klargjøres i grunnlovsvedtakene.

Først av alt vil jeg takke mine kolleger i komiteen for et særdeles konstruktivt og godt samarbeid. Forliket som lig-

ger til grunn, er et godt grunnlag, men det er åpenbart rom for forskjellig vektlegging og presisering. Når komiteen i dag legger fram en felles merknad og innstilling, er det et resultat av at alle har bidratt – kjempet for noen punkter og vært raus på andre.

Dette viser at det er relativt stor enighet om hvilke konsekvenser de vedtatte endringene må få for organiseringen av Kirken, og hvilket forhold vi som politikere skal ha til Kirken. Det håper jeg Den norske kirke ser som en tillits-erklæring fra et samlet politisk kollegium. Samtidig er det med på å understreke en sterk bestilling til Kirken når det gjelder indre organisering og demokrati og oppgaven som folkekirke. Det skal bli spennende å følge den utviklingen videre.

Når Kirken nå skal tydeliggjøres og få en friere stilling som trossamfunn, utfordrer det både Kirken og det politiske miljø på hvordan en i framtiden skal ha dialog, og med hvem. Kirken skal ikke lenger lete etter svar hos departementet, statsråden eller Stortinget i spørsmål som dreier seg om utviklingen av trossamfunnet og de indre anliggender. Den må etablere gode, sterke og demokratiske ordninger som grunnlag for egen meningsdanning og egne beslutninger. Politikerne kan ikke lenger springe til statsråden og beklage seg når de ikke er fornøyd med Kirkens avgjørelser, men må bruke de kirkelige instanser til å ta opp slike spørsmål. Det er vel ingen tvil om at begge parter sammen må finne den gode balansen. Vi som politikere har imidlertid uavhengig av dette et ansvar for å legge til rette for og gi politiske signaler i livssynspolitikken, overfor Kirken og overfor andre tros- og livssynssamfunn.

Komiteen slutter seg til de endringer som foreslås i saken, og er glad for at ordningene som nå foreslås, er i tråd med det Kirken selv har ønsket. En viktig endring er at ansettelse av proster legges til bispedømmerådene, og ansettelse av biskoper legges til Kirkerådet. Kirken må etablere gode og demokratiske ordninger rundt dette. En konsekvens av at Kirken som trossamfunn overtar ansvaret for å ansette sine ledere selv, er at de får et helhetlig ansvar i lærespørsmål. Kravet om at statsråden skal være medlem av Kirken, faller dermed også naturlig bort. Det må likevel presiseres at det er fullt mulig for kirkestatsråden og andre statsråder å være medlem i Den norske kirke.

En av hovedutfordringene Kirken har fått, er å skape et reelt demokrati i organisasjonen. Kirken ønsker dette velkommen og har lagt det til grunn for arbeidet sitt. Det er likevel ikke til å legge skjul på at valg til de kirkelige organer fortsatt er en utfordring. Ny ordning for valg av medlemmer til menighetsrådet er prøvd ut to ganger, og det samme er ordningen med valg av deler av medlemmene i bispedømmerådet. Det synes å være stor enighet om at disse valgene fortsatt ikke fungerer godt nok. Det positive er at valgdeltagelsen har økt betraktelig. Det er fortsatt, spesielt som ved valg til bispedømmerådene i 2011, altfor mange stemmer som blir forkastet på grunn av feil på stemmeseddelen. Dette må ordnes før en kan si at en tilfredsstillende valgordning er på plass. Det samme gjelder behovet for langt større grad av reell valgmulighet ved valg til menighetsrådet – et valg som mange steder hadde lister som ikke gjorde det mulig å velge inn eller vekk kan-

didater. Komiteen er tydelig på at disse utfordringene må løses for at forliket skal være oppfylt, og fremmer derfor et konkret forslag om at det må etableres en dialog mellom forlikspartnerne, Kirken og regjeringen for å få på plass en ny og god ordning snarest, og slik at dette kan behandles i denne stortingsperioden.

Et reelt og levende demokrati er også avhengig av en hverdag der medlemmene i Kirken opplever mulighet for å ta opp saker de vil ha behandlet, og mulighet til å gi uttrykk for sine meninger. Kirken bør derfor bygge en kultur som ivaretar dette. Det er også viktig for funksjonen som folkekirke at Kirken er til stede der folk er.

Dette er en viktig dag både for Norge som stat og for Kirken som organisasjon. I den enkelte menighet vil det ikke oppleves store endringer, men jeg håper og tror at Kirken får inspirasjon til å videreutvikle et levende, aktivt og tydelig trossamfunn, at de vil utvikle seg selv i dialogen med innbyggerne, og at de skaper en levende og aktiv folkekirke.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Marianne Aasen (A) [16:33:06] (komiteens leder): Som saksordføreren nylig sa: Dette er en oppfølging av de vedtak vi for litt siden gjorde. Saksordfører Svein Harberg redegjorde kort og greit for de konsekvensene det har.

Jeg vil starte med å takke ham for en solid jobb, med både det for øye å få på plass de nødvendige lovendringer som følge av grunnlovsendringene, og – ikke minst – med å sikre enstemmighet i komiteen. Der har representanten Harberg gjort en god jobb. Men jeg vil også takke resten av komiteen for et godt samarbeid, og for at alle har vært innstilt på å komme i mål samlet. Alle har vært konstruktive når det gjelder de endringene i loven som har vært nødvendige. Det var elementer der som ikke var avklart fra forrige storting, for i motsetning til kirke-, utdannings- og forskningskomiteen som var i forrige periode – som jo gjorde hovedjobben når det gjaldt kirkeforliket – har vi hatt lite handlingsrom når det gjelder grunnlovsendringene, men vi har hatt et handlingsrom når det gjelder denne kirkeloven. Men vi har klart å komme godt i mål på det, synes jeg, og da har alle jobbet veldig godt sammen.

Det som vi ennå ikke har konkludert med, men som vi har et forslag om, er ny valgordning. Vi er ikke i mål; vi vet ennå ikke hva det eksakt vil bli. Men alle ønsker økt valgdeltagelse, alle ønsker færre forkastede stemmer, og vi ønsker alle at folk skal oppleve at de har reelle valgmuligheter. Derfor er det viktig for oss å vise til at vi, når demokratireformen nå skal fullføres, trenger at regjeringen kommer med et nytt forslag til valgordning. Det er viktig da at både Kirken selv og forlikspartnerne inkluderes i det arbeidet.

Vi følger jo da, som saksordføreren sa, Kirkemøtes anbefalinger rundt utnevning av biskoper og utnevning av proster, og også dette med at ordningen med kirkelig statsråd oppheves. I kriser – det kan oppstå situasjoner hvor Kirken er uenig med seg selv, det er uenighet, det er en stor organisasjon – er det Kirken selv som avgjør hvor-

dan den skal håndtere teologiske spørsmål gjennom biskoper eller andre organer, om så gjennom Lærenemnda, om nødvendig.

Så ser jeg fram til å jobbe videre med dette med demokratispørsmålet det neste året. Jeg tror at Kirkens suksess framover vil henge nøye sammen med akkurat det, for det er her legitimiteten til Kirken ligger, i tillegg til den viktige jobben som gjøres for alle medlemmene i hverdag og til fest.

Bente Thorsen (FrP) [16:36:21]: Først vil jeg takke saksordføreren for godt arbeid. Dette er fremdeles en historisk og, for mange, en gledens dag. Det er stor enighet mellom de ulike politiske partiene om at de forutsetningene som lå til grunn for det såkalte kirkeforliket, stort sett er innfridd. En av forutsetningene i forliket består i endringer i gravferdsloven, slik at ulike minoriteter konkret ivaretas i forbindelse med gravferd, samtidig som dagens lovgivning på området videreføres. Dette er imøtekommet. Demokratireform i Kirken er i stor grad innfridd. Utfordringene ligger i hvilken valgordning som skal praktiseres, og hvordan ordningen skal praktiseres, ved gjennomføring av kirkevalg.

Det er behov for en grundig gjennomgang av hvordan dette kan gjøres bedre enn etter dagens ordning, som medførte at mange stemmer ble forkastet. Gjennomføring av kirkevalg skal derfor avklares sammen med kirkelige organer, og det skal arbeides videre med utformingen av valgreglene. Stortinget ber om å få behandlet saken i løpet av våren 2013.

Fremskrittspartiet har forventninger til at alle involverte parter stiller med et åpent sinn og kommer fram til en demokratisk valgordning som er gjennomførbar, og som ivaretar medlemmenes avgitte stemmer.

Fremskrittspartiet mener at de grunnlovsendringene som vi har vedtatt i dag, gir enda større mening til betegnelsen «folkekirke», som vi i mange sammenhenger bruker om Den norske kirke. I denne sammenheng skal vi vedta endringer i kirkeloven som følge av grunnlovsendringene. Fra i dag av skal det ikke være politikere som avgjør hvem som skal være Kirkens biskoper. Kirken skal selv, gjennom demokratiske prosesser, endelig få ansette sine ledere.

Det religiøse innholdet i Kirken skal heller ikke lenger være statens oppgave.

Forliket er tydelig på at det fortsatt er statens ansvar å finansiere Kirken som trossamfunn og understøtte andre tros- og livssynssamfunn på lik linje. Til det siste punktet er det det å si at andre tros- og livssynssamfunn har blitt støttet av staten i mange, mange år. Denne likebehandlingen blir nå grunnlovfestet i en ny § 16.

Den nye paragrafen understreker også at verdigrunnlaget forblir vår kristne og humanistiske arv.

Det er ikke til å komme fra at Kirken har vært utsatt for politisk overstyring ved utnevning av biskoper og når det gjelder andre kirkelige anliggender. Denne overstyringen blir det så godt som slutt på nå. Endelig skal Kirken som trossamfunn få litt av den samme muligheten som andre frikirkelige trossamfunn har til å være herre i eget

hus, samtidig som vårt kristne verdigrunnlag blir ivaretatt i Grunnloven.

Fremskrittspartiet ser på disse historiske endringene som gjøres i dag, som viktige og gode skritt på veien til å frigjøre Kirken ytterligere.

Fremskrittspartiet deler ikke synet til dem som mener at disse endringene svekker Norge som kristen nasjon, og at korset vil måtte forsvinne fra flagget vårt. Med den debatten som har vært i forkant av dette, og det vi nå vedtar, har Fremskrittspartiet tvert imot tro på at det vi fram til nå har kjent som statskirken, vil bli forandret til en enda mer åpen, inkluderende, selvstendig og demokratisk folkekirke når den nye loven blir satt i verk.

Det er også verdt å merke seg at Kirken selv er enig i og ønsker de endringene som vi har vedtatt i dag, og de vi skal vedta senere i dag. Dette borger for at Kirken er seg sitt ansvar bevisst når det gjelder å utvikle folkekirken ytterligere.

Aksel Hagen (SV) [16:40:53]: Det er krevende å tilhøre et parti som ynder å kalle seg barnehagepartiet, for hvis en representant sier at nå må jeg hente ungene mine i barnehagen, så må vi som ikke har noen unger å hente i barnehagen, delta i debatten her i Stortinget.

Nå har jeg en fortid i kirke, utdannings- og forskningskomiteen som gjør at det er artig å stå her og kunne bli med på denne viktige implementeringen av de endringene i Grunnloven som vi gjorde for bare noen minutter siden.

Dette har vært, og vil bli, krevende, for utgangspunktet er et forlik, et forlik med en tekst som er veldig politisk. Da oppstår det jo tolkningsproblemer, særlig når mange av oss som skal tolke dette, ikke har vært med på å skrive den samme teksten. Slik sett er jeg også imponert over at en her klarte å komme fram til enighet. Det er så viktig at all den tvilen og kanskje det uavklarte og motsetningsfylte som lå i den teksten, har blitt tolket på en slik måte at en har beholdt enigheten.

Prisen en da har betalt, er vel kanskje at en er kommet litt forsiktig og konservativt ut. Hadde en gått litt tøffere til verks og – skal vi si – vekt opp noen av debattene man sikkert hadde her i sin tid, da en snekret seg fram til det forliket, ville sikkert prisen vi hadde betalt her i dag, vært uenighet. Det er veldig fint at vi ikke starter med nettopp uenighet i det viktige arbeidet som nå ligger framfor oss.

Det er viktig at vi politikere ikke slipper taket. Det er noen implementeringer og endringer som vi skal fortsette med. Det er veldig viktig, som mange understreket på en god måte tidligere i dag, at i et moderne samfunn skal tros- og livssynsspørsmål spille en stor rolle. Det tror jeg samfunnet er veldig tjent med. Det er viktig for de fleste av oss som medlemmer av samfunnet. Det er en veldig viktig del av den kulturelle infrastrukturen i et moderne samfunn vi her prater om. Jeg har lyst til å legge inn også et tredje element, som går på at tros- og livssynsorganisasjoner kan bidra på en veldig god måte i samfunnsdebatter, noe som gjør at de blir langt mer etisk og moralsk fundert enn når bare vi vanlige politikere kjører samfunnsdebatter. Ikke minst har jeg sjøl blitt veldig imponert over

Kirken i det siste, over hvordan den deltar i mange viktige debatter.

I og med at jeg nå står litt på utsida, kan jeg kanskje i særlig stor grad gratulere dem som fullførte dette løpet og kom fram til de forslagene som foreligger her. Så skal vi alle ønske hverandre lykke til videre med implementeringen – i retning av en større frihet for Den norske kirke til å styre i eget hus.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [16:44:25]: De endringene som vi nå foretar i kirkeloven, kommer som en direkte konsekvens av de grunnlovsendringene som vi akkurat har debattert og vedtatt.

Det var en forutsetning for kirkeforliket at det ble gjennomført en demokratireform som skulle gi medlemmene i Den norske kirke større innflytelse. Evalueringsutvalget gjennomgikk reformen og kom fram til at tre av fire punkter i reformen var oppfylt.

Det som ikke var tilfredsstillende, var valgordningen. Den fungerte ikke godt i 2009, og den fungerte faktisk enda dårligere i 2011.

Valgordningen sviktet på flere punkter:

Til menighetsrådsvalget var det overskytende kandidater, altså flere kandidater enn det som skal velges til fast plass eller varaplass, i kun 48 pst. av menighetene i 2009, og i 42 pst. av menighetene i 2011.

For valgernes valgmuligheter er dette åpenbart en betydelig svakhet ved kirkevalgene, og utviklingen har gått i feil retning i løpet av demokratireformen. Det var også færre kandidater totalt som var nominert i 2011, sammenlignet med i 2009.

Manglende reelle valgmuligheter var størst for bispedømmerådsvalget. Den mest åpenbare svakheten var den høye andelen forkastede stemmer ved bispedømmerådsvalget, på hele 9,2 pst. Med et slikt omfang kan det ikke utelukkes at dette har gått ut over særlige grupper velgere, som dermed har fått mindre innflytelse på valgresultatet. Blant annet er andelen forkastede stemmer mye høyere i små sokn enn i store.

Preferansevalgene var vanskelig å forstå. Det var manglende informasjon om kandidatene, det var vanskelig å forstå hvordan man skulle krysse av, og resultatet ble at over 30 000 stemmer ble forkastet. De som ble valgt inn til bispedømmene i fjor, har i hovedsak etternavn som begynner på bokstavene fra A til D. Heter du Wøien, skulle det altså godt gjøres å bli valgt inn i bispedømmerådet i fjor.

Det betyr at også Kirkemøtet får en sammensetning som er alfabetavhengig. For Senterpartiet har dette vært spesielt alvorlig, siden det er Kirkerådet som nå skal overta funksjonen som ansettelsesorgan for biskoper. Det er derfor av avgjørende betydning at votumet bak det organet som skal utpeke Kirkens øverste ledere, gjenspeiler og ivaretar majoriteten og bredden blant kirkemedlemmene.

I tillegg til dette står det i kirkeforliket at det er en forutsetning at det skal «gjennomføres en demokratireform». Ikke nok med det, men valgordningen skulle vedtas før grunnlovsendringene skulle tre i kraft. Dette har ikke skjedd – nettopp fordi valgordningen ikke har vært god nok.

Dette har vært et av Senterpartiets viktigste ankepunkt, slik jeg redegjorde for i mitt innlegg tidligere i dag. Når så Senterpartiet i dag likevel går inn for endringer i kirkeloven, er det fordi flertallet i Senterpartiets gruppe har gått inn for å stemme for de grunnlovsendringene som lå i kirkeforliket.

Et annet springende punkt for Senterpartiet er derfor at det er Stortinget som skal vedta valgordningen i Kirken, men dette skjer altså *etter* at grunnlovsendringene er vedtatt. Skulle vi ha fulgt kirkeforliket til punkt og prikke, skulle valgordningen strengt tatt vært på plass nå.

Som nevnt innledningsvis er endringene i kirkeloven en konsekvens av de endringene som nå gjøres i Grunnloven, og som endrer myndighet og bindinger mellom Kirken og staten. Det fordrer overføring av myndighet og ordninger som ivaretar den nye kirkeordningen.

Dagrun Eriksen (KrF) [16:48:07]: Dette er oppfølgingen av de historiske vedtakene vi nettopp har gjort. Jeg koster på meg en gratulasjon til hele Stortinget både for prosessen som ledet fram til grunnlovsvedtakene, og også for denne oppfølgingen i kirkeloven, som er en nødvendig konsekvens for ikke å skape et lovtomt rom.

Demokrati og valgordninger er et av hovedelementene i denne saken. Jeg vil minne om at det var ikke valgordningen i seg selv som lå som kriterium, men det var det å ha reelle valgmuligheter. Når en del representanter, både i den tidligere debatten og i denne debatten, bruker litt sterke ord om at en del stemmer ble forkastet, vil jeg si at det var nettopp fordi Kirken prøvde å legge opp til at man skulle ha reelle valgmuligheter, at velgerne *måtte* gjøre endringer og sette seg inn i hvem kandidatene var. Da var det noen som hadde misforstått det, som ikke hadde gjort endringer, og dermed ble stemmene forkastet.

Det ga oss en erfaring, for det var for å tilfredsstille det politiske miljøet etter kirkevalget i 2009 at man faktisk kom opp med endringer, og de endringene resulterte ikke i gode løsninger. Derfor er det sånn i dag at vi vedtar ikke en valgordning først. Nå er det viktig at Kirkens organer får ro og tid til å tenke gjennom hvordan de praktisk kan få løst dette med valgordning på en best mulig og hensiktsmessig måte, sånn at den ordningen som vedtas, har en større robusthet enn den som Kirken sist ble presset til å gjennomføre ganske raskt.

Jeg har lyst til å gi honnør til Den norske kirke for hvordan de på kort tid har klart å gjennomføre to valg med ganske omfattende regelendringer og omfattende systemer som ble endret.

Den andre saken som også er en naturlig oppfølging av kirkeforliket, er tilsetting av biskoper og proster. Det er naturlig – og Stortinget slutter seg til Kirkens anbefalinger – at det legges til de demokratisk styrte organene, dvs. at ansettelse av biskoper legges til Kirkerådet, mens nærmere regler fastsettes av Kirkemøtet – og prost skal tilsettes av bispedømmet.

Her har jeg lyst til å minne statsråden og andre om at det er ganske mye kompetanse som finnes i departementet, som har utført disse ansettelsene til nå. Og statsråden må se på om man må tilføre både kompetanse og midler for at

dette skal gjennomføres på en god og ordentlig måte, som sikrer Kirkens egen bestemmelsesmyndighet, men også at det finnes en kompetanse til disse ansettelsene.

Så til det siste punktet som har vært viktig, og som handler om krav til statsrådets kirkemedlemskap. Noen vil synes det er rart at man i Stortinget har sagt at det ønsker man ikke. Det handler om at ved tvist, særlig ved avskjedsaker, vil det kunne være lærespørsmål som blir implisert i saken. Da vil det være statsråden som skal gjennomføre den saken på vegne av staten. Det er viktig for komiteen, og det har vi understreket, at ved tvist om lærespørsmål er det Kirken selv som må komme med råd – enten den lokale biskop, ansvarlig kirkelig organ eller om nødvendig Lærenemnda. Det betyr at Den norske kirke i større grad enn tidligere må ta avgjørelser i lærespørsmål. Det er begrunnelsen for at vi ønsker å løse på kravet om medlemskap for statsråd, slik at det ikke skal være tvil om hvor mandatet til å avgjøre lære, legges. Men det at en statsråd har kirkemedlemskap og ansvar for Den norske kirke, er kanskje ikke så klokt. Her handler det om hvor stort mandat man får, og ved et krav blir det et større mandat.

Jeg anbefaler den enstemmige innstillingen, og jeg anbefaler Kristelig Folkepartis gruppe å støtte helhjertet opp om den. Jeg registrerer at vi kommer til å få stor tilslutning også i denne saken.

Trine Skei Grande (V) [16:53:24]: Det er en grunn til at vi i den forrige debatten hadde 30 minutters taletid, og i denne debatten 5 minutter. Vi har tatt opp alle de store, prinsipielle temaene. Jeg har bare lyst til å kommentere noen ting. Det ene gjelder demokrati.

Som jeg sa i den forrige debatten, tror jeg at demokratiet vil fungere når makten kommer inn i demokratiets strukturer, for det vil mobilisere. Det som er viktig, som jeg mener er Kirkens utfordring, og ikke politikernes utfordring, er å lage valgsystemer som både mobiliserer og gjør det enklere å være velger, uten at vi ønsker oss det svenske systemet med partilister, som de har ved kirkevalg.

Det som er vår oppgave, sammen med Kirken, er å sørge for å ha valgordninger som sikrer for bredden – den brede folkekirken som flertallet i Stortinget ønsker å ha, som kan ha meninger, men som også har stor bredde, og som gjør det mulig for meg å være medlem, men også for dem som har sendt meg mail de siste dagene, som jeg føler at jeg kanskje ikke står nærmest.

Det som er viktig, er at valgsystemene ikke gjør det mulig for én fløy å kuppe valgene. Poenget med demokrati er, som vi alle vet, ikke at flertallet har makten, men at mindretallet til enhver tid har noe å si. Det kunne være et godt poeng for dagens regjering, ja.

Så til det siste poenget, som gjelder statsråden. Jeg mener at dette punktet er et av de punktene som viser at vi ikke er i mål med det vi gjør i dag. For oss i Venstre var dette et veldig viktig skritt i riktig retning. Men forholdet mellom statsråd, ansatte og det at vi kan komme i en situasjon der statsråden skal sitte og avgjøre lærespørsmål, at det er en tenkt situasjon med dagens lovverk, betyr at vi

ikke er i mål. Det betyr at antakeligvis kommer Venstre til å fremme lovforslag på dette området framover også. Jeg mener det burde være soleklart at det ikke er en regjeringens oppgave å avgjøre lærespørsmål og å avsette prester som bryter med de lærespørsmålene. Så det er en politisk oppgave å finne gode systemer for det. Det er også en konstitusjonell oppgave for oss å jobbe videre med en grunnlov som gjør at vi ikke får statsråder som kan komme i den situasjonen.

Etter i dag er det ikke bare viktig å ha en statskirkepolitikk, det er ikke lenger viktig for partiene, men det er viktig for partiene å ha en kirkepolitikk og en religionspolitikk i programmene sine. Jeg tror kanskje at de politiske programmene kommer til å bli annerledes etter votingene i denne salen, for det er andre utfordringer politiske partier må ta inn over seg.

Statsråd Rigmor Aasrud [16:56:35]: Forrige gang Stortinget behandlet kirkeordningsspørsmål på tilnærmet like bred basis som i dag, var i 1980. Da drøftet Stortinget meldingen om stat og kirke, som var utarbeidet på grunnlag av Sivertsen-utvalgets utredning, som kom i 1975. Stortinget hadde i 1970 selv nedsatt dette utvalget «til å vurdere det statskirkelige system i sin helhet slik det er utformet» i Norge, som det het i mandatet.

Som et signal for de kommende kirkeordningsreformene sluttet stortingskomiteen seg i 1980 til regjeringens anbefalinger i St.meld. nr. 40 for 1980–81 om stat og kirke. Konklusjonen var at en da ikke så grunnlag eller behov for å endre grunnlovsbestemmelsene, slik Sivertsen-utvalget hadde foreslått, men at en i stedet ville gå til «yttergrensene» for en forsvarlig forståelse av muligheten for desentralisering og delegasjon». Signalet var klart: Grunnlovens rammeverk skulle bli stående, men innenfor disse rammene skulle Den norske kirke gis større selvstendighet og råderett.

Behandlingen den gangen la dermed et grunnlag for omfattende reformer i kirkeordningen, og det ble gjennomført viktige reformer i årene som fulgte: Kirkemøtet ble etablert. Tilsettingsmyndigheten for menighetsprester ble overført til bispedømmerådene. De kirkelige organene på sentralt og regionalt nivå fikk statlig økonomistyringsmyndighet. Og liturgimyndigheten ble delegert til Kirkemøtet.

I dag har Stortinget gitt et nytt signal på det kirkepolitiske området – et signal om at den skrittvis reformlinjen når det gjelder Den norske kirke, skal videreføres, og den kan nå videreføres innenfor mer åpne rammer, som de nye grunnlovsbestemmelsene fastlegger.

Det kan være ulike syn på om vi nå befinner oss ved den yttergrensen Stortinget så for seg i 1980. Det som likevel er helt klart, er at Grunnlovens nye bestemmelser gir et nytt grunnlag for videre selvstendigjøring av Den norske kirke, og at bestemmelsene legger mindre bastante rammer for en slik videre utvikling.

Som i 1980 legger Stortinget i dag et grunnlag i form av noen førende prinsipper for den framtidige kirkepolitikken, og for tros- og livssynspolitikken mer generelt.

Vedtakene som også er gjort i dag, utløser ikke umid-

delbart store praktiske endringer, men det gir behov for noen endringer i kirkeloven for å overføre tilsettingsmyndighet for biskoper og proster til henholdsvis Kirkerådet og bispedømmerådene. Det er den tydeligste og mest praktiske nyordningen, men det er en ordning som Den norske kirke er godt kjent med. De har jo gitt sine innstillinger i mange år.

Jeg vil sammen med de kirkelige organene samarbeide om utforming av de nye valgreglene. Jeg har merket meg at kirkekomiteen kommer med et forslag og et anmodningsvedtak om nettopp det. Det innebærer at en sak om valgordning for Den norske kirke vil bli fremmet i vårsesjonen 2013.

Som jeg var inne på, tror jeg at de nye grunnlovsbestemmelsene legger et nytt prinsipielt grunnlag for kirkepolitikken. Det er fire grunnpilarer som jeg tror blir viktige:

For det første til det som er omtalt i Grunnloven §§ 2 og 16, der det i § 2 heter at «Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv.» Og det som står i ny § 16: «Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk Kirke, forbliver Norges Folkekirke ...». Det viser at vi tar vare på det som har vært, samtidig som vi også peker framover.

Den andre grunnpilaren for kirkepolitikken er den nye § 16, der det heter: «Nærmere Bestemmelser om dens Ordning fastsettes ved Lov.» Det innebærer at i det minste de grunnleggende bestemmelsene om Kirkens organisering fortsatt skal fastsettes i lovs form.

Den tredje grunnpilaren for kirke-, tros- og livssynspolitikken er den nye grunnlovsbestemmelsen som sier at alle skal «understøttes paa lige Linje». Jeg leser det som et signal om at staten fortsatt skal føre en aktiv og støttende tros- og livssynspolitik, og at staten vil ta det økonomiske ansvaret for at Den norske kirke kan ivareta sine oppgaver som folkekirke. Staten skal gjøre dette i respekt for Den norske kirkes karakter som trossamfunn.

Den fjerde grunnpilaren er ikke omtalt i Grunnloven, men da tenker jeg på at vi må ha brede, politiske forlik også om det som kommer senere. Det tror jeg blir viktig.

Jeg vil benytte anledningen her i dag – fra denne talerstolen – til å takke for et godt og konstruktivt samarbeid med partiene på Stortinget og med Den norske kirke om denne saken. Noen saker fortjener å bli løftet over de politiske skillelinjene – forholdet mellom staten, Kirken og de øvrige tros- og livssynssamfunnene er et sånt spørsmål.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [17:01:52]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner, Trond Helleland, André Oktay Dahl og Frank Bakke-Jensen om forsterket innsats mot hat og ekstremisme (Innst. 247 S (2011–2012), jf. Dokument 8:42 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvalt-

ningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Håkon Haugli (A) [17:02:56] (ordfører for saken): Knappt 300 meter herfra pågår rettssaken etter terrorangrepene 22. juli. I dag vitner flere av de ungdommene som ble rammet. Det har erfart – på verst tenkelige måte – at politisk ekstremisme ikke er noe abstrakt, men en reell trussel mot enkeltmennesker og mot grunnvoller i det norske samfunn.

Angrepene 22. juli kom ikke utenfra. Gjerningsmannen vokste opp i Norge – hans verdensbilde og hans holdninger er herfra, og de er ikke unike. De holdningene Anders Behring Breivik har uttrykt, kan man også finne andre steder, ikke minst på ulike nettsted. Samtidig er hans ekstremisme bare én av mange former for ekstremisme i det norske samfunn. Alt hat, all ekstremisme må forebygges og bekjempes.

Før jeg går til innstillingen vil jeg takke kommunalkomiteens medlemmer for måten dette forslaget er behandlet på. Det kunne lett blitt en konkurranse om hvem som er mest imot hat og ekstremisme, men ble heldigvis det motsatte: Vi står stort sett sammen i forståelsen av utfordringene, og når vi peker på mulige tiltak.

En samlet komité mener det er et problem at vi ikke kjenner det reelle omfanget av hatkriminalitet i Norge. Vi slutter oss også til de vurderingene Den særskilte komité gjorde av behovet for å styrke arbeidet overfor personer som ønsker å forlate ekstreme og radikaliserede miljøer. Vi er også enige om at kunnskap om hat og ekstremisme er viktig, om behovet for å kartlegge holdninger til ulike minoritetsgrupper og om å understreke det viktige arbeidet som gjøres i frivillige organisasjoner og trossamfunn.

Forslagsstillerne la opprinnelig fram ti forslag. Jeg går ikke inn på alle, men konstaterer at Høyre i dag opprettholder to av disse, og at Kristelig Folkeparti støtter ett. Når Aftenposten i dag skriver at Høyre ber Stortinget vedta ti forslag, er altså det feil.

Forslaget som Høyre og Kristelig Folkeparti står sammen om, etterlyser et «tydeligere mandat» til offentlige etater som skal gjøre fakta om innvandring tilgjengelig for offentligheten. IMDi, UDI og UNE publiserer jevnlig informasjon om innvandring og integrering. Det samme gjør Statistisk sentralbyrå. Vi har nylig fått to offentlige utredninger på feltet: Kaldheim-utvalget og Brochmann-utvalget. Arbeiderpartiet er enig i at fakta er veldig viktig i innvandrings- og integreringsdebatten, men vi mener etterlysningen av et tydeligere mandat er unødvendig og plasserer ansvaret feil. Utfordringen er ikke mangel på informasjon.

Det andre forslaget, som Høyre står alene om, gjelder

etablering av et 22. juli-senter. Det er ingen tvil om at det som skjedde i fjor, vil forme det norske samfunn. Det vil komme monumenter for å minnes det som skjedde, og dem som ble rammet. Det vil bli forsket, og det vil bli formidlet til nye generasjoner hva et åpent demokrati er, og hvilke idealer som ble angrepet. Kanskje er etablerte forskningsinstitusjoner best egnet til å se sammenhenger? Kanskje er det andre måter å formidle på enn gjennom et nytt senter? Vi støtter ikke Høyres forslag i dag, men måten Norge skal minnes og lære av 22. juli vil bli tema igjen, og fra Arbeiderpartiets side er vi åpne for å vurdere hvordan det best kan gjøres.

Terror og voldshandlinger kan aldri forebygges gjennom justispolitiske tiltak alene. Beredskap er viktig, og vi skal ikke være naive. Men vi kan ikke nedkjempe ekstremisme med piggrådgjerd, skuddsikre vinduer og barrierer. Vi må imøtegå det som er motivasjonen for terror: ekstreme holdninger.

Ikke alle ekstremister er terrorister, men alle terrorister er ekstremister. Å bekjempe handlingene uten å gå løs på holdningene, er umulig. Å sensurere, vike unna, latterliggjøre eller kreve at folk legger bånd på seg, er ikke svaret. Om ekstremister bare diskuterer med ekstremister og ellers utestenges, får de sine virkelighetsbilder bekreftet. Det vil alltid finnes en krok som er mørkere, hvor folk kan finne likesinnede. Det kan gå galt. Ekstreme ytringer kan ikke ties i hjel, de må tales i hjel. Å avlive myter og konspirasjonsteorier handler om å delta i den åpne – og iblant ubehagelige – debatten med saklige argumenter.

Jeg vil takke forslagsstillerne for at de har bidratt til at vi får en viktig debatt om hvordan vi best bekjemper ekstremisme – inn i stortingsalen. Debatten avsluttes ikke her i dag. Den må tas på nytt og på nytt – her og mange andre steder.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [17:07:25]: Som saksordfører var inne på, har det vært stor enighet rundt saken og om hvordan man skal se på og angripe denne saken.

Saksordføreren var også inne på de hendelsene som skjedde 22. juli, og den rettssaken som foregår like borti gaten her. Det er også viktig å merke seg at i forbindelse med den saken dreide det seg om en enkeltperson. Det vil være enklere å bekjempe slike miljøer hvis de har gruppert seg og hvis det er grupperinger som står fram offentlig med sine syn, og som vi på forhånd vet har holdninger som kan være ekstreme. Når det gjelder enkeltpersoner, vil det være mye vanskeligere å oppdage det, det vil være mye vanskeligere å finne det ut på forhånd, og det vil være mye vanskeligere å gjøre tiltak mot det. Politiet gjør en jobb – en god jobb også – med å følge med på hva som skjer i samfunnet, og har mye av de ekstreme miljøene under kontroll. Det gjelder høyreekstreme miljøer, men også miljøer blant ekstreme islamister, som har holdninger som vi helst ikke vil ha i Norge. Men som sagt, enkeltpersoner er det kanskje mye vanskeligere å gjøre noe med og få tatt på forhånd.

Det som er viktig, og som også saksordføreren var inne på, er de hatefulle ytringene som skjer i det offentlige rom. Da er spørsmålet: Hva er det som forårsaker hat og ekstremisme? Hvorfor er det noen som hater så sterkt, og som

hater så sterkt at de tyr til ekstreme handlinger? Hva er det som får dette voldsomme hatet og de ekstreme holdningene til å få utløp i slike handlinger som vi så den 22. juli, men som vi også har sett har blitt foretatt av andre rundt omkring i verden? Jeg tror ikke det finnes noe enkelt svar på det. Det er kanskje lett å konkludere med at de som har disse holdningene, er, som vi sier på totning «skvær gærne», men jeg tror egentlig ikke det er det som gjør det heller. Jeg tror de har noen grunnholdninger som er langt fra det som er den etablerte normalen blant befolkningen. Da er det også viktig, som saksordføreren også var inne på, å ta den debatten, å være med i den debatten, og å debattere det i det offentlige rom. Det hjelper ikke å tie det i hjel. Det vil aldri bidra til at vi får bukt med det og får kontroll med det.

Fremskrittspartiet er opptatt av å bekjempe rasisme i alle former. Når vi går inn på begrepet rasisme, betyr jo det å angripe noen, bl.a. på hudfarge, etnisitet, nasjonalitet, religion osv. – det å komme med bemerkninger, å behandle noen dårligere i forhold til befolkningen ellers.

Det er også viktig å merke seg at rasisme har et litt annet aspekt. Når du gir noen fordeler og særfordeler framfor andre, er det også en form for rasisme, for gir du noen særfordeler, er det noen som ikke får disse fordelene. Da er vi også inne på begrepet «rasisme», og dette er det like viktig å bekjempe og ikke minst å gå imot.

Fremskrittspartiet er ikke enig i det som flertallet i komiteen har sagt om et flerkulturelt samfunn. Ja, i Oslo har vi et flerkulturelt samfunn, i Drammen har vi et flerkulturelt samfunn, og i enkelte større byer har vi et flerkulturelt samfunn, men i de aller, aller fleste kommuner i Norge har vi ikke et flerkulturelt samfunn. Det er enkelte individer som har kommet, og enkelte innvandrergupper som har kommet i enkelte kommuner, men det er langt fra alle kommuner som opplever seg som flerkulturelle. Derfor er heller ikke Fremskrittspartiet med på den merknaden, og vi er ikke enig i at vi er et flerkulturelt samfunn. Vi er heller ikke enig i at det er en form for ny rasisme å bekjempe det flerkulturelle samfunnet. Vi har flere kulturer i Norge, vi kommer til å få flere kulturer, og vi kommer til å få flere personer med flerkulturell bakgrunn. Det som er viktig, er at disse blir integrert i det norske samfunnet på en ordentlig måte, slik at de blir en del av det norske samfunnet og kan bidra positivt i det norske samfunnet.

Til slutt vil jeg bare gi en stemmeforklaring til de forslagene som har kommet opp. Når det gjelder forslag nr. 1 fra Høyre og Kristelig Folkeparti, støtter Fremskrittspartiet det forslaget. Når det gjelder forslag nr. 2 fra Høyre, vil Fremskrittspartiet gå imot det med samme begrunnelse som saksordføreren var inne på.

Trond Helleland (H) [17:12:39]: Høyre fremmet dette forslaget på bakgrunn av den grufulle terroren vi opplevde i Oslo og på Utøya 22. juli. Det er naivt å tro at beredskap og sikkerhet bare handler om barrierer, gitter, stengte gater og bombefilm på vinduer. Det vil alltid finnes en gate i våre byer som ikke er sperret. Det vil alltid finnes ruter som kan knuses, og det vil, forhåpentligvis, alltid finnes ungdom som samles under åpen himmel for å disku-

tere hva slags framtid de ønsker seg. Derfor bør man også tørre å diskutere hvordan et slikt voldsomt hat som det en så 22. juli, kan oppstå hos enkelte mennesker, og hvorfor dette leder enkelte til å bruke vold for å nå sine politiske mål. Politisk uenighet om innvandrings- og integreringspolitikk og kritikk av religioner så vel som kulturer er både lov, legitimt og ønskelig i et liberalt samfunn.

Diskusjonen må derfor også ta utgangspunkt i at det er hatefulle ytringer og ekstremisme som er skadelig for vårt samfunn, og som må motarbeides, og at alle former for politisk motivert vold og terror må bekjempes. Responstider kan forbedres, rutiner kan skjerpes og utstyr kan byttes ut. Enda viktigere blir det å jobbe for at mennesker kan leve fredelig sammen selv om man er ulike og uenige, og skape et samfunn fundert på likeverd, mangfold, frihet og muligheter for alle.

Hvordan man kan begrense hat og ekstremisme, avsløre myter og bygge bro framfor å så splid mellom folkeslag og religioner, må være blant de aller viktigste spørsmål man fordomsfritt må stille seg i tiden som kommer.

Den norske forskningen om terrorisme har i stor grad vært konsentrert om terror begått av ekstreme islamister. Slike miljøer er en trussel også i Norge, og en må unngå at ekstreme islamister får et fotfeste. Derfor er det åpenbart viktig å ha kunnskap også om disse miljøene. Samtidig synes det som om kunnskapen om terrorisme og vold med fremmedfiendtlig motiv har vært nedprioritert. Dette på tross av at den politisk motiverte volden i Norge de siste tiårene i all hovedsak har hatt ulike former for fremmedfiendtlige motiv. Jeg kan f.eks. nevne Hadelandsdrapene i februar 1981, de rasistiske overgrepene som endte med at Arve Beheim Karlsen druknet i Sogndalselva i 1999, og drapet på Benjamin Hermansen i 2001 som de klart mest alvorlige forut for angrepene 22. juli 2011. I tillegg har en sett en rekke alvorlige voldsepisoder, skudd mot asylmottak m.m. Bare i 2007 registrerte politiet 257 anmeldelser av hatkriminalitet. Nyere tall har vært vanskelig å få tak i.

Saksordføreren, Håkon Haugli, har på en god måte redegjort for innstillingen og for hvordan de ulike forslagene følges opp. Det er positivt at komiteen er samlet i de fleste vurderingene av de ulike forslagene. Jeg vil gi honnør til saksordføreren, som har gjort en grundig jobb, og som virkelig har jobbet med de ulike forslagene, i samråd med – regner jeg med – departementet.

Når det gjelder det som opprinnelig var forslagene nr. 8 og 10, og som nå er forslagene nr. 1 og nr. 2, ønsker Høyre å opprettholde disse – og fremmer dem. Forslag nr. 1 fremmer vi sammen med Kristelig Folkeparti.

Vi mener at etatene som jobber med integrering og innvandring, må få et tydeligere mandat til å gjøre fakta og dokumentasjon om innvandring og integrering tilgjengelig for offentligheten. Det kan godt hende de har den muligheten i dag, men jeg synes de i hvert fall utnytter dette potensialet dårlig. Både IMDi, UDI og UNE kunne vært tydeligere i samsfunnsdebatten og vært klarere på å komme med fakta om innvandringen i Norge.

Vi vil også opprettholde det som opprinnelig var forslag nr. 10. Vi mener at regjeringen for tidlig har konkludert med at behovet for et dokumentasjonssenter ikke

er til stede. Det er greit det som står i svaret fra statsråden, at dette skulle klareres innen april. Men rettssaken pågår nå. Vi vet at det er mye som er åpent ennå. 22. juli-kommisjonen er heller ikke i nærheten av å avgi sin innstilling. Jeg tror det er litt tidlig å konkludere med at dette er noe som en bare skal avfeie, og si at dette har ikke regjeringen vurdert. Vi vil gjerne gi regjeringen mulighet til fortsatt å vurdere etableringen av et senter som kan drive forskning og formidling, romme utstillinger og ta imot besøk fra skoleklasser – i tilknytning et 22. juli-monument.

Jeg er glad for at vi kan ha denne debatten nå. Men i likhet med saksordføreren regner jeg med at mange av de problemstillingene som er reist, vil komme opp igjen på ulike måter, både i året som kommer, og i årene deretter.

Til slutt vil jeg si at debatten om et flerkulturelt samfunn er interessant. Den hører naturligvis ikke hjemme her, men til representanten Ørsal Johansen: Jeg ville ha anbefalt ham å være med på en komitéreise vi hadde til Nordland, der vi fikk møte ordføreren i Herøy, som redegjorde for at i denne kommunen, med ca. 1 000 innbyggere, er det nå over 50 nasjonaliteter som er arbeidsinnvandrere. Det sier litt om hvordan det flerkulturelle samfunnet er i ferd med å bre seg over hele landet.

Presidenten: Representanten Trond Helleland har tatt opp de forslagene han refererte til.

Heidi Greni (Sp) [17:18:02]: Vi lever i en tid med en sterk globalisering. Avstandene blir kortere, og stadig flere mennesker beveger seg over landegrensene. Det digitale samfunnet som utvikler seg, gjør det også lettere å dele kultur – selv med noen på den andre siden av kloden.

Det er mange positive effekter av en mer globalisert verden, men utviklingen gir oss samtidig noen utfordringer. I møte mellom kulturer, religioner, ulike mennesker og ulike oppfatninger kan en oppleve at dialog faller – til fordel for hat og fordommer. Jeg er glad for at denne regjeringen tar dette på alvor.

Den 22. juli i fjor opplevde vi en tragedie som bunner i nettopp hat og ekstremisme. Dessverre viser også denne tragedien at hat og ekstremisme ikke er noe som er forbeholdt bestemte grupper. Det er noe vi finner i flere miljøer. I etterkant har det dessverre tydelig kommet fram at det finnes mange rundt om i landet som sprer hatbudskap, og som støtter terroristens ideologi.

Vi i Senterpartiet er opptatt av å ta dette på alvor. Vi er opptatt av at dette er en problemstilling vi ikke bare kan regulere oss bort fra. Her kreves det at hele samfunnet sammen gjør en jobb. Men vi som stortingspolitikere har ansvar for at det til enhver tid er nok kunnskap om dette, både i politiet, i skolen og i samfunnet for øvrig. Vi må legge til rette slik at kunnskapen kan brukes til å motbevise og tilbakevise ulike hatbudskap. Vi kan ikke tie det i hjel, men vi skal ikke lage nye lover for å begrense yttingsfriheten. Vi skal legge til rette slik at samfunnet har det som trengs for å uskadeliggjøre hat og rasisme med ord.

Vi har en sterk bevissthet om at dette er arbeid som

må starte allerede i barnehagen og i skolen. Justisministeren har tidligere uttalt at arbeidet med å begrense rasistiske og diskriminerende holdninger skal gjennomsyre all aktivitet i skolen. Kunnskapsdepartementet satte i 2010 ned en arbeidsgruppe som skulle se på hvordan skolen kunne jobbe systematisk og helhetlig mot antisemittisme, rasisme og diskriminering. Denne rapporten er lagt fram, og det er flere fagmiljøer som nå arbeider med et nytt opplæringsstilbud, rettet mot lærere, skoleledere og elever på ungdomstrinnet.

Jeg vil understreke viktigheten av nettopp denne typen forebyggende arbeid. Det gleder meg å lese i gårsdagens Aftenposten at politiet utlyser flere nye stillinger i avdelingen som bekjemper kriminalitet på Internett. Dette er et satsingsområde både for oss og for politiet, og det er bra at dette arbeidet styrkes enda mer.

Jeg må si jeg blir forundret når Fremskrittspartiets utgangspunkt i denne saken er at Norge ikke er et flerkulturelt samfunn. Jeg vet ikke hva som ligger bak den voldsomme motstanden mot å godta at vi er et flerkulturelt samfunn, men jeg har vanskeligheter med å følge logikken. De skriver at det i enkelte områder er snakk om «å integrere en majoritet inn i en minoritet», ergo er vi ikke et flerkulturelt samfunn. De antyder at dette kan bli vanskelig å få til. Mitt inntrykk er at Fremskrittspartiet problematiserer et flerkulturelt samfunn, noe som deres henvisninger til europeiske statsledere støtter opp under.

Jeg vil minne om at de nye kulturene og innvandrerne er grunnlaget for mye av musikken vi hører på, mye av maten vi spiser, og – ikke minst – de bidrar sterkt i arbeidslivet vårt, noe som gjenspeiler seg i statistikken fra SSB. Når jeg reiser rundt i landet, får jeg inntrykk av at både små og store steder har dratt nytte av og ofte er avhengig av den nye arbeidskraften og de nye kulturene.

Et flerkulturelt samfunn er ikke et dårlig samfunn, det er et mangfoldig samfunn. Når det er sagt, bør utgangspunktet i denne debatten være hvordan vi skal sørge for mer toleranse og mer respekt, og bygge opp under et felles ansvar for å stoppe hat og diskriminering.

Da må jeg si det skuffer meg at Fremskrittspartiet nok en gang prøver å gjøre debatten til et for eller imot et flerkulturelt samfunn. Integrering og det at vi i større grad blir et flerkulturelt samfunn er selvsagt en utfordring og et krevende arbeid, men det er et arbeid som ikke blir lettere av at vi lar ekstremismen eller hatet utfolde seg. Derfor er jeg glad for at vi nå har denne debatten, og jeg er stolt av at vi har en regjering som prioriterer arbeidet mot hat og ekstremisme.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [17:23:10]: Jeg vil begynne med å takke representantene som har fremmet dette representantforslaget om forsterket innsats mot hat og ekstremisme. At dette er et viktig tema, det er vi alle enige om. Det siste året har på så smertelig vis lært oss om hvorfor. Så innledes da også forslaget med at

«terroren rammet Norge med voldsom kraft den 22. juli 2011.»

Den pågående rettssaken er en daglig påminnelse om behovet for en forsterket innsats mot hat og ekstremisme.

Men også andre hendelser i de siste dagene minner oss om at kamp mot hat og ekstremisme er så mye mer enn talemåter. Om fire dager skal Norge ta farvel med Gunnar Sønsteby, Rjukan-gutten, krigshelten, vår høyest dekorerte borger. Mannen som brukte årene under krigen i kamp mot hat og ekstremisme, og som etter at krigen sluttet for 67 år siden, brukte så mye av sin tid og kraft på å minne oss på hva det handlet om den gangen, og hva det handler om nå: at demokrati, fred, frihet – det kommer ikke av seg selv.

For fire dager siden feiret vi 17. mai, grunnlovsdagen, en feiring av vår fred og frihet. I en undersøkelse før nasjonaldagen sa en av tre at den i år ville bli ekstra spesiell på grunn av 22. juli. Jeg tror enda flere enn som så kjente det slik da nasjonaldagen kom. Jeg tror og håper vi erkjente at kampen mot kreftene som ga oss 22. juli, er noe som ikke bare krever noe av samfunnet, av staten, av andre, det krever noe av hver enkelt av oss, av meg. Vi som enkeltpersoner må stå opp for verdiene vi ønsker å bevare og forsvare når vi blir utfordret.

Jeg er derfor også glad for at det er mye enighet å finne i innstillingen til dette representantforslaget. Jeg velger å trekke fram at det bl.a. påpekes at forskningen på alle former for ekstremisme og terrorisme skal prioriteres og styrkes. Det er også bra at det ønskes forskningsprosjekt med formål om å kartlegge omfanget av og innholdet i hatefulle ytringer i det offentlige rom. Den kartleggingen bør, så langt som mulig, gi svar på hvordan omfanget har utviklet seg, hvor store disse miljøene er, hvordan radikaliseringen foregår, hvordan det argumenteres, hvilke påstander som framsettes, hva som er myte, hva som er fakta og hvem som er de utsatte gruppene i vår tid. Mer kunnskap behøves for å komme videre.

Komiteen konstaterer at det er forsket lite på holdninger til minoriteter, diskriminering og hatefulle ytringer. I et brev til komiteen har statsråden bl.a. henvist til en undersøkelse som for tiden gjennomføres av Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter – HL-senteret – som handler om den norske befolkningens holdning til jøder og jødedom, muslimer og rom. Jeg ser fram til at det blir anledning til å få et innblikk i HL-senterets undersøkelse om den norske befolkningens holdninger til jøder og jødedom, muslimer og rom, ser fram til at den ferdigstilles. Vi må håpe den kan bringe kunnskap som gir hjelp til å ta flere skritt videre i kampen for et åpent og inkluderende samfunn for alle. Kanskje kan HL-senterets undersøkelse gi oss et bedre grunnlag for ytterligere forskning omkring holdningene til minoriteter, diskriminering og hatefulle ytringer. Jeg er forhåpningsfull i så måte. Økt kunnskap er nemlig blant de viktigste verktøyene vi kan skaffe oss i den fortsatte og forsterkede innsatsen mot hat og ekstremisme. Økt kunnskap vil gjøre det enklere å snakke sammen, gjøre det enklere å forebygge, og vi kan på enklere måter også bekjempe hat og ekstremisme.

Statsråd Grete Faremo [17:27:57]: Dette representantforslaget har en tragisk bakgrunn, det kom til på grunn av de grusomme terroranslagene 22. juli i fjor. La meg derfor innledningsvis få si at jeg synes både representantfor-

slaget og innstillingen er gledelig lesning. Det viser tydelig hvor enige vi er på tvers av partigrenser om viktigheten av å prioritere forebyggende arbeid mot hat og ekstremisme. En bred, forebyggende innsats på et tidlig stadium, for ekstreme holdninger blir til voldelige handlinger, er, sammen med en målrettet styrking av beredskapen, av avgjørende betydning for vår trygghet.

Representantforslaget ble stilt til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren, kulturministeren og meg. Jeg svarer på vegne av oss alle, og har i denne forbindelse også konsultert kunnskapsministeren og forsvarsministeren. Tverrsektoriell innsats er, slik det vises til i representantforslaget, nødvendig på dette feltet.

Hovedmålet for regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, Felles trygghet – felles ansvar, er nettopp å sikre en mer helhetlig og bedre koordinert innsats for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, og øke kunnskapen på feltet. Som en del av handlingsplanen ble nettsiden radikaliserings.no lansert 6. desember i fjor. Denne siden skal bl.a. gi informasjon om radikaliserings og voldelig ekstremisme, som kan være nyttig bl.a. for ansatte i kommuner, skoler, barnevern og politi, eller for andre som jobber med ungdom, foreldre og de unge selv.

Gjennom samarbeid møter vi utfordringene langt sterkere. Politiråd og SLT, Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak, er to arenaer for samarbeid. Justisdepartementet har gitt Politidirektoratet i oppdrag å vurdere bruken av politirådene knyttet til lokal terrorberedskap og forebygging med frist 1. juni i år. Direktoratet er også i samarbeid med aktuelle instanser bedt om å utrede belønningsordningen for SLT-samarbeid innen 1. desember i år. Stortinget vil bli orientert om oppfølgingen av dette arbeidet på egnet måte.

Det gjøres mye innenfor flere departementers ansvarsområder for å forebygge hat og ekstremisme. Også mange frivillige organisasjoner gjør en viktig innsats. Og som komiteen har fått opplyst i mitt svarbrev, er regjeringen opptatt av å følge våre forpliktelser på feltet overfor ulike internasjonale organer.

Jeg har mottatt ny informasjon om styrkingen av det antirasistiske arbeidet i skolen. Utdanningsdirektoratet skal utlyse et oppdrag om utvikling og gjennomføring av et opplæringstilbud rettet mot ungdomstrinnet, hvor hensikten er å forebygge antisemittisme, rasisme og udemokratiske holdninger. Oppdraget skal gjennomføres høsten 2012 til 2015.

En faktabasert offentlig debatt er viktig. Politidirektoratet vil framover inkludere anmeldt hatkriminalitet i den halvårslige anmeldelsesstatistikken. Videre er Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, IMDi, UDI og UNE viktige samfunnsaktører som bidrar til en faktabasert innvandringsdebatt.

Kunnskap og informasjon er nødvendig for effektiv forebygging av voldelig ekstremisme. Justisdepartementet vil vurdere å støtte nye prosjekter som kan gi relevant kunnskap for forebyggingen på dette feltet, herunder behovet for mer kunnskap om omfanget av og innholdet i hatefulle ytringer i det offentlige rom. Ytringsfrihet er

en grunnleggende verdi i det norske samfunnet. Vi ønsker ikke et samfunn hvor vi skal overvåke oss til trygghet. Et slikt samfunn ville snarere skape ny utrygghet. Derfor vil jeg understreke at vi alle har et felles ansvar for å unngå forenklinger, frykt og generaliseringer knyttet til trusselen om at noen vil bruke vold og terror for å nå sine mål.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [17:32:18]: Som jeg var inne på i mitt innlegg, er det grupper som har en del ekstreme holdninger, og det er enkeltpersoner som har en del ekstreme holdninger.

Mitt spørsmål til statsråden er egentlig: Hvordan er politiets evne til å fange opp det som skjer i kjente ekstreme grupper, og hvordan er politiets evne til å fange opp enkeltpersoner som er i ferd med å utvikle ekstreme holdninger?

Statsråd Grete Faremo [17:32:49]: Det gjøres mye godt politiarbeid også på det forebyggende området. Så er det likevel slik at står vi sammen og jobber godt med disse problemstillingene, blir vi sterkere. Det er noe av bakgrunnen også for den handlingsplanen vi la fram på dette området før jul i 2010.

Vi har gjort mye for å sikre også økt kunnskap om dette feltet i politiet, og også investert i ny kompetanse – det gjelder både i PST og i det ordinære politiet. Målsettingen må selvsagt være at vi blir bedre og at vi lærer å kjenne de ulike miljøene godt, slik at vi også kan forbygge bedre i de gruppene vi allerede har under oppsikt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lise Christoffersen (A) [17:34:11]: Jeg vil også takke for debatten. Jeg støtter forslagsstillerne 100 pst. når de sier at sikkerhet ikke bare handler om gitter og barrierer – snarere tvert imot. Det norske velferdssamfunnet med små forskjeller mellom folk er mye viktigere – statsminister Jens Stoltenbergs understreking etter 22. juli om mer åpenhet, mer demokrati, likeså. Vi må avdekke, men enda mer, ta til motmæle mot hatefulle ytringer og handlinger – uansett hvem de rettes mot. Som folkevalgte har vi en spesiell forpliktelse.

Jeg er udelt enig når forslagsstillerne framhever ungdomsorganisasjonenes klare stemmer i debatten. Den 11. april i år sier AUFs leder, Eskil Pedersen, på bloggen sin:

«mange av de debattene som ble startet etter 22. juli er langt fra fullført. Vi trenger å snakke om hvordan vi bevarer et åpent samfunn med tillit og gjennomsiktighet.» (...) «Det politiske Norge må med mer enn ord ønske velkommen og ta i bruk det fantastiske engasjementet ungdomsorganisasjonene nå opplever, slik at vi kan sikre at det blir en langvarig kvalitet ved det norske samfunnet.»

Denne debatten er ikke spesiell for Norge. Europarådets rapport om å leve sammen, og hvordan kombinere mangfold og frihet i det 21. århundrets Europa, er et produkt av generalsekretær Jaglands arbeid for å øke Europarådets konsentrasjon om menneskerettigheter og et Europa som oppleves som fritt og demokratisk av alle. Slik er det dessverre ikke i dag.

Rapporten går rett inn i vår debatt i dag. Den ser én stor trussel mot våre verdier, nemlig den økte oppslutningen om fremmedfiendtlige, populistiske partier rundt i Europa. Den påviser en klar sammenheng mellom økende intoleranse, fremmedhat og ekstremisme, diskriminering, religiøs konflikt, utvikling av parallellsamfunn i kjølvanet av en raskt økende innvandring de siste par tiårene på den ene siden og tap av demokratiske friheter på den andre siden. Europa har sett konsekvensene av dette før.

Et annet faresignal beskrives som en utbredt mangel på politisk lederskap. Det vi må spørre oss om, er: Hva slags politikere er vi? Er vi ledere, går vi i front og tar vi de vanskelige debattene, eller holder vi munn fordi det er mer bekvemt?

Jeg synes at debatten her i dag viser at vi, så godt som tverrpolitisk, ønsker å bidra. Da må vi også vise det i praksis. Europarådet mener det er mulig å leve sammen om visse grunnleggende verdier gjelder i det vi sier og det vi gjør – konkretisert faktisk i 17 anbefalte retningslinjer. Hele komiteen vil at slike anbefalinger fra internasjonale organisasjoner skal følges opp. Vi kan starte med disse 17, f.eks. når de varslede meldingene om integrering og barn på flukt skal debatteres i denne sal.

Hilde Magnusson (A) [17:37:15]: 22. juli i fjor opplevde vi et grusomt terrorangrep mot Norge. Gjerningsmannen er norsk, og han har gått på norsk skole i Norge. Dette at han er norsk, tror jeg satte en støkk i oss. Det viser at det ikke nødvendigvis er en trussel utenfra som skal bekjempes, men også holdninger og handlinger fra nordmenn i Norge.

Jeg tenker at det som er viktig framover i arbeidet mot hat og ekstremisme, er langs to linjer. Det første sporet er at det viktige er hva vi, hver og én av oss, gjør, hva vi gjør når vi hører at andre ytrer hat og ekstremisme. Sier vi ifra? Tar vi høyt og tydelig klart avstand? Er vi den sladrete nabokjerringa som etterlyses? Én ting er samtalen ansikt til ansikt, men hva gjør vi når ytringene skjer på Internett? Her må vi også si ifra hvis vi oppdager noe, og melde til politiet når vi ser ting som ikke er bra.

Vi som privatpersoner har et ansvar samt at lag, organisasjoner og trossamfunn må være med på dette arbeidet. Det er flere fotballklubber som spiller med reklame på draktene der det står «MOT». Det er et bra initiativ. Skole og barnehage har en viktig rolle i det holdningsskapende arbeidet.

Vi må samtidig være opptatt av å verne om ytringsfriheten. Det at vi kan ha et åpent ordskifte er en forutsetning for et åpent samfunn og for å kunne forstå og imøtegå ekstremisme. Slike ytringer må bli motsagt, og eventuelle fordommer og faktafeil må det argumenteres imot.

Det andre sporet er myndighetenes oppgaver i et slikt

arbeid, bl.a. gjennom PST, politiet, Stortinget, gjennom lovgivning og statsbudsjettet, og regjeringen gjennom arbeidet med bl.a. handlingsplaner og med å følge opp 22. juli-kommisjonens arbeid.

Jeg stiller meg undrende til Fremskrittspartiet, som er så redd for å si at ja, vi er et flerkulturelt land. Det bor mennesker som kommer fra over 200 ulike land i Norge. Noen er flyktninger, noen er studenter og noen er arbeidsinnvandrere. Det er ikke bare i de store byene, men også rundt i landets små kommuner er det en blanding av flere nasjonaliteter, som også representanten Helleland hadde et godt eksempel på. Det er jo i seg selv et eksempel på at vi kan leve i sameksistens. Da blir det at vi må fortsette med å se på hvordan vi kan fokusere på hvordan vi skal fungere sammen, og som komiteen sier i merknaden, «ikke om vi skal» fungere sammen.

Nå har vi akkurat feiret 17. mai, og barnetogene er vel nettopp det samlende bevis på at vi vil tolerere hverandre og bekjempe hat og ekstremisme. Vi ropte hurra for Grunnloven vår og de verdier som ligger i bunnen for vårt verdisyn i Norge, likestilling, demokrati, respekt for menneskerettighetene, religions- og ytringsfrihet. Dette må vi ha med oss i det videre arbeidet som må pågå kontinuerlig mot hat og ekstremisme i det norske samfunnet, men også i verden rundt oss.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet i sak nr. 4.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er vi klare til å gå til votering over sakene nr. 3 og 4 på dagens kart.

Sakene nr. 1 og 2 er allerede votert over.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt til Stortinget om å gjøre slike vedtak:

A.

Vedtak til lov
om endringer i kirkeloven m.m.

I

I lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke gjøres følgende endringer:

§ 20 tredje ledd skal lyde:

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om bruk av kirke.

§ 23 sjette ledd skal lyde:

Bispedømmerådet tilsetter *proster* og menighetsprester. Når det er bestemt av Kongen, *tilsetter bispedømmerådet også andre tjenestemenn.*

§ 24 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Som øverste representative organ i Den norske kirke fastsetter Kirkemøtet alle gudstjenstlige bøker i Kirken.

§ 24 annet ledd nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 25 nytt fjerde ledd skal lyde:

Kirkerådet tilsetter biskoper etter forskrift om framgangsmåten fastsatt av Kirkemøtet.

§ 25 nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 27 tredje ledd skal lyde:

Nemnda gir etter anmodning uttalelse i saker som gjelder den evangelisk-lutherske lære. I tjenestesaker og tilsettingssaker vedrørende prester, kateketer og soknediakoner, og etter bestemmelse av Kongen også i tilsvarende saker som gjelder andre tjenestemannsgrupper, avgis uttalelse etter anmodning av Kongen, *Kirkerådet*, eller en biskop. *Læresak vedrørende biskop kan bare reises av Kongen eller Kirkerådet.* Ved behandling av personalsaker tiltres nemnda av en person som påklagede peker ut.

§ 38 tredje ledd bokstav c oppheves.

§ 38 nytt fjerde ledd skal lyde:

Før Kongen eller departementet treffer avgjørelse i saker som gjelder den evangelisk-lutherske lære, skal det læremessige grunnlaget for avgjørelsen søkes klarlagt ved at uttalelse innhentes fra vedkommende biskop og det ansvarlige kirkelige organet, eventuelt fra Den norske kirkes lærenemnd.

II

I lov 7. juni 1996 nr. 32 om gravplasser, kremasjon og gravferd gjøres følgende endringer:

§ 1 tredje ledd skal lyde:

Når en omkommet person ligger på havets bunn eller ute i naturen, utgjør dette en naturlig grav som ikke må berøres i annen hensikt enn å flytte hele legemet til gravplass etter *annet* ledd eller utsettes for direkte forstyrrende eller krenkende virksomhet.

§ 8 tredje ledd skal lyde:

Når en *gravplass* nedlegges, skal den være fredet i minst 40 år etter siste gravlegging.

§ 20 første ledd første punktum skal lyde:

Når særlige grunner foreligger, kan fylkesmannen gi tillatelse til at private får anlegge *gravsted for gravlegging av askeurne på egnet sted.*

§ 23 a første ledd skal lyde:

Graver for utenlandske soldater og krigsfanger (krigsgraver) fra første og andre verdenskrig skal være fredet uten tidsbegrensning, holdes i hevd og *forvaltes* med den verdighet som deres egenart tilsier.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

B.

Stortinget ber regjeringen, på bakgrunn av Den norske kirkes behandling av forslag til valgordning, komme tilbake til Stortinget med egen sak om ny valgordning for Den norske kirke i løpet av våren 2013.

Presidenten: Det votes først over A.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Det votes over B.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Til denne saken er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Trond Helleland på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
 - forslag nr. 2, fra Trond Helleland på vegne av Høyre
- Det votes over forslag nr. 2, fra Høyre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere etableringen av et senter som kan drive forskning, formidling, romme utstillinger og ta imot besøk fra skoleklasser i tilknytning til et 22. juli-monument.»

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 85 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.49.34)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om noen av de offentlige etatene som har en påvirkningsrolle innen inte-

greringsfeltet, skal få et tydeligere mandat til å gjøre fakta og dokumentasjon om innvandring og integrering tilgjengelig for offentligheten.»

Fremskrittspartiet har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 54 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.49.58)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:42 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner, Trond Helleland, André Oktay Dahl og Frank Bakke-Jensen om forsterket innsats mot hat og ekstremisme – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 5 [17:50:28]

Referat

1. (316) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Laila Marie Reiertsen og Vigdis Giltun om endringer i folketrygdloven om beregning av sykepenger for frilansere med både lønnsinntekt og næringsinntekt (Dokument 8:114 S (2011–2012))
2. (317) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Torbjørn Røe Isaksen, Sylvi Graham, Bjørn Lødemel og Sonja Irene Sjøli om aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere og forsterket oppfølging for sosialhjelpsmottakere under 26 år (Dokument 8:119 S (2011–2012))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
3. (318) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Oskar J. Grimstad og Henning Skumsvoll om norsk vannkraftpolitikk (Dokument 8:112 S (2011–2012))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
4. (319) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal og Kenneth Svendsen om lik merverdiavgiftssats på næringsmidler (Dokument 8:116 S (2011–2012))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
5. (320) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Solveig Horne, Vigdis Giltun og Laila Marie Reiertsen om å stanse utbetaling av velferds- og trygdeytelser ved barnebortføring (Dokument 8:115 S (2011–2012))
Enst.: Sendes justiskomiteen.

6. (321) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Eivind Nævdal-Bolstad om en strategi for økt internasjonalisering i utdanning og arbeidsliv (Dokument 8:113 S (2011–2012))
7. (322) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mette Hanekamhaug, Øyvind Korsberg, Tord Lien og Bente Thorsen om mer fysisk aktivitet i grunnskolen (Dokument 8:118 S (2011–2012))
Enst.: Nr. 6 og 7 sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
8. (323) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Svein Flåtten, Gunnar Gundersen, Elisabeth Aspaker, Øyvind Halleraker og Lars Myraune om en ny giv for små- og mellomstore bedrifter (Dokument 8:110 S (2011–2012))
Enst.: Sendes næringskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 17.51.
